

Erdélyi GYOPÁR



2. 2020. MÁRCIUS-ÁPRILIS

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET FOLYÓIRATA

**A növények
szerelmi életének
beteljesülése, avagy
A BEPORZÁS**

**Megújuló
energiaforrások
A SZÉL EREJE**

TERMÉSZETJÁRÁS

HONISMERET

KÖRNYEZETVÉDELEM

Erdélyi Gyopár

2020/2. (166.) szám • 30. évfolyam

ISSN: 1583-9532

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület folyóirata

Az 1892–1948 között megjelent

Erdély folyóirat jogutódja

Megjelenik kéthavonta

Revista Societății Carpatine Ardelene

în limba maghiară

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Balázs Katalin (balazs.katalin@eke.ro)

TÁRSSZERKESZTŐ:

Deák László (deak.laszlo@eke.ro)

MUNKATÁRSÁK:

Bartók Attila (Környezetvédelem),

Bélfenyéri Gábor (Gombák),

Jánosi Csaba (Borvizeink, gyógyvizeink),

Dr. Kovács Lehel István (Honismeret),

Molnár Zoltán (Csillagászat),

Dr. Ruzs Ottilia (Légtűneménytan)

NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS: Văduva István

BORÍTÓ- ÉS GRAFIKATERV: Várdai Éva

TÖRDELŐSZERKESZTŐ: Várdai Éva

NYOMDA: Mark House – Gyergyószentmiklós

KIADVÁNY-KOORDINÁTOR ÉS KORREKTOR:

Veres Ágnes (veres.agnes@eke.ro)

POSTACÍM:

S.C.A., O. P. 1, C. P. 41,

400750 Kolozsvár (Cluj), RO

e-mail: gyopar@eke.ro

honlap: www.erdelyigyopar.ro, www.eke.ro

A fedőlapon: *Fagyos reggel* (Fotó: Nyisztor Miklós)

A következő lapszám 2020. június 1-jén

jelenik meg

ELŐFIZETÉS

Az átutalás tárgyaként minden esetben kérjük feltüntetni nevüket, postai és e-mail címüket, valamint hogy „Erdélyi Gyopár előfizetés 2020”, ugyanakkor kérjük ezen adatokat az előfizetes@eke.ro címre is elküldeni.

Erdélyben:

Előfizetési díj egy évre (postaköltséggel együtt): 45 lej

• Banki átutalással:

Societatea Carpatină Ardeleană

ING Bank N.V. Amsterdam – Sucursala București

Bankszámla száma:

RO74 INGB 0000 9999 0316 7890

Adószám (cod fiscal): 4960082

Banki készpénzbevitel esetén a kezelési díjat (10 lej) kérjük hozzáadni az előfizetés díjához.

• Postai átutalással:

Societatea Carpatină Ardeleană (Veres Ágnes)

O. P. 1, C. P. 41, 400750 Cluj

Magyarországon:

Előfizetési díj egy évre

(postaköltséggel együtt): 4500 forint

• Banki átutalással az EKE magyarországi

számlájára:

Erdélyi Kárpát-Egyesület

Unicredit Bank

Bankszámla száma:

10918001-00000027-75640007

Banki készpénzbevitel esetén a kezelési díjat

(500 forint) kérjük hozzáadni az előfizetés díjához.

A folyóiratban megjelent írások szerzői jogvédelem alatt állnak, azok bármilyen formában történő további felhasználása csak a forrás feltüntetésével engedélyezett. Az aláírt vagy betűjellel ellátott cikkekért szerzőik felelnek, ezek nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét.

TARTALOMJEGYZÉK

- 1 *A hegyek kultusza az ókori népeknél* – Dr. Kovács Lehel István

Egyesületi élet

- 2 *Naskalat-túra* – Nagy Attila, Pászka Ervin
- 3 *Háromkút-túra* – Gál István
- 4 *Mária-kő túra* – László Ilonka, László Csaba
- 5 *Csalhó-túra* – Szabó József, Bölöni Sándor
- 7 *EKE-napi turistatalálkozó a várfalvi EKE Várban – 2020. május 8–10.*
- 7 *EKE-napi pályázat – Hol töltemÉM az EKE-napot?*
- 8 *EKEArt nyolcadszorra*
- 33 *EKE-osztályok hírei*
- 34 *XVI. EKE-gyereksíverseny* – Veres Ágnes
- 35 *Hangay Oktáv Családi Síverseny, I. kiírás* – Veres Ágnes
- 36 *Vigyázó szemetek Bölönre vessétek* – Nádudvary György



- 38 *EKE-osztályok hírei*
- 47 *EKE-osztályok hírei*

Nekrológ

- 6 *Csak az hal meg, akit elfelejtenek* – Nyisztor Miklós
- 6 *Égi utakon, Czárán Gyula nyomában* – Illés Mihály
- 9 *In memoriam Pálczér János* – Dr. Lukács József

Historikum

- 12 *Erről írtak eleink* – Balázs Katalin

Honismeret

- 13 *Erdélyi kisvasutak (2. rész) – A szovátai kisvasút* – Dr. Kovács Lehel István

Hazajárás Erdélybe

- 14 *Évadzáró kirándulások Szilágytól Hunyadig* – Kenyeres Oszkár

EKE Múzeum

- 17 *Az EKE Múzeum értesítője* – Deák László

Gombák

- 18 *Érdekességek a gombák országából* – Bélfenyéri Gábor



Környezetvédelem

- 20 *A Pirin Nemzeti Park (1. rész)* – Bartók Attila
- 30 *A növények szerelmi életének beteljesülése, avagy a beporzás* – Macalik Kunigunda

Ökolábnyomok

- 23 *Megújuló energiaforrások – a Nap ereje* – Dr. Kovács Lehel István
- 25 *Erkölcsei csőd új házat építeni (4. rész)* – Köllő Miklós

Borvizeink, gyógyvizeink

- 27 *A Sötétpataki borvíz – a Hegyek varázsa* – Jánosi Csaba

Légtűneménytan

- 28 *Meteorológiával kapcsolatos írások régi turistalapokban (6. rész)* – Dr. Ruzs Ottilia

Csillagászat

- 29 *Palacsintasütő az égbolton* – Molnár Zoltán



Rejtvény

- 45 *Mormota-fejtörő*
- 46 *Keresztrejtvény – Kínai közmondás*

TÁMOGATÓINK



nka
Nemzeti Kulturális Alap

mark house

IDEA
P L U S

KÉSZÜLT A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKARSÁG

BETHLEN GÁBOR
ALAP



9 158395 321970

Szentély
a Nimród-hegyen
FOTÓ: KOVÁCS
LEHEL ISTVÁN



Dr. Kovács
Lehel István
EKE-elnök



A hegyek kultusza az ókori népeknél

■ Az istenek a fogadóóráikat a hegyeken tartották. Mózes a Sinai-hegyről (2285 m) hozta le a tízparancsolatot. Itt, Egyiptom legmagasabb csúcsán, a Hórebbe fogadta Isten Illést is. De Isten hegye a Sion (765 m) is, Jeruzsálem legmagasabb hegye, amelyet ő maga választott lakóhelyül, innen adott kinyilatkoztatást, küldött segítséget és áldást választott népének.

„Szemeimet a hegyekre emelem, onnan jön az én segítségem” – hangzik fel a 121. zsoltárban, s valóban, az Ararát-hegyen (5137 m) ért partot Noé bárkája a kétségek vízözönében hánykódó lelkekkel. A Mória-hegyen (740 m) épült fel Salamon temploma, és Jézus is a Nyolc Boldogság hegyéről nyilatkozott meg Galilea népének.

A hegyek az ókor vallásainak nagy kultuszhelyei voltak, az áldozatok bemutatásának helyszínei, az Ég és Föld találkozási pontjai.

A sumér mítoszok szerint az istenek a Fénylő Dombon éltek. Ez lehetett az ősdomb, amely az ősvízből kiemelkedve teret adott a világ kifejlődésének. Az akkádok az Ebehgységet tisztelték, az asszíroknál ez a hegy testesítette meg Assur istent.

Az indiai és perzsa hitregékben a paradicsom a Meru nevű hegy csúcsán van, azaz a Hatalmas hegyen. A regék szerinti végtelenül magas Meru-hegy a mindenség kezdete és vége, az istenek lakóhelye, amelyet – nyilván – a Csomolungmával (8848 m), a „föld anyaistennőjével” azonosítanak.

A japánok szent hegye az örök hóval borított, ködkoszorús Fudzsjama (3776 m). A koreaiak szent hegye a Pektu-hegy (2744 m), Észak-Korea legmagasabb pontja. A kínaiak öt hegyet is a szent kifejezéssel illetnek: a Csiu-hua (1342 m), az Omej (3099 m), a Putuo (288 m), a Taj (1532 m), valamint a Vutaj-hegyet (3061 m). Az Otgontenger-hegy (4008 m), a mongóliai Hangáj-hegység legmagasabb pontja a tengrizmus, majd a buddhizmus szent hegye. A török népek e hegy környékére tették Ötükent, a mitikus őshazát.

Közös szent hegyük a mohamedánoknak, a buddhistáknak és a brahmánoknak a Ceylon szigetén álló Sri Pada, az Ádám-

csúcs (2243 m), amelyet nemcsak a nesztóriánus keresztények kerestek fel, de Nagy Sándor és Marco Polo is.

A görög mitológia istenei az Olümposzon (2918 m) laktak, ez a hegyóriás volt Zeusz trónja. A Helikon-hegy (1749 m) az ókoriak hite szerint a múzsák lakhelye volt. Prométheuszt Zeusz a Kaukázus (5642 m) egyik sziklájához láncolta büntetésként, mert ellopta az istenektől a tüzet, és átadta az embereknek.

Az „*Et in Arcadia ego*” még mindig az egyik megfejthetetlen latin felirat. Árkádia (kb. 2220 m) az idillikus költészetben a boldogság, a gondtalan hegyvidéki pásztorok eszményi élőhelye. Nicolas Poussin 1640 körül festette a később *Árkádiai pásztorok* címet viselő festményét, amely ma a Louvre-ban található, és amelyen egy sírkő előtt álló alakok olvassák ezt a titokzatos feliratot. A Schiller által is népszerűsített felirat értelmezésében még odáig is elmentek, hogy ez valójában az „*I tego arcana dei*” anagrammája, vagyis azt jelenti, hogy „*Én ismerem Isten titkát.*”

Hannibál 30 ezer katonát, 15 ezer lovat és 37 elefántot vezetett át az Alpokon, hogy a szárazföld felől kerülve legyőzze Rómát.

Brynt, a walesi Llyr tengeristen fiát is egy szent hegyen, a londoni Fehér-hegyen temették el, ez a hegy – Albion – az egész sziget névadója.

Talán a legnagyobb élményem az elmúlt évből a Nemrut-hegy (2134 m) felkeresése volt. A magyarul Nimród-hegynek is mondható vulkáni kúp az ókor egyik legnagyobb szentélye. Egy áldozóhely, a tűz oltára körül különböző görög és perzsa istenek 9–11 m magas szobrai láthatjuk, mint például Héraklész, Zeusz, Ahura Mazdá, Apollón, Mithrász. Itt található Antiochus Teos kommagénéi király síremléke is, valamint számtalan kisebb szobor, dombormű.

A Nemrut-hegy igazi csoda, kultikus hely, összesítője, mementója az ókori kultúráknak, a kereszténység előtti időknek, amikor az emberek imádkozni és meditálni jártak a hegyekre, hogy közelebb kerüljenek istenükhöz, áthassa őket a végtelen csend, a szent áldás, a természet fenséges szépsége.

Mert hegyre járni csak úgy érdemes, hogy hazatérve büszkén mondhassuk: *Árkádiában én is... megismertem Isten titkát.* ■



XXIX. EKE Vándortábor Naskalat-túra

A Gyimesi-gerinc ■ FOTÓ: PÁSZKA ERVIN

■ A gyimesi EKE Vándortábornak ez a túrája a Csíki-havasok egyik legmagasabb csúcsát – mely a hegység északi gerincén található –, illetve környékét ismerteti meg a résztvevőkkel.

A Naskalat vonulata, mint a hegység főgerince, vízválasztó az Olt (Erdély) és a Tatros (Moldva) vízrendszere között. Turistaszempontról megemlítendő, hogy ezen a gerincen vezet a Kárpátok főgerincének piros sávós túraútjelzése.

A gyepel borított hegyhát csodálatos panorámát biztosít a természetjárónak, ezért a környék egyik leglátogatottabb turistahelye. A táj szépségét fokozza a karsztos felszín és formakincs. Az északra található Hagymás-hegység kristályos alapközei és a rátelepült mészköves üledéktakaró folytatódik déli irányban a Csíki-havasok északi gerincén, hangsúlyozottan a naskalati részen.

A gyalogtúránk kiindulópontjához autóbusszal érkezünk. A Tatros folyásával megegyező irányban végighaladunk Gyimesfelsőlokon, majd Középlekon. Gyimesfelsőlokon az út mindkét oldalán láthatjuk az 1942-ben épült, volt magyar királyi 32. székely határvadász-zászlóalj székhelyeül szolgált kaszárnyákat.

A Tatros völgyét elhagyva balra térünk le a főútról, és a fő vízfolyást tápláló Hidegség-patak völgyén haladunk felfelé, mely völgy lakott település a többi gyimesi völgyhöz hasonlóan, és Gyimesközéplek községhez tartozik. Bal oldalon elhagyjuk a Bánd-, a Kovás- és a Szalamás-patak völgyét

(Hidegség településrészeit), és megérkezünk a Jávárdi-patak szádához, gyalogtúránk indulópontjához (840 m tengerszint feletti magasság).

A Naskalat és a Hutupó között húzódó völgyben található kövezett út – melyen több km-t fogunk gyalogolni – a Terkőmezőn keresztül Balánbányára visz, és bár megyei útnak van minősítve, személyautóval nem járható. Egyben turistaút is piros kereszt jelzéssel. A völgy hosszan be van építve, az út mentén gyakran találkozunk kékre meszelt régi, autentikus gyimesi faházakkal.

Már gyalogtúránk legelején találkozunk mészköves geológiai formációkkal, és ahogy haladunk felfelé, egyre gyakoribb lesz ezek látványa. Körülbelül egyórányi gyaloglás után ritkulnak a házak, és elérkezünk arra a pontra, ahol volt a Jávárdi-vízesés, de túralejáró kiszállásunkkor szembesültünk azzal a ténnyel, hogy a tavalyi nagy esőzés nemcsak a helység hídjait, hanem a vízesést is javíthatatlanul megrongálta.

Az út meredekebbre vált, a kapaszkodón helyenként fenyő és lombhullató facsoportosulások nyújtanak hűsülést a túrázóknak. A völgy két oldalán erdőrészek és havasi gyepek váltja egymást, a tisztásokon felbukkan egy-egy nyári szállás.

A patak folyása kisebb szurdokká változik, és mélyen az út alatt marad. Helyenként eltűnik, és újra felbukkan. Mikor újra egy szintre kerülnek, már közel a Jávárdi-patak szurdoka. Ez a közel 200 m hosszú, mészköbe vájt „szorosocska” ízelítőt nyújt a karsztvidék formavilágáról, van itt üreg, hasadék, vízlépcső, víz járta út, olyan igazi vad vidék.

Kiérve a szurdokból elhagyjuk a Terkőmezőre vivő utat, és egy erdei úton – balra térve – becsatlakozunk a Hagymásról

Jávárdi porta ■ FOTÓ: NAGY ATTILA

- **Útvonal:** Hidegség (Jávárdi száda) – Jávárdi-patak völgye – Jávárdi-patak szurdoka – Terkőmező délkeleti pereme – Dánfalvi Naskalat – Naskalat – Kondra-kereszt – Háromkő – Antalok pataka – Gyimesközéplek
- **Minősítés:** közepesen nehéz túra
- **A túra hossza:** 20 km gyalog, autóbusszal 22 km
- **Szintkülönbség:** +800 m, –750 m
- **Menetidő:** 8–9 óra + buszozás (3/4 óra)



jövő főgerinc túraútba. Kiérve a gerincre, élénk táru a környező vidék szépsége.

A Dánfalvi Naskalat mezejére érve – reményeink szerint – meglátogatjuk a dánfalvi esztenát, sajtókóstolás közben tudakolozunk, hogy jár-e a medve, és hogy unalmas-e az élet fenn a hegyen, távol az asszonytól. A pihenő után felkapaszkodunk a Dánfalvi Naskalat csúcsa alá, innen az ösvény hosszan nyúló hegygerincen halad tovább egymással változó havasi legelőkön és erdőfoltokon át. Az utolsó erdőrészből kiérve élénk táru a Naskalat „háta”, erre kell felkapaszkodnunk.

A Naskalat tetején, 1553 m tengerszint feletti magasságban újabb pihenőt tartunk egy körbetekintés és ebéd erejéig. A panoráma csodálatos, délről indulva az óramutató járásával megegyezően a következők láthatók: távol a Tusnádszoros, előtte a Somlyó hegye, közelebb a Csíki-havasok vonulata, nyugatra a Csíki-medence, mögötte a Hargita-hegység, északabbra a Görgényi-havasok és a Gyergyói-havasok déli magaslatai, északra a Hagymás-hegység, keletebbre a Csalhó-hegység, majd keleten a Tarkó-hegység vonulatai, közvetlen előttünk a Hidegség és Jávárdi benépesített völgye, délebbre a Csíki-havasok szerteágazó gerincei, völgyei.

Az út folytatásaként érintjük a Szalamás-tetőt (1551 m), majd a széles gyephavason ereszkedünk a Kondra-keresztig. Ezen a szakaszon az izgalmat a túraút közelében létesített néhány esztana buzgó pásztorkutyái fogják biztosítani.

A Kondra-kereszt közelében felállított 32. határvadász emléktáblánál újabb pihenőt tartunk, és emlékezünk az itt zajlott II. világháborús eseményekre.

Ezen a helyen elválunk a piros sávós főgerincjelzéstől, és folytatjuk utunkat déli irányba a Háromkő felé. Ezt elhagyva egy meredek, de rövid ereszkedőn rátérünk az Antalok patakára vivő, kék kereszttel jelölt havasi útra. Előttünk a gyimesi völgy települései, mögötte a gyimesi gerinc vonulata látszik. Elhaladunk egy nyári szállás mellett, ha ott találjuk a gazdát, egy rövid „tapasztalatcsere” erejéig pihenőt tartunk.

Utunkat folytatva bekanyarodunk az erdőbe, és egy meredek, köves úton leérünk az Antalokpataka nevű településre (830 m tengerszint feletti magasság).

A túranapot régi jó szokás szerint zárjuk, majd buszra ülve visszautazunk a táborba. ■

Nagy Attila,
Pászka Ervin

XXIX. EKE Vándortábor Háromkút-túra

- **Útvonal:** Tábor – Balánbánya (autóbusszal) – Kovácspataka völgye – Egyeskö menedékház – Nagy-Hagymás-csúcs – Fehér-mező – Háromkút – Egyeskö menedékház (nagyon meredek, régi favontató csapáson 640 m szintkülönbséget kimászva) – Kovácspataka völgye – Balánbánya – Tábor
- **Minősítés:** nagyon nehéz túra
- **A túra hossza:** 28 km gyalog, autóbusszal 120 km
- **Szintkülönbség:** +1750 m, –1750 m
- **Menetidő:** 10–12 óra + buszozás (3 óra)
- **Fontos tudnivaló:** Csak a megfelelő fizikai felkészültségű turistatársainkat várjuk erre a túrára. A hosszú, meredek emelkedő és ereszkedő szakaszok, valamint a túratáv jó egészségi és erőnléti állapotot igényel. Kötelező felszerelés a kényelmes túrabakancs, réteges öltözet, esőköpeny. Javasolt a túrabot, a kalap és a naptej. Szükséges a napi folyadék és élelem.

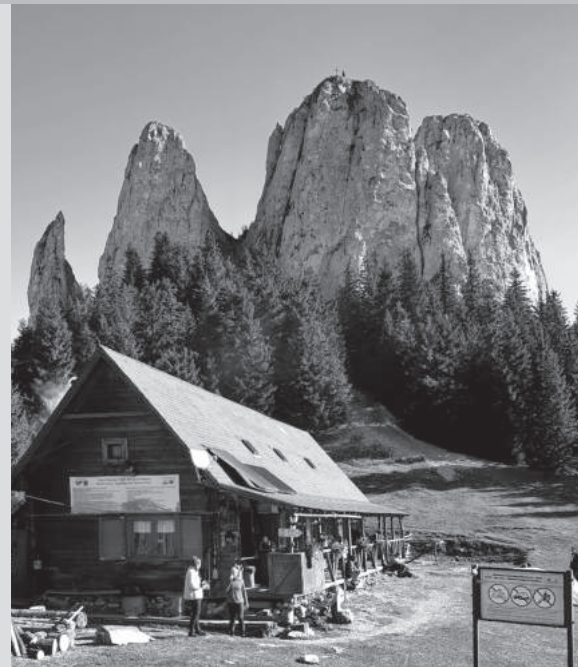
■ Balánbányáról indulunk a Kovácspataka völgyén, 860 m tengerszint fölötti magasságról. A kék sávós turistajelzést követjük. 640 m folyamatos emelkedővel kezdődik az utunk, kártyalásként néhány csodálatos kilátóban lehet részünk, ahonnan ráláthatunk az Egyeskö meredek szikláira. Hideg forrásvíz is található az emelkedőn, ahol pótolni lehet a vízkészletet. Az Egyeskö menedékházhoz érve rövid pihenőt tartunk, ahol tízórazni is lehet.

A Kárpátok főgerincét követve (piros sáv) leereszkedünk a Kurmatura-nyeregbe (1465 m), majd innen kikapaszkodunk a Nagy-Hagymás-csúcsra (1792 m). A szélrózsa minden irányába elláthatunk innen: délre az Alcsíki-medence területéig, lezárva a Csomád hegycsoporttal, délnyugati irányban a Hargita-hegység vonulata, nyugatra a Görgényi-havasok, a közelben a Fekete-Rez a Gyergyói-havasokból, a Sipos-kő és a Csofronka. Északra a Fekete-Hagymás, a Likas és a Nagy-Cohárd látszik, távolabb a Csalhó-hegység, míg délkeletre a Csíki-havasok bontakozik ki tiszta időben.

Négy kilométernyi ereszkedő után érünk a Fehér-mezőre (1450 m), mely több turistaútvonal csomópontja. Hatalmas kiterjedésű, legeltetésre alkalmas mező esztenákkal. Itt ebédelünk, majd északkeleti irányba a Három vályú és a Szárazpatak völgyében haladva érünk be Háromkútra. A hosszú, egyenletes ereszkedés közben baloldalt a Fekete-Hagymás sziklás tömbje kíséri.

Utunk végcélja a festői környezetben található eldugott kis település: Háromkút, a Kis-Békás-patak mentén. Három egymáshoz közel álló forrásról kapta a nevét, a legjelentősebb és legszebb a Meleg-forrásnak nevezett bővízű karsztforrás, amely télen sem fagy be.

Innen visszafordulunk az Egyeskö menedékházhoz. A Melegvíz-forrást érintve a Lázár-patak mentén kikapaszkodunk a nagyon meredek hegyoldalon, egy régi favontató csapáson a Kurmatura-nyeregbe, mintegy 600 m szintkülönbséget leküzdve. Innen már közel van az Egyeskö menedékház, amelynél egy kis pihenőt tartunk, majd visszaereszkedünk a Kovácspataka völgyén a kiindulópontunkhoz, Balánbányára, ahol már vár ránk a busz. ■



Az Egyeskö ■ FOTÓ: GÁL ISTVÁN

Gál István



Az Oltárkő

XXIX. EKE Vándortábor Mária-kő túra

- **Útvonal:** Tábor – Kis-Békás-szoros – Cifra-nyereg – Mária-kő (1125 m) – Gyilkos-tó – Tábor
- **Minősítés:** közepes nehézségű túra
- **A túra hossza:** 17 km gyalog, autóbusszal 220 km
- **Szintkülönbség:** +500 m, –500 m
- **Menetidő:** 7–8 óra + buszozás (4 óra)

enyhén kapaszkodó utunkat a festői szorosban, a sárga sáv turistajelzést követve a Szurdok-kő (1071 m) oldalán. Időnként le-letekintünk a patakmederbe, ahol a mészkősziklák és a sebes, nagy erejű víz találkozásának köszönhetően különleges kőüstök alakultak ki.

A Fehér-patakhöz érünk, melynek túloldalán folytatódik a turistajelzés, ezért átkelünk a vízfolyáson. Nemsokára elérkezünk egy magaslatra, ahonnan meredek ereszkedőt követően megközelítjük a patakmedret és az itt található Lépcsős-vízesést. Miután a csapat tagjai megcsodálták eme látványos zuhatagot, amely nem más, mint a Fehér-patak, ahogyan a Kis-Békás patakával összeölelkezik, a már ismert úton kapaszkodunk vissza a Szurdok útjára az erdő között. A sávjelzést követve rövidesen egy tisztásra érünk, ahonnan látható a Súgó-szikla rengetege és még a Csalhó-hegység is.

Lejtős szekérúton haladunk tovább, míg újra elérjük a Kis-Békás-patakot, amelyen mezítláb kelünk át. Ennek szomszédságában ebédszünetet tartunk.

Kaszálókon, tanyavilágon keresztül vezet tovább utunk, immár jelzetlen szakaszon, túravezetőnkét követve tartjuk az irányt, és kiérünk a Cifra-nyeregbe (1022 m).

A Cifra-nyeregből menedékesen emelkedő, szerpentinező ösvényen felkapaszkodunk a Mária-kő tömbjének délkeleti kilátójához, amelyet körülbelül 30 perc alatt érünk el, innen a Kis-Békás tanyavilágát, Háromkút települést láthatjuk. Erdei úton, ereszkedőt követően érjük el az északkeleti kilátót, ahonnan csodálatos panoráma nyílik a Békás-szorosra.

Visszafelé balra térve elhagyjuk a lefelé vezető ösvényt, hogy elérjük a Mária-kő (1125 m) csúcsát, ahonnan a szemközti Oltárkő (1156 m) impozáns alakját láthatjuk.

Ugyanott ereszkedünk vissza a Cifra-nyeregbe, ahonnan a sárga háromszög jelzést követve térünk vissza a Gyilkos-tóhoz.

Túránk levezetőjeként immár sima terepen, a csónakkikötőtől kiindulva egy szép kőrsétát teszünk a Gyilkos-tó körül a kényelmes és széles ösvényen, a piros kereszt turistajelzést követve. ■

László Ilonka, László Csaba

FOTÓ: SZŐKE ÉVA

■ A Békás-szorosban legtöbbször a főútméntén, az égbe törő sziklafalakat csodálva haladunk végig, nem is sejtve, hogy a szűk szorosból milyen csodálatos szurdokvölgyek nyílnak, és mennyire mesébe illő tanyavilág terül el, kicsit távolabb a zajos turistaáradattól. Ezt a kevésbé ismert, ám annál gyönyörűbb részt

szeretnénk megismertetni a vándortábori túra alkalmával.

Gyalogtúránk az 1940–44. között részben megépült Magyarok hídjától indul, itt megyünk be a Kis-Békás-szorosba. Az azonos nevű, sebes folyású patakon, egy nemrég felújított függőhídon kelünk át, és ennek túloldalán folytatjuk



A Cifra-nyereg felé, háttérben a Virágos-rét, valamint a Mészégetők pusztáján elszórt tanyavilág



A Kis-Szurdok-kő



Kilátás a Stănile-tisztásról ■ FOTÓ: SZABÓ JÓZSEF

XXIX. EKE Vándortábor Csalhó-túra

■ Az idei EKE Vándortábor keretében a Csalhó Nemzeti Parkba csalogatunk egy olyan körtúrára, amelyre egy kevésbé ismert kiindulási pontot választottunk, és pedig a hegység délnyugati részén elhelyezkedő Stănile-tisztást. Innen egyedi a rálátás a Kis- és a Nagy-Aklos csodálatos teraszaira, sziklavilágára, valamint az „otthoni” hegyeinkre. Innen indulunk és ide is érkezünk majd vissza, miközben a természet által formált domborzatot és sziklaalakzatokat csodálhatjuk egész utunk során.

A táborból a 127A jelzésű megyei úton, Hidegségen keresztül megyünk át a Tatros völgyéből a Békás völgyébe, előbb Almásmezőig, majd Gyergyóbékástól Zsedántelek felé a Kis-Bisztra-patak völgyén fel a túránk kiindulópontjához, a Stănile-tisztásra, részint aszfaltozott, részint erdei utakon.

Gyalogtúránk első szakaszán komolyabb emelkedők nélkül, jelzetlen erdei ösvényen (egykori piros pont jelzés) érjük el a Văratec-nyerget, az első látványosabb kilátópontot, előttünk magasodnak a Butu-tornyok. Innen már a kék kereszttel jelölt turistautat követjük észak-kelet irányba, amelyen kijutunk az Apácák tisztására (Poiana Măicilor). Itt csatlakozik be jobbról a piros sáv jelzés, amely a Békási-tó felől, az Izvorul Muntelui menedékháztól indul és felvezet a Dochia menedékházig. A továbbiakban mi is ezt követjük. Előbb egy hosszabb kaptatóval felérünk a Nagy-Aklos lábánál elterülő tisztásra, miközben elhaladunk a Miron buglyái (Clăile lui Miron) elnevezésű sziklaalakzatok mellett. Ha csendben haladunk, és más csoportok sem verik fel az erdő csendjét, akkor az itteni sziklavilágban tanyázó zergegyedekből is lencsevégre kaphatunk néhányat.

Továbbhaladva kijutunk a Kis-Aklos platójára, majd a Nagy-Aklos oldalában vezető ösvényen fölkapatva elérjük az 1750 m-en fekvő Dochia menedékházat. Idáig mintegy 4,5–5 órát tartott az utunk. Itt egy hosszabb pihenőt tartunk és elfogyasztjuk a magunkkal hozott elemózsiát, aki pedig igényli, meleg ételt is vásárolhat a menedékház konyhájáról. Szép idő esetén a menedékház teraszáról pazar kilátásunk van a környékre.

- **Útvonal:** busszal: Tábor – Hidegség – Farkaspalló – Gyergyódamuk – Gyergyóbékás – Stănile-tisztás és vissza; gyalog: Stănile-tisztás (1200 m) – Văratec-tisztás – Apácák tisztása – Miron-sziklák – Dochia menedékház (1750 m) – Voda vályúja – Stănile-tisztás
- **Minősítés:** közepesen nehéz túra
- **A túra hossza:** 15 km gyalog, autóbusszal 135 km
- **Szintkülönbség:** +800 m, –800 m
- **Menetidő:** 8–9 óra + buszozás (2x2,5 óra)

A pihenő után nyugati irányba folytatjuk utunkat, követve a kék sávval jelzett turistaösvényt. Egy darabig közösen haladunk a Durău üdülőtelepre vezető piros kereszt jelzéssel, majd útjaink elválnak a Sánta-láb (Piciorul Șchiop) nyeregnél. Mi délkeletre fordulva megkerüljük a fenséges Gardul Stănilelor nevű sziklatlan fejt az átellenben lévő ösvényen, majd a Vodă vályúján (Jgheabul lui Vodă) ereszkedni kezdünk a kiindulópontunk irányába, a Stănile-tisztás felé. A menedékháztól mintegy két óra megtétele után érjük el előbb a kolostor esztenáját (Stâna Schitenilor), majd a Stănile-tisztáson várakozó buszainkat. ■

Szabó József, Bölöni Sándor

A Miron-sziklák ■ FOTÓ: SZABÓ JÓZSEF



Csak az hal meg, akit elfelejtenek

■ Elhangzott Stefanov Titus utolsó útján

„Ne emlékezz rám búsan
Hű társam, hitvesem
Már megadatott nékem
Emlékben fénylenem.

Ne emlékezz rám búsan
Testvér, rokon, barát...
Add meg a könnyet,
Élj és szeress tovább.

Addig vagyok, míg élek
Szívetekben, bennetek.
Ember voltam mindig:
Ezért szeressetek!”

Emil Isac: *Ha meghalok*

Drága atyai barátom, megrendülten állok koporsód mellett, és a költő sorai után eszembe jut első találkozásunk. Debrecenben 1992-ben Kocsis Lajos barátunk lakásán találkoztunk, éppen a Természetbarát Hétre készültünk. Beszélgetésünk hamar Erdélyre, a turistaságra terelődött, a természet iránti közös szeretetünk alapot teremtett egy barátság kialakulásához. Akkor csak sejtettem, hogy itt több lesz egy egyszerű barátsággnál.

A következő évben meghívtál Aradra, az általad szeretett Zaránd-hegység gerinctúrájának bejárására és filmezésére.

Soha nem tudom elfelejteni azt a pillanatot, amikor aradi lakásod dolgozószobájába beléptem, ámultam és csodáltam a falakon roskadozó turistajelvényeidet, a féltve őrzött Czárán Gyula turistaapostol relikviáidat, turistakönyvtárad gazdagságát.

Emlékszem, ahogy éjszakába nyúlóan meséltél az Erdélyi Kárpát-Egyesületről és kiemelkedően a Bihar-hegység feltárójáról, seprősi Czárán Gyuláról. Tudásod, lelkesedésed, mérhetetlen rajongásod az erdélyi turistaság egyik legnagyobb úttörője iránt engem is magával ragadott. Éveken keresztül jártuk közösen a gyönyörűsége, vadregényes Bihar-hegységet, kutatva-felfedezve Czárán munkásságát.

Munkád és családod mellett egész életedet kitöltötte a Kárpát-medence szépségeinek megismerése, turistatörténetünk kutatása és tárgyi emlékeinek gyűjtése. Munkásságod itt és most felsorolni is nehéz lenne, hiszen ha kellett, aradi turistabarátaiddal menedékházat építtettetek, 1997-ben nagyszabású emlékünnepeket szerveztél Menyházán Czárán tiszteletére, előadásokon, gyűjteményes kiállításaidon hirdetted turistamúltunk és jelenünk értékeit.

Az életművedért járó díszoklevelet így köszönted meg: „CSAK EGY TÉGLA SZERETTEM VOLNA LENNI EGY FALBAN.” Drága barátom, itt és most

az ösvényeket pedig kopásálló tudással kell kirakni.

Huszonévesen Wild Ferenc irányításával tett hitet egy egész életre az alpinizmus és a bakancsos turizmus mellett. A Kárpátok gerincét majdnem teljes egészében végigjárta, teljesítette a magyarországi KékTúra 2700 kilométeres útvonalát és járt a Magas-, illetve Alacsony-Tátra vonulatain, valamint a bulgáriai hegyekben. Gyűjtőszennvedélye a turistajelvények halmozásával kezdődött, és amikor ezek száma meghaladta a 2000 darabot, már rendszerezésüknek is a tudója volt.

Czárán Gyula tárgyi és írásos hagyatékának – nem kis áldozattal járó – összegyűjtése és hosszú ideig megtartása már életformája volt Titinek. Ahol és ahogy csak lehetett szorgalmazta, tett érte, hogy a bihari természetjárás apostolának emléke el ne halványuljon. Kiállításokat



Az EKE 120 éves évfordulója alkalmából szervezett kiállításon

mondok: nem téglá voltál, hanem fundamentum, amire építkezni tudunk és fogunk. Tevékenységeddel, kitartó kutató és gyűjtő munkásságoddal beírtad magad a turistaság pantheonjába! Most már ott vagy barátaidnál, Czárán Gyulánál, Mátyás Vilmosnál, Fischer Aladárnál...

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület országos vezetősége, valamint osztályai és tagságuk nevében, az *Erdélyi Gyopár* folyóirat szerkesztősége nevében, családom, debreceni barátaid nevében búcsúzunk tőled!

Atyai barátom, drága Titi, köszönöm, hogy a barátod lehettem, köszönöm azt a mérhetetlen tudást, amit átadtál nekem! Ígérem, hogy a fáklyát, amit rám bízál, becsületesen továbbviszem.

Tudod: CSAK AZ HAL MEG, AKIT ELEFEJTENEK! Isten veled, járj békében a csillagösvényen! ■

Nyisztor Miklós
EKE Gyergyó

Égi utakon, Czárán Gyula nyomában

■ Stefanov Titus (1940–2020) – vagy ahogyan mindannyian ismertük, Titi bácsi – amikor a Szentegyházán 2012-ben megrendezett XXI. EKE Vándortábor záróünnepségén átvette az őt megillető Herrmann Antal-díjat, elkérte a mikrofont... Csak néhány mondatra tellett tőle a meghatottságtól, de mindegyiknek az volt a kőkemény magva, hogy „Én csak egy téglá vagyok.” Hitte, hogy a természetjárás több, mint pusztán kirándulás,

szervezett és előadásokat tartott a nagy turistaelőd életéről – az utolsó talán éppen Temesváron 2017-ben, alig valamivel súlyos szívizműtéte előtt.

Az írott szó megtartó erejében is bízott. A Zaránd-hegységről írott füzeti, hátizsákba kívánczó útikalauza 2000-ben jelent meg, majd társszerzője volt a 2005-re elkészült Arad megye hegyi turizmusát bemutató monográfiának. Szintén román nyelven írta meg a zömében magyar vonatkozású adatokat közlő *Az aradi turizmus rövid története* című könyvét (megjelent 2017-ben), melynek egy részét Siska Szabó Zoltán fordította magyar nyelvre az aradi *Szövétnék* című kulturális szemle számára.

Életének 80. évében indult el Titi az égi túraösvényeken, hosszú földi kilométereket hagyva maga után. ■

Illés Mihály

EKE-napi turistatalálkozó a várfalvi EKE Várban 2020. május 8–10.

■ Az Erdélyi Kárpát-Egyesület országos vezetősége szeretettel várja a természetbarátokat, az EKE tagjait május 8–10. között az EKE Várba, az EKE-napi ünnepségre, melyre az alábbi program szerint kerül sor:

• Május 8., péntek:

- 17 órától: érkezés, sátorverés, elszállásolás.

• Május 9., szombat:

- 9 óra: túra a Bélavárhoz

Útvonal: autóbusszal: Várfalva – Kisbánya (34 km), gyalog: Kisbánya – Bélavára – Alsópodsága (kb. 20 km), autóbusszal: Alsópodsága – Várfalva (30 km);

Szintkülönbség:

felfelé kb. 200 m, lefelé kb. 900 m;

Menetidő: kb. 7-8 óra.

- 9 óra: gyerekprogramok: az ezerarcú természet csodái interaktív játszóház a várfalvi EKE Vár kertjében a NECC – Nature

Education Community Center szervezésében;

- 18 óra: vacsora;
- 21 óra: tábortűz az EKE Vár udvarán.

• Május 10., vasárnap:

- 9 óra: túra az 1944-es tordai csata színhelyére. A tordai csatában a honvédek egy hónapon át megakadályozták az egyesült szovjet–román seregek áttörését Magyarország belső területei felé.

- 13.30 óra: közös ebéd az EKE Vár udvarán;
- 17–18 óra: hazautazás.

Jelentkezési határidő:

2020. május 4.

Kapcsolattartás:

ekenap@eke.ma

Szeretettel várunk minden érdeklődőt, kicsit és nagyot egyaránt! ■



1



2

FOTÓ: DEÁK LÁSZLÓ

1. EKE-napi ünnepség az EKE Vár udvarán 2018-ban
2. ERA-zászló, EKE-zászló – egy célért lobog

EKE-napi pályázat Hol tölteMÉM az EKE-napot?

■ Ki ne ismerné a közösségi oldalakon oly gyorsan terjedő vicces vagy épp tanulságos, képekből és szövegből álló frappáns mémeket? Mérő László szerint a mémek kulturális gének, amelyek nem gondolatok, de gondolatokat generálnak. A mém tehát a kultúra legkisebb, terjedésre képes egysége.

Készíts mémet vagy 12 képkockából álló animált gif-et, amelyben bemutatsz egy túrát, kirándulást, utazást, egy helyet, ahol szívesen eltöltenéd az EKE-napot, vagy azt az érzést, amelyet egy túra, egy utazás, egy EKE-napi élmény kiváltott belőled.

A mém kép és szöveg egységével kifejezhető, nagyon pontos üzenet. A kép lehet a sajátod vagy letöltheted szabad felhasználású oldalakról. A szöveget, amely a gondolatodat tükrözi, saját magad fogalmazd meg! Kategóriák: I–IV. osztályosok, V–VIII. osztályosok és IX–XII. osztályosok.

A legsikeresebb mémeket díjazzuk, és közzétesszük az EKE honlapján!

A díjakat Gyimesfelsőlokon, a XXIX. EKE Vándortábor nyitóünnepségén adjuk át, 2020. augusztus 4-én.

Beküldési határidő (az e-mail küldésének vagy a postai bélyegzőnek a dátuma): **2020. május 12.**

A pályázatban kérjük feltüntetni a beküldő nevét, életkorát, az iskola nevét és azt, hogy hányadik osztályos, valamint elérhetőségét (e-mail cím, lakhely, telefonszám).

Postacím: S.C.A., 400750 Kolozsvár (Cluj), O. P. 1., C. P. 41.

E-mail: ekenap@eke.ma

Az elektronikus levél tárgyaként, illetve a borítékon kérjük feltüntetni: *EKE-napi pályázat.*

Sikeressé pályázást kíván az *Erdélyi Kárpát-Egyesület* vezetősége! ■

EKEArt

nyolcadszorra



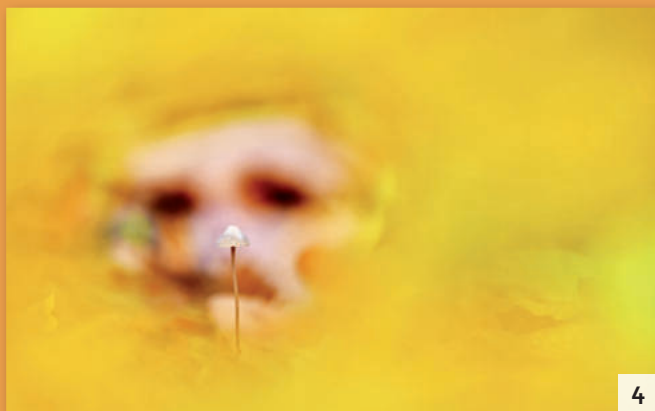
1



2



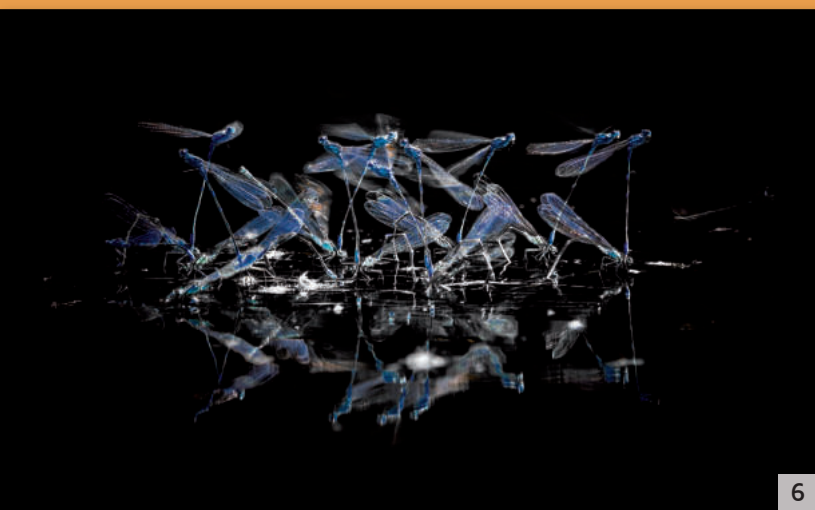
3



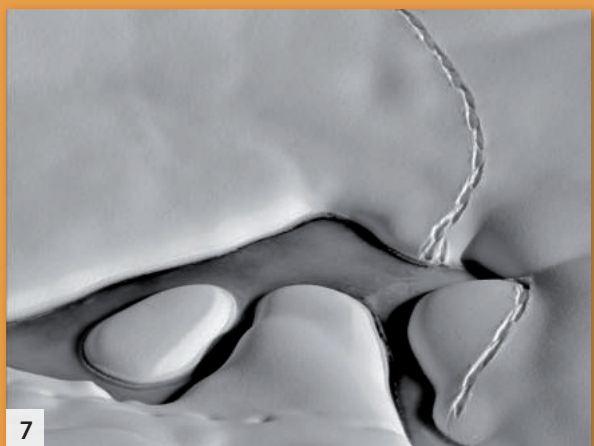
4



5



6



7

1. Magdó István – *Kotta*
2. Bartha Erika – *Ég a kunyhó*
3. Márkodi Vera – *Apatit*
4. Vajda Béla – *Az erdő szelleme*

5. Dósa László – *Varázshegy*
6. Magdó István – *Ultrahang*
7. Magdó István – *Csendélet*

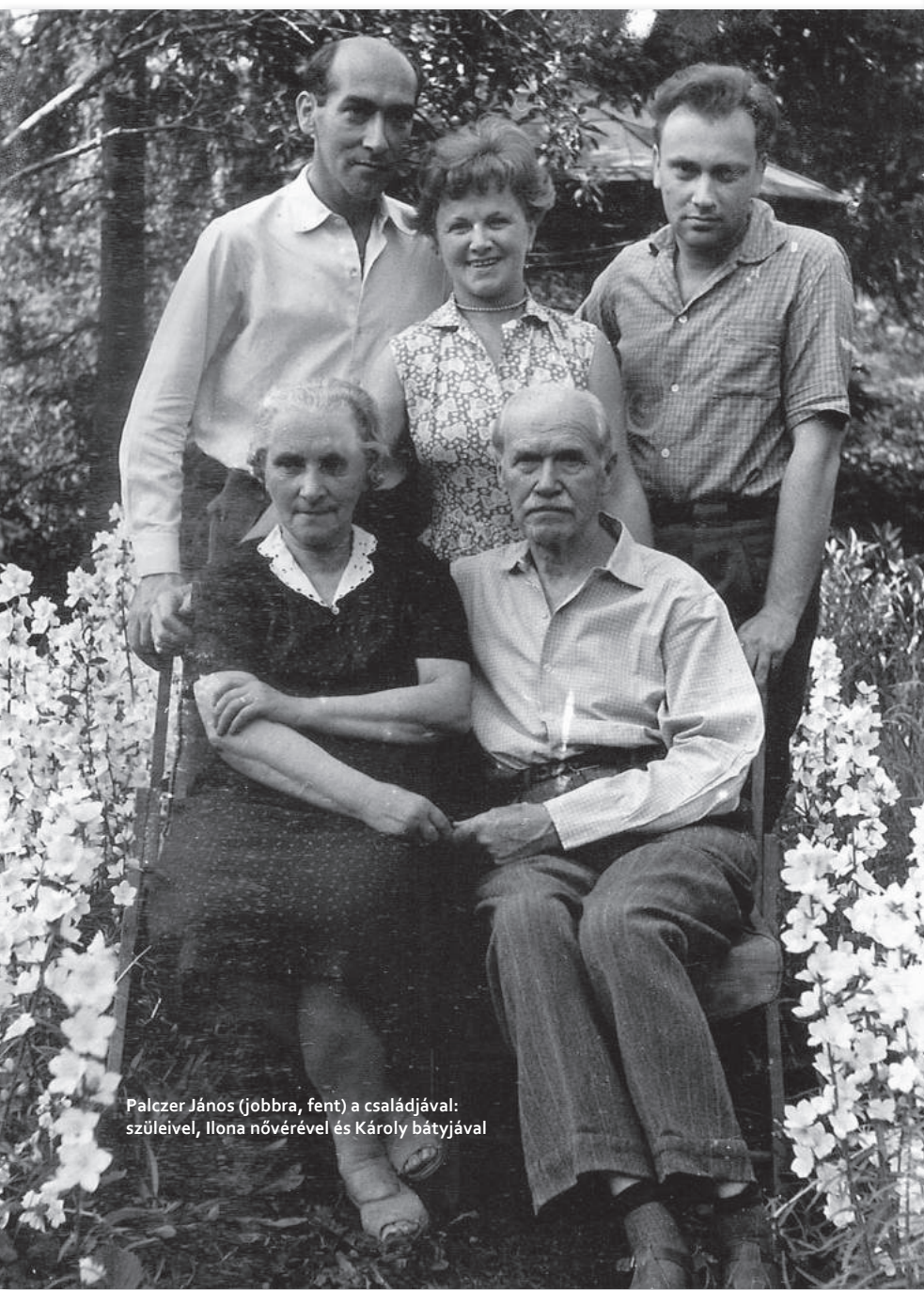
In memoriam Palczer János

(Nagyszalonta, 1932 –
Kolozsvár, 2020)

2020. január 21-én elhunyt Palczer János, a kolozsvári EKE nagy tiszteletnek örvendő tagja. Családjának utolsó tagja lévén, a 88. életében eltávozott természetjáró társunkat barátai, ismerősei, köztük nagy számban megjelent EKE-túratársai kísérték utolsó útjára január 27-én a Házsongárdi temetőben. Nekrológiaként az EKE nagyjait megillető rovatban emlékezünk róla.



Palczer János



Palczer János (jobbra, fent) a családjával: szüleivel, Ilona nővérével és Károly bátyjával

■ Palczer János családja Svájcából származott. **Antal** (†1816) nevű ükapja az 1780-as évek végén érkezett Erdélybe. Görgényben üvegghutája volt, 1796 után Kolozsváron üvegkereskedéssel foglalkozott. Fia, **János** (†1874) 5-6 éves korában árván maradt. Keresztapja, Walter Fülöp kalaposmester nevelte fel. Vendéglős lett, előbb a Veressapkában, a Szászfenes és Szászlóna közt állott régi csárdában, majd saját vendéglői voltak a városban, köztük a temető kapuja környékén állott Szarvas vendéglő és a feleki út melletti Mátyás király fogadó. Felesége, Zsuzsanna (†1880) a napóleoni háborúk során ide került és itt letelepedett francia katonának, Larrivé Józsefnek volt a leánya. Larrivé József francia nyelvet tanított Kolozsváron.

A jómódúnak mondott Palczer János hét gyereke közül három fiát tanította. **Károly** (†1902) piarista tanár lett, majd 1865-ben pápai engedéllyel kilépett a rendből és a gróf Szapáry családnál lett nevelő. 1868-tól a nagyszebeni Állami Főgimnázium, 1892-től a gyulafehérvári Katolikus Főgimnázium magyar nyelv és történelemtanára volt. **Ernő** (†1916) szintén piarista szerzetes lett, a nagykárolyi Piarista Főgimnázium latin és magyar nyelv, földrajz, számtan és hittan tanára, piarista házfőnök, plébános, a Piarista Főgimnázium igazgatója, a Kölcsey Egyesület tiszteletbeli elnöke.

A harmadik fiú, **Ede** (†1908), a „mi Palczer Jánosunk” nagyapja papnak tanult Gyulafehérváron, de végül tanító lett Bácskában. Felesége, Teréz (†1899)



1

Lorencz Lipót kereskedő lánya volt. 1888-ban Kolozsvárra költöztek, ahol Ede a katolikus egyház pénztárnokaként dolgozott. Hat gyerekük érte meg a felnőtt kort. Két fiuk, **János** (†1956) és **Ede** (†1971 után) honvéd katonatiszt lett. Mindketten Páldyra magyarosították

nevüket. **Rozália** (†1980) és **Teréz** (†1979) a kolozsvári dohánygyárban, **Ernő** (†1970) a budapesti postán volt tisztviselő.

Palczér Ede negyedik gyerekeként született **Palczér Károly** (1887–1971), a „mi Palczér Jánosunk” édesapja, aki a kolozsvári Katolikus (Piarista) Főgimnáziumban, majd a Ferenc József Tudományegyetemen tanult, a magyar és a német nyelv tanára lett. Előbb Szentbenedeken a gróf Kornis családnál volt nevelő, 1913 és 1922 között Tordán az Unitárius Gimnázium, 1922 és 1938 között Nagyszalontán az Állami Főgimnázium, 1938 és 1947 között Nagyváradon a Gozsdu/Szent László Líceum tanára volt. 1916-ban feleségül vette Hirt György dohánygyári igazgató lányát, Iluskát. Egy leányuk született, **Ilona** (1917–?). 1919 decemberében felesége tragikus hirtelenséggel meghalt. Palczér Károly 1922-ben újra megnősült, feleségül vette Popper József Ottó (1871–1929), a brádi „Mica” aranybánya-társulat főfelügyelőjének, az erdélyi római katolikus Statusgyűlés tagjának leányát, Popper Gizellát (1899–1970). Házasságukból született **Palczér Károly** és **Palczér János**. Popper nagypapa Afrika-utazó is volt.

Palczér János 1932. március 10-én született Nagyszalontán. Középiskolai tanulmányait Nagyváradon végezte 1943 és 1950 között (a Szent László Gimnáziumban, mely 1944 után Gozsdu Líceum, 1948 után 2. sz. Magyar Fiúlíceum lett; osztálytárs volt Csiha Kálmánnal, a későbbi református püspökkel). 1950 és 1954 között a kolozsvári Műegyetemen tanult és gépészmérnöki oklevelet szerzett. 1955 és 1958 között Petrozsényban, a bányaberendezések javító vállalatánál dolgozott mint mérnök. 1959-ben visszaköltözött Kolozsvárra, ahol a Tehnofrig

hűtőipari berendezés-gyár mérnöke volt 1959 és 1974 között. 1974-től 1990-ben történt nyugdíjazásáig a Hűtő- és Élelmiszeripari Kutatóintézet (Institutul de Cercetare și Producție pentru Industria Alimentară și Frig – I.C.P.I.A.F.) vezető beosztású munkatársa volt.

Életének meghatározó eseményei voltak azok a tragédiák, amelyek testvéreit érték. Sógorát, dr. Krajnik Sándor ügyvédet 1949-ben ítélték két év börtönre, nővérének 12 éves kislánya 1957-ben hunyt el, bátyját, a francia nyelvtanár **Palczér Károlyt** (1928–2013) 1959-ben 15 év kényszermunkára ítélték, mivel nem jelentette fel azt a diákját, aki 1956-ban egy olyan verset olvasott fel neki, melyben a magyarországi forradalmat méltatta. Öt évet töltött börtönben, illetve munkatelepeken, és csupán 1970-ben térhetett vissza tanítani.

Palczér János az 1950-es években kezdett fényképezni. Hagyatékában több ezer fénykép található, nagyobb részük albumokba rendezve és magyarázó adatokkal ellátva.

A képek mutatják készítőjük érdeklődési körét, de azt is, merre járt az évek során. Így lehetett megtudni azt, hogy sokat kirándult, túrázott és utazott mind Romániában, mind külföldön. Rendszeresen járta a Kolozsvár környéki kirándulóhelyeket, az Erdélyi-sziget-hegységet, különösen kedvelte az Aranyos völgyét és Pádis környékét, évente visszatérve túrázott a Bucsecsben, a Fogarasban és más hegységekben.

1965-től kezdve gyakran tett külföldi kirándulásokat oda, ahova abban az időben a hatóságok engedték: a szocialista országokba. 1965-ben Magyarországra és Csehszlovákiába utazott, ekkor túrázott első alkalommal a Magas-Tátrában. 1966-ban Lengyelországban, 1967-ben újra a Tátrában járt. A képek mutatják, hogy túrázott a Hunfalvi-hágó és a Tengerszem-csúcs környékén. 1967-ben Bulgáriába, 1968-ban Kelet-Németországba utazott. 1981-ben újra a Magas- és a Bé-lai-Tátrában túrázott.

1973 júliusában utazott első alkalommal a Szovjetunióba. A Kaukázus országaiban: Azerbajdzsánban, Örményországban, Grúziában, Abháziában járt, majd Odesszán keresztül jött haza. 1979 októberében Kirgizisztánba és Üzbegisztánba látogatott, színes fotói vannak



2

az Ala Arcsa Nemzeti Park, Biskek (akkor Frunze), Xiva, Taskent, Buhara, Szarmarkand tájairól és műemlékeiről. 1982 júliusában a Balti-tengeri országokba utazott. 1984 augusztusában a Szovjetunió dél-szibériai részeit járta be, eljutott Habarovszkba, a Bajkál-tóhoz, Irkutszk és Angarszk vidékére.

1991 után készült képei nagy része az EKE-programokat örökölte meg. Kirándulásokat, táborokat, külföldi utakat.

Palczer bácsi kordokumentum értékű fényképhagyatékát sikerült átmenteni a kolozsvári Minerva Fotóarchívumba.

1991. március elsején iratkozott be az újraalapított EKE-be. Általános műveltsége, nagy tapasztalata a turizmus színterében minden ágában feljogosította volna arra, hogy vezető tisztséget töltsön be mind a kolozsvári, mind az országos EKE-ben, de ő ilyen szerepre soha nem törekedett. Neki, mint magányos embernek társaság kellett és érdekes programok. Az EKE-ben szűk baráti társaságán kívül újabb túratársakra lelt. Ő is „adományozott” programokat a túratársainak: több tucat remekül kigondolt és megszervezett kirándulást. Egy Martonossy Magdától kapott ötlettel túrasorozatokat gondolt ki, melyek átfogó képet nyújtottak egy-egy hegységről, régióról. Emlékeztetek maradnak a Martonossy Magda és Kolumbán Gyula segítségével vezetett Gyalui-havasok, Szamosok vízkörnyéke, Bihar-Vlegyásza, Torockói-hegység és Bucsecs-túrasorozatai. A Gyalui-havasokba például 15 különböző útvonalon vezetett kirándulásokat. Ezek a túrasorozatok a bennük levő turisztikai potenciál, a szervezés, az átadott információk minősége és a vegyes korosztályú résztvevőkre példásan odafigyelő túravezetés szempontjait figyelembe véve az újraalapított kolozsvári EKE első két évtizedében a turistatevékenység csúcsát jelentették. Azóta sem akadt túravezető, aki ezt a teljesítményt kiegyenlítette volna. Palczer bácsi 2015 nyaráig vezetett túrákat.

1994 és 2009 között volt az Erdélyi Gyopár szerzője. Nagyon kevés kivételtől eltekintve turistaútvonal-bemutatókat közölt azokról a helyekről, melyeket a leginkább ismert és szeretett.

Az évek során a következő írásai jelentek meg: *Kiránduljunk a Ciblesre*, 1994/15.; *A Csomád és Sólomkő tövében* 1995/3.; *Ismerjük meg a Gyalui-havasokat* 1996/1.;



Pünkösdi korúton Kalotaszegen 1996/3.; *A Magas-Tátra térképe* 1996/6.; *A Bihar-hegység legszebb vízesései* 1997/3.; *A Bihar-hegység barlangjai turistaszemmel* 1998/2.; *Negrileasa. A Torockói-hegység nárciszmezője* 1998/3.; *A Vlegyásza turisztikai látnivalói* 1999/4.; *Sátorral a Fogarasi gerincen* 1999/5.; *A Retyezát varázsa: a gleccsertavak* 2000/1.; *A Sebes-Körös völgyének látványosságairól* 2002/1–2.; *Az Aranyos-völgy és környéke* 2003/4.; *A Gaura-völgy körútja a Bucsecsben* 2004/1.; *Az Iza- és Lápos-völgyi fatemplomok* 2004/4.; *A Nagy-Páring birodalmában*, 2005/6.; *A Doamnele-gerinc körútja a Bucsecsben* 2006/6.; *A Nagy-Bihar és a Flóra-rét környéke* 2007/1.; *Őszi túra a Torockói-hegyekben* 2007/5.; *A Vlegyásza-csúcs körútjai* 2008/4.; *Őszi búcsú a Réviszorosztól* 2008/6.

1998 és 2003 között, a csíkszeredai Pallas, utóbb Pallas-Akadémia kiadónál az *Erdély hegyei* könyvsorozatban jelentek meg a *Bihar-Vlegyásza*, a *Gyalui-havasok*, a *Bucsecs-hegység* (ez közösen Pásztóhy Zoltánnal) és a *Bihar-Vlegyásza-hegység* második, bővített kiadású turisztikai kalauzai.

Románul is közzét a *Munții Carpați* című turisztikai folyóiratban. Az 1997/3. lapszámban a Szerice-Bélavárát, az 1998/7. lapszámban a Nagy-Bihart, illetve a Bihar-hegység vízeséseit mutatta be.

Érdekes újra fellapozni cikkeiket. Pontosan megfogalmazott táj- vagy túraútvonal-leírások, melyek gyakorlati hasznát egy túrázó vagy túravezető tudja nagyra értékelni, és amelyek bármikor ihletet adhatnak egy új program megtervezéséhez. Külön meg kell említeni a térképeit. Két évtizeddel ezelőtt komoly gondot jelentett a turistatérképek hiánya. Abban az időben maga szerkesztette

1. Palczer János mint fiatal turista az 1950-es években
2. Palczer János, a tapasztalt túravezető
3. Egyik utolsó kirándulásán, a Gyalui-havasokban

térkép vázlatokkal egészítette ki írásait. A térképein csupán a hegységek fő- és mellékgerinceit, vízfolyásokat, utakat és menedékházakat tüntette fel. Az első pillantásra vékony és vastag vonalak összeviszasságának tűnő rajzok rövid tanulmányozás után világosan mutatják az adott hegység szerkezetét. Szinte minden írását ilyen térkép vázlatok egészítik ki.

2009-ben az *Erdélyi Gyopár* négy egymás után következő lapszámban átfogó képet nyújtott az általa leginkább kedvelt hegységekről: a Gyalui-havasokról, a Bihar-, a Torockói- és a Bucsecs-hegységről. Ezek voltak az utolsó publikációi.

Palczer János nem népszerű ember volt, inkább tiszteletet ébresztett, mint olyan egyén, akiről érezni lehetett, hogy „ama bizonyos szint” fölött áll. Többnyire komoly és hallgatag volt, de tekintete gyakran váltott ironikus mosolyra, majd adott helyzetben élesen villámzó hideg pillantásra, hogy a következő pillanatban ismét ironikusra forduljon. Művelt természetjáró volt. Nevét ott kell emlegetni Ajtay Ferenc, Behabetz Magda, Gyurka László, Imecs László, Jablonovszky Elemér, Kolumbán Gyula, Magyarosi Margit és Máthé Gyula neve mellett, vagyis azok között, akik a kolozsvári EKE 1990 utáni első negyedszázadának igazán fontos személyei voltak.

Köszönjük, hogy egy ideig túratársai lehettünk. Az örök világosság fényeskedjék neki! ■

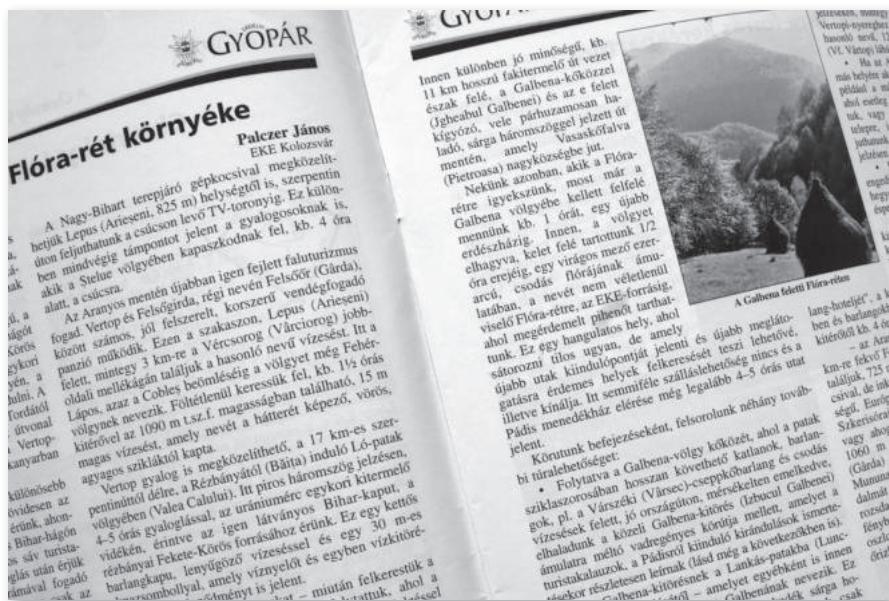
Dr. Lukács József

Erről írtak eleink

Engedjék meg, most ne menjünk vissza egy évszázadot, hanem csak a közelmúltba kukkantsunk be. Gyászos esemény, egy íróember elvesztése adta az apropót, hogy Pálczér János írásaiból idézzünk. Alkotásai által a felelős tudásgyarapítóra emlékezünk.



Balázs Katalin
EKE Gyergyó
balazs.katalin@eke.ro



■ „Pünkösdi ünnepén számtalan turistát csalogat ide az ez alkalomra népviseletük pompás színeibe öltözött, az istentiszteletra összegyűlt hívek kiállításra is beillő bemutatója, ahol a színek igazi tobzódásában gyönyörködhetünk. A nőknél ez alkalommal megcsodálhatjuk az elismerően jellegzetes muszulyt vagy bagaziát, egy kétfelől felhajtott, szépen hímzett, széles piros, zöld vagy sárga posztóval, esetleg bársonnyal pántolt, ráncha szedett, bő, fekete, elöl díszes köténnel fedett szoknyát. A sűrűn hímzett báránybőr mellrelvaló, vagy magyaros díszítésű posztólájbí alatt viselik a hófehér házíváson vagy selyemblúzt kézelővel. Régebben a hímzett réklit, egyfajta pruszlikot vettek fel. A fejen fehér, virágos kendővel, a lányok gyöngyös pártával feldíszítve öltöznek, a hajfonat tyukosiba, tehát kontyba, vagy pártába font változatban viselt, igen gyakori a lecsüngő kontyolófátyol esetleg selyembojtba és pántlikákkal ékesítve. A lábukra a nők piros csizmát húznak. A férfiak hosszú ujjú, de rövid fehér ing felett sűrűn hímzett tulipános díszítésű lájbit viselnek, a régebbi daróc (condra) helyett. A nadrágféléből a posztó harisnyák és a szűr anyagok készítmények sokféle hímzett díszsel elkészített változatai a leggyakoribbak.

A legények zöld pörge, vagy gyöngyökkel díszített szalmakalapot és természetesen fekete bojtos csizmát hordanak. Az egykori fodorvásnú bő inget és gatyát, vagy akár a fersinget és az elterjedt kötényt, az ún. surcot immár alig lehet látni és csupán a ládák fenekén őrzik őket.” (Pünkösdi körúton Kalotaszegen)

„Miután az Olt Tusnádfürdőnél szorost tört magának az 1301 m-es Nagy-Csomád és az 1374 m-es Nagy-Piliske között, Sepsibükszádnál, a 717 m-es Alsó-Sólyomkő lábánál megcsendesül. Innen – időnként és képességeinknek megfelelően – minden irányba különösen szép turistautakra indulhatunk. (...) A gazdag szénsavas fürdőiről és a kénhidrogén gőzlőről nemzetközi hírnévre szert tett gyógyfürdőt és üdülőhelyet 150 hektáros erdőrengeteg veszi körül, rendkívüli kellemes szélvédett éghajlatot biztosítva az elsősorban szív- és keringési vérrendszer-betegségekre és az emésztőszervek gyógyítására szakosított, továbbá az ezekkel párosuló idegrendszeri, reumatikus és ízületi gyulladások kezelésére ajánlott gyógyfürdőnek.” (A Csomád és Sólyomkő tövében)

„Az Aranyos mentén újabban igen fejlett faluturizmus fogad. Vertop és Felsőgirda, régi nevén Felsőőr (Gârda) között

számos, jól felszerelt, korszerű vendégfogadó panzió működik. Ezen a szakaszon, Lepus (Arieșeni) felett, mintegy 3 km-re a Vércsorog (Vârciorog) jobb oldali mellékágán találjuk a hasonló nevű vízésést. Itt a Lápos, azaz a Cobles beömléséig a völgyet még Fehér-völgynek nevezik. Föltétlenül keressük fel, kb. 1½ óras kitérővel az 1090 m t.sz.f. magasságban található, 15 m magas vízésést, amely nevét a háttérét képező, vörös, agyagos sziklaktól kapta.

Vertop gyalog is megközelíthető, a 17 km-es szerpentinúttól délre, a Rézbányától (Băița) induló Ló-patak völgyében (Valea Calului). Itt piros háromszög jelzésen, 4–5 óras gyaloglással, az urániumérc egykori kitermelő vidéken, érintve az igen látványos Bihar-kaput, a rézbányai Fekete-Körös forrásához érünk. Ez egy kettős barlangkapu, lenyűgöző vízeséssel és egy 30 m-es aknazsombolylyal, amely víznyelőt és egyben vízkitöréses barlangképződményt is jelent.” (A Nagy-Bihar és a Flóra-rét környéke)

„A szoros a történelmi időkben járhatatlan volt, s vízen csak jóval később indulhattak el a só és az aranybányászat termékeit szállító tutajok. Igazi fénykorát és turisztikai fellendülését az 1870. szeptember 7-én megindult vasúti forgalomnak köszönheti. A szoros tulajdonképpen kincseit, a kb. ezer méteren feltárt Zichy-barlang cseppkőképződményeit villamosított járataiban, a jól kiépített utakon látogathatjuk. Igen látványos a barlangból kifolyó, mésztufán leömlő 15 m-es kétágú vízesése. Felfedezésének története számos leírásban olvasható, többnyire Czárán Gyula Bihar apostola (1847–1906) című emlékirásának alapján.

A Révi-szoros felkeresése a színpompás októberi időszakban ajánlatos, amikor a természet csodálatos és változatos színkínálattal kápráztat el. Ilyenkor könnyen bejárhatjuk a mára már tönkrement menedékháztól induló, a jobb és a bal oldali gerinc jelzett turistaújtait, ahol sorban gyönyörködhetünk a sziklakilátókról megcsodálható panorámákban.” (Őszi búcsú a Révi-szorostól) ■

Erdélyi kisvasutak

(2. rész)

A szovátai kisvasút

FOTÓ: KOVÁCS LEHEL ISTVÁN



Dr. Kovács Lehel István
EKE Brassó
klehel77@yahoo.com

■ Maros-Torda vármegyében 1912-ben több helyi érdekű vasút kiépítését kezdték meg. A Nyárád mentén 1915-ben fejezték be a keskeny nyomtávú vasútvonal megépítését, amely Marosvásárhelyt kötötte össze Parajddal, érintette Nyárádszeredát, valamint Szovátát. A vasútvonal megépítése nem volt egyszerű, az áradások, majd az első világháború miatt a munkálatok elhúzódtak. 1915. február 1-jén adták át a Deményházáig tartó szakaszt, majd 1915. október 23-án a teljes vonalat. A Maros-Tordai Helyi érdekű Vasút Részvénytársaság, majd a bécsi döntés után a MÁV működtette. 1944-ben a 760 mm nyomtávú vasútvonal áldozatul esett a német visszavonulásnak, felrobbantották a hidakat, váltókat, szerelvényeket. A háború után a román vasúttársaság kijavította a síneket, és üzemeltette a vasútvonalat, amely az 1970-es évekig élte virágkorát. A lassan leépülő, Nyárád-menti expressznek becézett vasút 1997-ig volt használatban, ekkor a mozdonyok és a vagonok részét eladták ócskavasnak.

2011. augusztus 6-án, 14 évnyi szünet után indult újra a forgalom a felújított Szováta–Vármező szakaszon. A pálya ellopott sínjeit a forgalomban nem lévő szakaszcsoport pótolta, s az eredetileg 82 km hosszú vonalból 14 km-t sikerült egy éves munkával teljesen megmenteni.

A kisvasút szovátai végállomása a Fő utcától mintegy 150 méterre található, Vármezőig a távot 45 perc alatt teszi meg. Az út oda-vissza 2 óra. A jegyeket a kalauztól kell megvásárolni a vonaton. A mozdonyvezető mellett fontos szerep jut a fékezőnek is, így lesz teljes a háromfős személyzet. A PKP Px48 lengyel gyártású gőzmozdony a Szováta vize partján, az országút mentén, árnyas fák között, Szakadát községet megkerülve, közbeeső meg-



1

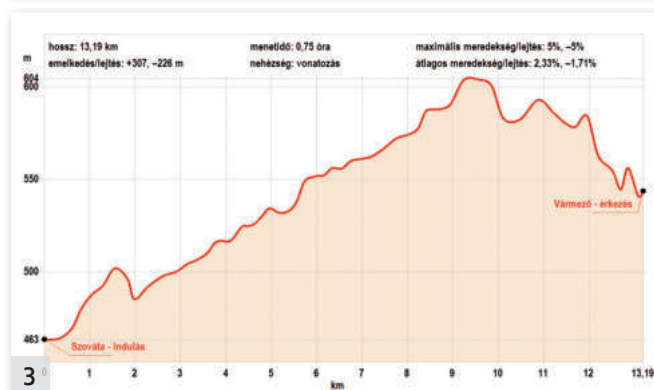
állók nélkül húzza maximum 35 km/órás sebességgel a szerelvényt Vármező üdülőttelepig. A szerelvény négy, gondola típusú nyitott vagonból áll, amelyeknek hossza 11–12 m. Az egyiket 1953-ban, kettőt 1985-ben, az utolsót pedig 1991-ben gyártották. A mozdony fordított állásban vontatja vissza a kocsikat.

2019 nyarán a gőzmozdony elromlott, ekkor egy dízelmozdony helyettesítette pár hétig.

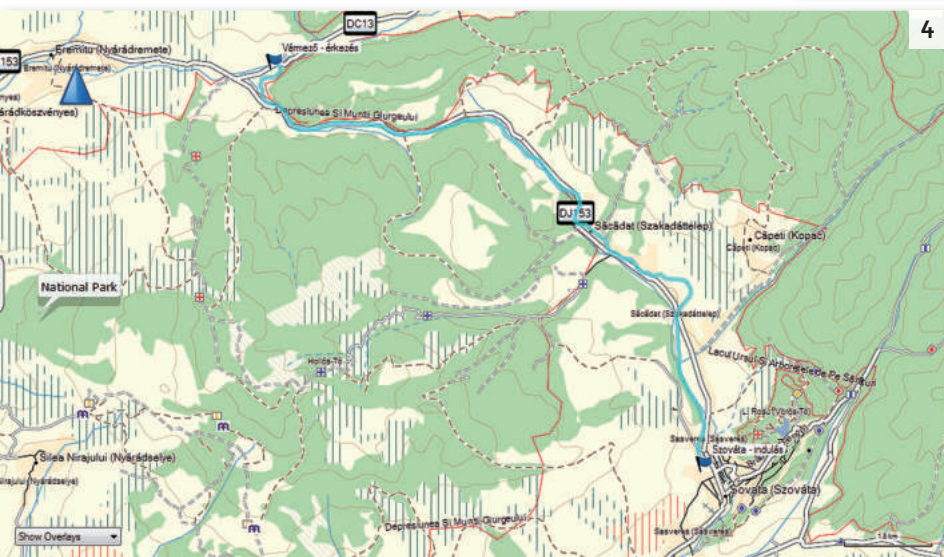
Kapcsolattartó személy: Greabu Mircea, honlapja: <https://mocanitasovata.ro/>. ■



2



3



4

1. A szovátai kisvasút mozdonya
2. A szovátai kisvasút jegye
3. A vasút nyomvonalának profilja
4. A ma is működő kisvasút térképe



A Kalota-havas

Hazajárás Erdélybe Évadzáró kirándulások Szilágytól Hunyadig



Kalota-havas

■ „Ennek a hegységnek csak az az egy hibája van, hogy a mienk, hogy itt van nálunk. Ha kint volna az Alpeselek földjén, talán sokkal több figyelemre méltatnók. Pedig meg van ezen hegység gazdagon természeti szépségekkel, ritkaságokkal áldva s a turista-világnak valóságos Eldorádója lehetne. Igaz, hogy csak a középrendű hegységek sorába tartozik, s legmagasabb ormai sem érik el a 2000 métert. Van itt minden, amivel egy hegység a turistát elragadni képes.” (Czárán Gyula: Bihar-füred környékéről, 1899)

A Nagy-Phaeton felett



Kenyeres Oszkár
Hazajáró Egylet

■ Sokan jöttek sokfelől, hogy együtt cipeljék a kopjafát, jelképesen vállukra vegyék az anyanyelv használatért küzdő Bihar megyei magyarság terheit. Így emelkedtünk testben és lélekben is közösségben az Istenek havasára a Bethlen Gábor emléktúrán, amelyet Varga Csaba nagyváradi barátunk szervez meg minden évben az erdélyi fejedelem halálának évfordulóján. Itt aztán abszolút érvényes Czárán Gyula mottóvá lett gondolata: „ha együtt indultok, úgy menjetek végig, s ne hagyj el társadat, akármi történik.”

A Papok feredője tisztásán a felhők már oszladoztak, mi pedig emelkedtünk tovább, vittük a kopjafát szakadatlan. Mindig akadt, aki átvegye a súlyos terhet. A Mező-havasra emelkedtünk, észak felé kitérülkötött a vigyázói táj: a Kis-havas gerincével szemben, a Nagy-Sebes völgyén túl a Bocsásza tömbjére is visszaneztünk. Czárán Gyula irdatlan munkával tárta föl és népszerűsítette e vidéket szerte a hazában. Aztán a haza elveszett, így az Erdélyi-szigethegység ékessége, amit egykor Kalota-havasnak hívtak, ma már alig mondható a miénknak, lám, egy kétnyelvű kopjafa elhelyezését sem sikerült több éves procedúra során elintézni. A Bohodei-nyereg volt az utolsó pihenőhely. Innen még egy utolsó nekirugaszkodás az Istenek havasa, ám a tetőre nem mehettünk fel. De nem is ez a lényeg. A hatalom téved, ha azt hiszi, megakadályozza a célt. Mert a cél maga az út, amit megtettünk. Az út, ami azt hirdeti, a Belényesi-medence magyarsága él és élni akar, méghozzá itt hon, szülőföldjén.

És élni akar a Szilágyság is, ahova már ideje volt elvetőd-nünk, így az 5. évadban. Kaptunk is a fejünkre, hogy eddig hol jártunk, meg hogy Székelyföldön túl is létezik világ. De kaptunk mást is... „Hepehupás vén Szilágyban, hét szilvafa árnyékában.” Hát igen, a szilva. Ezt mi sem kerülhettük ki, lépten-nyomon beleszaladtunk a szilva kínálgatásába, és persze nem gyümölcs formájában. Ettől függetlenül kevés ittas embert láttunk, és hát ugye mi is megedzöttünk már erdélyi, délvidéki, felvidéki útjaink során, rajtunk sem könnyen fogott ki a híres szilágysági szilva. A szilágysági ember mosolya, vidámsága mögött azonban nem a szilvapalinka áll, hanem valami mélyről áradó őszinte kedvesség. Ez talán betudható a dimbes-dombos

tájnak, amely egyben elzár, és segít megőrizni a hagyományos értékeket, ugyanakkor a szomszédos zord hegyektől eltérően nyitottá is tesz.

A Szilágyság, a Tövishát igencsak elszokott a turistáktól; minden anyaországi utazót nagyon megbecsülnek. Ezúton is üzenik: ha az utazó megunta Székelyföldet vagy Kalotaszeget, Torockót, akkor bátran kanyarodjon Zsibó, Zilah, Szilágycseh felé, ahol egy különös hangulatú magyar táj és rengeteg jó magyar ember vár rá. Ilyenkor hozzá szoktuk tenni, hogy addig kéne menni, amíg nem késő, de a Szilágyság esetében valamiért nyugodtak vagyunk. Persze innen is van elvándorlás, itt is működik az asszimiláció, mégis érezni egyfajta őserőt, ami garantálja a magyar jövődőt ezen dombok között.

2015 decemberében egy hosszú és tartalmas év végére érkezünk, amit már csak meg kellett koronázni egy adventi filmmel, ahogyan azt tettük az előző négy esztendőben is. Választásunk Hunyad megyére esett, közelebből is Dévára, amely ma már nem csak váráról és az ahhoz köthető népballadáról híres, hanem ferences kolostoráról és annak lakóiról is.

A romos kolostort halálra ítélte a történelem, de a Gondviselőnek más terve volt az öreg épülettel. 1992-ben ideküldött egy ferences szerzetest, aki felújította a kolostort, és néhány utcán kallódó árva gyermek befogadásával útjára indította gyermekmentő misszióját.

Böjte Csaba testvér csodájának hamar híre ment, s a jóakaratú embereknek hála ma már Déván több száz és Erdély-szer-te több ezer szerencsétlen sorsú gyermek élhet szerető családban, járhat magyar iskolába és templomba. Az Ismerős Arcok zenekart bevonva mi is meglátogattuk Böjte Csaba ferences szerzetest és az ő árva gyermekeit, hogy elkészítsük azt a bizonyos adventi részt. A film azonban nem csak Déváról szólt, hanem a várostól délre fekvő Ruszka-havasról, és a hegység lábánál fekvő magyar emlékekről: Vajdahunyad váráról, Ruszka-bányáról, Csernakeresztúrról. Advent ideje illő alkalom volt arra, hogy előbányásszuk a Ruszka régi kincseit, és a születő fényben megvilágítsuk a Hunyadi-medence és a Maros mente reményt hordozó magyar szórványközösségeit. Ennél méltóbban talán nem is zárulhatott volna a 2015-ös esztendő. ■

A bihari hegyek apostola, Czárán Gyula szavait tettek követték: irdatlan munkával tárta föl és népszerűsítette a vidéket szerte a hazában. Aztán a haza elveszett, így az Erdélyi-középhegység ékessége, amit egykor Kalota-havasnak hívtak, ma már alig mondható a miénknak. A Bihar-hegység északi szomszédja, a Vigyázó-hegység szépségeiből mit sem veszített. Szelíd gerincekben tetőzik, vizek szabdalta oldalait rétekekkel tarkított erdőrengetegek borítják. Háromágú, villa alakú masszívumának ezúttal a Nagy-Sebes vizét körülölelő középső és nyugati ágát jártuk be, és a Bethlen Gábor emléktúra keretében megmásztuk a heglábi szóránymagyarság ikonikus ormát, az Istenek havasát is. A film visszanezhető a YouTube videomegosztón a *Kalota-havas 2. – Körtúrák Biharban* címen.



A Dregán-víztározó

Szilágyság

■ „Tündérországnak ragyogó előcsarnoka, a Magyar-Alfölddel az Érmellék által bűbájosan összeforrasztott Szilágyság, ami néprajzi tekintetben is olyan kedves, mint természeti szépségeinél fogva bájos vidékünk.” (Boér Miklós: *A Szilágyság népeiről*, 1899)

Se nem a zordon Kárpátok, se nem az Alföld tengersík vidéke. Ez a Nagyalföld és a Szamos mente között domborodó Szilágyság, az átmenetek földje, a Partium erdélyi kapuja. A legalább ezer éve magyarul lakta dombvidék területén Kraszna és Közép-Szolnok megyéből alakították ki 1876-ban Szilágyság vármegyéjét. Első túránk rögtön a szívébe, a Mázsa és a Szilágys-patak vízgyűjtőjét felölelő Tövishátra vezetett. A kistáj dombjai között megbújó Árpád-kori kismemesi falvak hagyománytétő népe határtalan vendégszeretettel várta hazajáró látogatóit. Erről bárki meggyőződhet, ha a YouTube videomegosztón megnézi a *Tövishát – A hepehupás vén Szilágyság szívében* című filmünket.



Désházi fogadtatás



Désháza – Szilágyság

Ruszka-havas



Böjte Csabával Kismuncselen

■ „A délmagyarországi hegyvidék legészakibb hegycsoportja, fő gerince a Vas-kapu hágóból indul ki. Jelentékeny ágat bocsát a Ruszka hegy nyugat felé, mely a hegység legmagasabb csúcsát, a Bágyst hordja. Ezen ágnak keleti folytatása oldalágaival Déva és Vajdahunyad felé terülve szét, egészen a Maros partjáig húzódik.” (Thirring Gusztáv: *Pojána Ruszka*, 1897)

Krassó-Szörény, Temes és Hunyad megye határhegysége, a nagy kiterjedésű, de alacsony Ruszka-havas szerényen húzódik meg a Bisztra, a Maros és a Temes folyó között. Pedig változatos hegytömege sok kincset rejteget. Igaz, az ember általában nem megcsodálni, hanem kiaknázni szerette bércei érceit. Bányái virágzó korszakokat, de később tragikus időket is tartogattak az itt élők számára. 2015 adventjének ideje illő alkalom volt arra, hogy előbányásszuk a Ruszka régi kincseit és a születő fényben megvilágítsuk a Hunyadi-medence és a Maros mente reményt hordozó magyar szórványközösségeit. A film megtekinthető a YouTube videomegosztón a *Ruszka-havas és a Hunyadi-medence kincsei* címen.

Az EKE Múzeum értesítője

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület virtuális múzeumába 2020-ban újabb, ezúttal dési kincsek kerültek. Böngéssze az ekemuzeum.ro honlapot!



Deák László
EKE-alelnök
deak.laszlo@eke.ro

1931-es esztendő még arról nevezetes, mert ebben az évben alakult meg az Erdélyi Kárpát-Egyesület /EKE/ dési osztagja. Nagyon tiszteltük meg az elnökséggel és így, hogy úgy mon-jam társasági ténen újabb feladatát kellett vállalnon. Örömmel tettem, mert ez az úgy nagyon közel állott szívemhez.

76.

A dési EKE osztag kb. 1931 nyáron alakult a kolozsvári kiküldötték jelenlétében, kik közül itt is a Balogh Ernő-t emlitem meg. Megalakulás után kirándultunk a Király árkáéhoz, ahol Ernő barátom ismertette az erodált árok mindeket felől jól látható geológiai rétegeket a szélrel felhívta a résztvevők figyelmét, hogy a turistáság, vagy inkább azt a magyar megnevezés helyesen természetjárás csupánból áll, hogy kilométerekre menjünk az utakat és minél kevesebb csúszókra lépjünk, annál sokkal több és magasabbra felmenni. Igen, a völgyek, vízfolyások, erdők, rétek, hegyek, kőzatiak soha nem egyformák, ott renkióvül változatosak természetben, mert változik a növény és állatvilág is aszerint, hogy milyen a föld és miképen alakultak a felületüket során a felületnek, melyeknek az erodálásból az emelt ávezések történetére bővíthetünk.

Nagyon a természet ilyen szemlése már régen megfogott a azok a természet, melyet néhai jó Átyám, majd Loboosky én-már én és mások plántáltak belém, a múlt évek során kibontakoztak, megterehélyesedtek és én boldognak gondolom magam, hogy ezek iránt fogékony voltam, ismereteimet olvasmányokból és helyszíni megfigyelésekkel bővíthettem és most az EKE élén teljes szívvel azon voltam, hogy természet, kik a természetjárók táborába léptek aként irányítsam, hogy nek is mindig nyitott szemmel járjanak a nagyvilág természetben, érezzék meg azt úgy, mintha egy templomban járnának, ahol nagyon közel van az Isten.

■ Az Erdélyi Kárpát-Egyesület Dési Osztályáról kevés szó esett lapunkban. Örömrökre Luidort Péter és Egyed Miklós gyűjteményéből több fotó és egy értékes emlékirat került az EKE Múzeum birtokába. A memoár szerzője Knizsek Károly, a dési osztály volt elnöke, aki visszaemlékezett a Szamos megyei osztály alakulására, valamint első kirándulásukra „a Király árkáéhoz, ahol Ernő (szerk. megj.: Balogh) barátom ismertette az erodált árok mindkét falán jól látható geológiai rétegeket.”

Az Erdély 1931/3-4. lapszámában az EKE Dési Osztályának megalakulásáról ekképpen írtak: „A Désről beérkezett jegyzőkönyv tanúsága szerint az Erdélyi Kárpát-Egyesület Szamos megyei Osztálya 1931. június 2-án a Románia kávéház külön szobájában tartotta meg alakuló gyűlését. Jelen voltak: a központ részéről Nemes Gyula főpénztáros és Szolnok Gyula urak. A szervezendő osztály tagjai részéről a következők: Balogh Ferenc, Baritz Árpád, Boronkay Pál, Ekkert József, Juhász Margit, Knizsek Károly, Knizsek Klára, Mont Stella, Módy Júlia, Módy László, Morar István, Neményi Pál, Osztian Kálmán, dr. Parádi Ferenc, Rittner Katalin, Szabó Lajos, Szécsi Andor, Traczkiewicz József és Vidovszky Erzsébet.

Du. fél 7 óra után Nemes Gyula főpénztáros az EKE központja nevében üdvözlö a megjelenteket, majd a jegyzőkönyv vezetésére felkéri Módy László és hitelesítésére Baritz Árpád és Balogh Ferenc urakat. Ennek megtörténete után

Ekkert József, dr. Parádi Ferenc, Szécsi Andor, Traczkiewicz József urakból és Vidovszky Erzsébet kisasszonyból álló jelölő bizottságot küld ki a szervezendő osztály tisztikarának megállapítására s ezért a gyűlést 5 percre felfüggeszti. A jelölés megtörténete után dr. Parádi felolvassa a jelölés eredményét, a központi kiküldött enunciója az osztály tisztikarát, melynek értelmében elnök lett: Knizsek Károly, alelnök: Baritz Árpád, titkárok: Osztian Kálmán és Vidovszky Erzsébet, jegyzők: Módy László és Csűrös István, pénztáros: Máthé Gábor, ellenőrök: Balogh Ferenc és Morar István. Ezután az új osztályelnök megnyitó beszédében megköszönte úgy a maga, mint tisztársai nevében a részükre előlegezett bizalmat és komoly munkára hívja fel a tisztikart. Szükség van erre azért is, mert sok a tennivaló, hiszen Désen és környékén a turistaság még csak gyermekcipőben jár, éppen ezért kéri az összes tagokat a szép célt szolgáló egyesület propagálására. Dési környéke is alkalmas kisebb kirándulásokra, nagyobbaknál pedig segítségünkre lesz az Egyesület és a hasonló célú többi turista egyesület. A megnyitó beszéd végén az elnök ismételt felkéri a régi egyesület legifjabb tagjait lelkes munkára és taggyűjtésre.

Miđőn a dési Szamos megyei Osztály megalakulását t. olvasóinknak ezennel bejelentjük, a központ nevében üdvözetünket küldjük első sorban Knizsek Károly elnök úrnak, kinek ügybuzgósága segítette létrehozni ezen osztályunkat; köszönetet mondunk Szolnok Gyula tagtársunknak, aki központunknak közvetítette a désiek osztályalakító hajlandóságát, végül pedig áldást kívánunk a dési osztály minél eredményesebb működésére.”

A most bemutatásra kerülő másik fotó címe az is lehetne: *Turistaavatás a Puzdra-csúcson* (Radnai-havasok). Azokban az időkben az volt a szokás, ha valaki felér egy 2000 m-es csúcra, akkor három hátsóra veréssel avatják turistává. ■



Érdekessegek a gombák országából

Mivel az idei tél nem kedvezett a téli gombáknak – a csapadékhiány és a hideg miatt –, inkább megpróbálok a gombák országának pár érdekességéről írni. Nagyságukkal, szépségükkel, erejükkel, gyógyhatásaikkal, hasznosságukkal mindenképpen kiérdemlik, hogy beszéljünk róluk.

■ Bükkfatapló (*Fomes fomentarius*)

Vérzéscsillapító, fájdalomcsökkentő, tűzgyújtásra szárazon kiváló. A taplósapkáknak fejfájáscsillapító hatást is tulajdonítanak. Az 1991-ben talált Ötzinél bükk- és nyírfatapló-darabokat is találtak. Termőteste pata alakú, fiatalon lehet félgömb is, felszíne csupasz, sugarasan és körkörösén ráncolt; széle lekerekített, fehéres, amikor nő; színe fiatalon okker vagy vörösbarna, az idősebb részek szürkék. Termőrétege évente egymásra rétegződik, pórusos, krémszínűből okkerbarna lesz. Húsa kemény, vastag, fás, világosbarna, zónázott, erős gombaszagú és kesernyés. Nem ehető gomba.



■ **Hasadtlemező gomba** (*Schizophyllum commune*) Ez a gomba minden kontinensen előfordul, kivéve az Antarktisz. Egyes primitív törzsek rágó gumiként fogyasztják. A kalapfelszín nemezes, fehér, szürkésfehér, halványokker, helyenként a rátelepedő moszatoktól zöldes. Kagyló formájú, felülete szálas, borostás-nemezes, széle szabálytalanul cakkozott, karéjos, hullámos. Lemezei a rögzítési helytől sugarasan indulnak ki, színük rózsaszínes-szürke, hosszirányban kettéhasadtak. Száraz időben összehajolva védik a spóratermő himéniumot, nedves időben a széthasadt lemezfelek szétnyílnak és kihullnak a spórák. Húsa szívós, világos színű. Nem ehető, de több gyógyhatású anyagot is izoláltak belőle.

■ **Ízletes vargánya** (*Boletus edulis*) Nemcsak finomságáért lehet fogyasztani, másnaposságra savanyú fokhagymalevesben is hatásos. A disznók gyomorrontására is adták az öregebb gombákat, savanyú fokhagymaleves formájában. Kalapja felülete sima vagy kissé ráncos, nedvesen és öreg állapotban tapadós, ragadós. Termőrétege fiatalon szűk pórusú, a kalap húsáról könnyen lefejtethető, eleinte fehér, majd zöldessárga, végül olívizöldes. Tönkje fehéres, világosbarna, a tönk felső részén fehéres színű, hálózatos érzet látható. Húsa vastag, eleinte kemény, idővel megpuhul, fehér, nem színeződő, a kalapbőr alatt rózsás-, húsbarna lehet, kellemes illatú, dióízű. Ehető, jól szárítható.





Belfenyéri Gábor
EKE Marosvásárhely
belfenyeri@yahoo.com

■ **Cinóbertapló** (*Pycnoporus cinnabarinus*) A dél-amerikai törzseknél fizetőszköznek számított. Az egyéves termőtestek félkör vagy legyező alakúak, idővel világosabbá válnak, felső oldalukat finom, selymes szőrök fedik, vékony, éles peremük majdnem sima. Cinóbervörös színéről könnyen azonosítható faj. Termőrétege likacsos. Napfényes tisztásokon és erdőszéleken heverő ágakon, törzseken jelenik meg. Nem ehető faj.



■ **Sötétpikkelyes tuskógomba** (*Armillaria ostoyae*) Az élővilág legnagyobb példányai közé tartozik – a micéliuma 9,67 km² kiterjedésű és korát 2400 évesre becsülik. Amerika – Oregon állam – Blue Mountain hegységében található. Kalapja húsbarna, felületét sötétebb, letörölhető pikkelyek borítják. Lemezei fehéresek, idővel hússzínűek lesznek. Tönkje a kalapnál kissé halványabb, sárgás, jól fejlett, fehéres, a pelyhes gallér alatt szálas, pikkelyes. Húsa nyersen kaparó ízű. Ehető, de nyersen mérgező, hőlabilis mérgeanyagot tartalmaz, ezért legalább 20 percig süssük, főzzük.



■ **Kései laskagomba** (*Pleurotus ostreatus*) Gyógyszertáraként koleszterin-, vércukorszint- és gyulladáscsökkentő, hatását is igazolták az állatkísérletek. A környezetvédelem terén a talajok kátrány- és fáradtolaj-szennyezettségének felszámolásában alkalmazható. Kalapja eleinte domború, majd ellaposodik, kagyló, nyelv vagy lapát formájú lesz. Szürke, acélszürke, szürkésbarna, kékesfeketés, hidegebb időben sötétebb színű lesz. Lemezei a tönkre lefutók, sűrűn állók, fehéresek. Tönkje többnyire rövid, oldalt álló, csoportos, színe fehér, felülete többé-kevésbé pelyhes-szőrös. Húsa a kalapban rugalmas, a tönkben kemény, szívós, szaga, íze nem jellegzetes. Ehető, de öregén rágós.

■ Nagyon érdekes az ízletes csiperke is, amely növekedés közben képes megemelni az aszfaltot is. Mióta kevés a lótrágya, a gombaspórák kisebb eséllyel fejlődnek ki a repedésekben. A mikrogombák mindenhol jelen vannak: kenyérelésztoében, sörelésztoében, sajtokban, penicillinben. Gombák nélkül nem is létezhetne az élővilág. Gombásszunk együtt továbbra is!

■ Felhasznált irodalom: www.miskolcigombasz.hu, Ewald Gerhardt: *Gombászok kézikönyve*



Védett területek
rejtett kincsei

A Pirin Nemzeti Park

(1. rész)





Bartók Attila
Bukarest
bartok.attila@gmail.com

A Căpățâni-hegységből, ahol sorozatunk előző részében együtt kutattunk, térjünk délre, és látogassunk el Bulgária egyik legfontosabb és legérdekesebb védett zónájába, a Pirin Nemzeti Parkba! Oda, ahol már kora tavasszal hívogat piros virágaival az endemikus pirini tulipán (*Tulipa pirinica*), ahol nyár elején kecsegtet az endemikus és veszélyeztetett Urumov-csajkavirág (*Oxytropis urumovii*), ahol július közepén díszeleg Bulgária egyik növényendemizmusa, a Degen-mák (*Papaver degenii*).

FOTÓ: BARTÓK ATTILA

1. Apró szegfű (*Dianthus microlepis*)
2. Rómer-habszegfű (*Silene roemeri*)
3. Appennini pimpó (*Potentilla apennina*)
4. Kellere-veronika (*Veronica kellereri*)
5. Ezüstlevelű cickafark (*Achillea ageratifolia*)
6. Bozontos gombafű (*Androsace villosa*)
7. Zerge (*Rupicapra rupicapra*)
8. A Pirin Nemzeti Park (Dlgho-Bandierishko-tó)

■ A Pirin-hegység a Balkáni hegyrendszer egyik gyöngyszeme földrajzi, de még inkább geobotanikai szempontból. Hegységünk egy nagy antiklinális (ellenlejtő) a Sztruma és a Meszta völgyei között, elnevezése a szláv mitológia legnagyobb istenét, Perunt idézi. A havas legmagasabb csúcsa a Vihren vagy El-Tepe-csúcs (ez az orom régebbi, török eredetű neve), amely csak 10 méterrel alacsonyabb a Balkán-félsziget legmagasabb pontjánál (Muszala-csúcs, 2925 m). E hegységben csak három csúcs haladja meg a 2900 m tengerszint feletti magasságot (Vihren – 2914 m, Kutelo I – 2908 m, Kutelo II – 2906 m), míg a 2800 m feletti ormok száma hat (Banszki Suhodol – 2884 m, Polezsan – 2851 m, Kamenica – 2822 m, Malek Polezsan – 2822 m, Bayuvi Dupki – 2820 m, Strasilye – 2800 m).

A Pirin-hegység főtömege ókori gránit és gneiszből áll, de egyes csúcsok (például a Vihren, a Kutelo, a Szinaninca) fő alkotója a márvány (kalcitból és/vagy dolomitból álló kőzet), ennek köszönhető például a havasi vagy szubnivális övezetekben található elég változatos és viszonylag bőséges flóra, amely gazdag lokális növényendemizmusokban is.

A harmadkor elején a Rodope-Rila havasi egység (ami a Rila, a Pirin-, a Rodope- és a Sztranzsa-hegységet foglalja magába) szinte teljesen lepusztult, nagy részben tenger által elöntött területet eredményezve, később azonban egy lassú emelkedés következett, végül a pleisztocén folyamán, egy nagymértékű növés következtében, például az utolsó jégkorszakban a Rila- és a Pirin-hegység már több száz méterrel a hóhatár fölé emelkedett. A 2500–2600 m feletti csúcsok teljes eljegesedése nagyszámú kárfülke képződéséhez vezetett, amelyek több kilométer hosszú gleccsert tápláltak (ezek a kárfülkék a V profilú patak völgyeket U alakú glaciális völgyekké alakították). A cirkusvölgyek északi vagy keleti oldalain kis kárfülkék tátongnak, itt a hó sokszor még augusztus végén is megmarad.

A gleccservölgyekben több glaciális eredetű tó is meghúzódik, a legnagyobb ezekből a Popova-tó (12 ha területű, 29,5 m mély), de említésre méltó a Kremenszki-, a Banderishki-, a Vaszilashki-, a Valjavishki- és a Chairszki-tó is.

E természetvédelmi területet kb. 40 000 ha-on létesítették és az IUCN-osztályozás szerint a II. kategóriába sorolták (nemzeti park). Szigorúan védett területeket is alapítottak: Bayuvi dupki-Dzhindzhiritsa-, Yulen- és Tisata Tudományos Rezervátum (az IUCN-osztályozás szerint I. kategória). Egy Natura 2000-es hálózathoz tartozó területet is alapítottak Pirin néven (40 382 ha), a BG0000209 kóddal jelölt védett zónát.



A Pirin Nemzeti Park – előtérben a Vihren-csúcs, háttérben a Kutelo-csúcs

Hegységünk florisztikai szempontból a Rodope-Rila havasi egység egyik leggazdagabb masszívumai közé tartozik, melynek növényvilága a többszöri felkutatás dacára sincs felderítve még teljesen. Ezt bizonyítja a tudomány számára 1999-ben leírt új faj (az Okadenszki-cirkuszvölgyben találták), a Kožuharov-csajkavirág (*Oxytropis kozhuharovii*), amit még mai napig sem találtak más helyen a botanikusok, tehát a Pirin-hegység endemikus növényfaja maradt.

A Pirin-hegység növénytakarója több érdekes flóraelemet is rejtget, ezek közül figyelemre méltó a hegység pár kizárólagos endemizmusa (az alábbi felsorolásokban a *-gal jelölt taxonok veszélyeztetettek, a bulgáriai növények Vörös Könyvébe iktatták): Degen-mák (*Papaver degenii**), Urumov-csajkavirág, (*Oxytropis urumovii**), Kožuharov-csajkavirág (*Oxytropis kozhuharovii**), Jordanov-káposzta (*Brassica jordanoffii**), vihreni ternye (*Alyssum orbelicum**), pirini ternye (*Alyssum pirinicum**), Achtarov-imola (*Cyanus achtarovii**), Davidov-ökörfarkkóró (*Verbascum davidoffii**), vihreni küllőrojt (*Erigeron vichrenensis*), keskenyszeldelt medvetalp (*Heracleum angustisectum*), Jávorka-kakascímer (*Rhinanthus javorkae**), Stojanov-galaj (*Galium demissum* subsp. *stojanovii*).

A bolgár endemikus fajok közül, amelyek a Pirin-hegységben is nőnek, megemlítjük a Stojanov-báránypirosító (*Alkanna stojanovii**), *Anthemis rumelica**, Kellerer-sarkantyúvirág (*Centranthus longiflorus* subsp. *kellereri**), szlavjankai repcsény (*Erysimum slavjankae**), pirini csenkesz (*Festuca bosniaca* subsp. *pirinensis*), bolgár kékcskillag (*Jasione bulgarica*), *Myosotis orbelica*, bolgár görvélyfű (*Scrophularia bulgarica*), bolgár cicó (*Thymelaea bulgarica**), Kellerer-veronika (*Veronica kellererii*), *Veronica orbelica** fajokat.

A balkán elemek közül megjegyezzük a makedón jegenyefenyő (*Abies borisii-regis*), Heldreich-juhar (*Acer heldreichii**), *Achillea ageratifolia*, *Alchemilla bandericensis**, bolgár palástfű (*Alchemilla bulgarica*), pirini palástfű (*Alchemilla pirinica*), görög báránypirosító (*Alkanna graeca*), Stříbrný-báránypirosító (*Alkanna stribnyi*), sárga nyúlszapuka (*Anthylis aurea*), sárga harangláb (*Aquilegia aurea*), karcú pázsitviola (*Aubrieta gracilis**), balkáni borbálfű (*Barbarea balcana*), Orphanides-harangvirág (*Campanula orphanidea*), görög kömény (*Carum graecum*), Pichler-harangvirág (*Campanula pichleri*), Urumovnyúlparéj (*Chondrilla urumoffii**), Košanin-boroszlán (*Daphne kosaninii*), balkáni sarkantyúfű (*Delphinium balcanicum**), apró szegfű (*Dianthus microlepis*), korabi daravirág (*Draba korabensis**), pirini repcsény (*Erysimum pirinicum*), pirini csenkesz (*Festuca pirinica*), Drenovski-kockásliliom (*Fritillaria drenovskii**), *Fritillaria gussichiae*, rodopi gyömbérgyökér (*Geum rhodopeum*), Heldreich-hölgymál (*Hieracium heldreichii*), karcú len (*Linum elegans**), Stojanov-kőhúr (*Minuartia stojanovii**), rodopi vértő (*Onosma rhodopaea**), szaloniki aszúszegfű (*Petrorhagia thessala**), *Poa dolosa**, rodopi pacstirtafű (*Polygala supina* subsp. *rhodopea*), *Pulsatilla montana* subsp.

slaviankae, Spruner-kőtörőfű (*Saxifraga sprunerii*), *Saxifraga ferdinandii-coburgi*, pillás kövirózsa (*Sempervivum ciliosum*), görög habszegfű (*Silene graeca*), Stojanov-kakukkfű (*Thymus stojanovii**) és Grisebach-árvácska (*Viola grisebachiana*) taxont.

Az arktikus-alpin flóraelem is elég jól képviselt a hegység havasi vagy nivális részében is, ezek közül említésre méltó a hullámoslevelű palástfű (*Alchemilla subcrenata*), bozontos gombafű (*Androsace villosa*), nárciszlevelű szellőrózsa (*Anemonastrum narcissiflorum*), havasi ikravirág (*Arabis alpina*), havasi őszirózsa (*Aster alpinus*), sziklai sás (*Carex rupestris*), havasi madárhúr (*Cerastium alpinum*), hárombibés madárhúr (*Cerastium cerastoides*), *Cortusa matthioli*, hússzínű ujjaskosbor (*Dactylorhiza incarnata**), magcsákó (*Dryas octopetala*), havasi varjúbogyó (*Empetrum hermaphroditum*), sziklai szittyó (*Juncus trifidus*), füzéres havasisás (*Kobresia myosuroides**), havasi perjeszittyó (*Luzula alpinopilosa*), hegyes csónak (*Oxytropis campestris*), örvös kakastaréj (*Pedicularis verticillata*), havasi pimpó (*Potentilla crantzii*), halvány bibircsvirág (*Pseudorchis albida*), rózsikagyökér (*Rhodiola rosea**), savaska (*Oxyria digyna*), fűnemű fűz (*Salix herbacea*), recéslevelű fűz (*Salix reticulata*), fedelékes kőtörőfű (*Saxifraga oppositifolia*), fűrtős kőtörőfű (*Saxifraga paniculata*), sárga ibolya (*Viola biflora*).

A kárpáti-balkáni flóraelem is jelen van a Pirin-hegységben (florisztikai szempontból elég nagy a hasonlóság a Déli-Kárpátokban található Páring-hegységgel). Szemléltetésül: szirti üröm (*Artemisia eriantha**), erdélyi harangvirág (*Campanula transsilvanica**), *Campanula wanneri*, rezedalevelű kakukktorma (*Cardamine resedifolia*), Kotschy-imola (*Centaurea kotschyana*), *Crepis viscidula*, *Dactylorhiza cordigera*, balkáni szegfű (*Dianthus petraeus*), Heuffel-husáng (*Ferula heuffelii*), *Galium anysophyllum*, pettyes tárnics (*Gentiana punctata**), *Geranium caeruleatum*, bordamag (*Laserpitium archangelica**), Lerchenfeld-habszegfű (*Silene lerchenfeldiana*), lecsüngő csitri (*Moehringia pendula*), kárpáti acsalapu (*Petasites kablikianus*), Haynald-pimpó (*Potentilla haynaldiana*), sziléziai fűz (*Salix silesiaca*), kárpáti kőtörőfű (*Saxifraga carpatica*), sárgászöld kőtörőfű (*Saxifraga luteoviridis*), Kostov-varjúháj (*Sedum kostovii**) fajt megtaláljuk mind a Déli-Kárpátokban, mind a Pirin-hegységben is.

A mediterrán vagy szubmediterrán elemek közül szóba hozzuk a sziklai üröm (*Artemisia alba*), Bertoloni-ternye (*Alyssum bertolonii*), appennin szellőrózsa (*Anemone apennina*), *Cardamine glauca*, *Clypeola jonthlaspi*, óriáskikerics (*Colchicum bivo-nae*), keleti galagonya (*Crataegus orientalis*), borostyánlevelű ciklámen (*Cyclamen hederifolium*), balkáni boroszlán (*Daphne oleoides*), pontusi kockásliliom (*Fritillaria pontica*), *Gentianella engadinensis*, skarlátvörös gyömbérgyökér (*Geum coccineum*), mocsári kardvirág (*Gladiolus palustris*), olimposzi orbáncfű (*Hypericum olympicum*), havasi benge (*Rhamnus alpina**), *Romulea bulbocodium*, török rózsza (*Rosa turcica*), sárga szappanfű (*Saponaria bellidifolia*), tömött virágzatú habszegfű (*Silene compacta*) fajt. ■

A Sinanishko-tó (a Sinanitsa-csúcs alatt)



ÖKO-LÁBNYOMOK

Az Erdélyi Gyopár környezetvédelmi melléklete

I ■



Szélgenerátor
a Radnai-havasokban



dr. Kovács
Lehel István
EKE Brassó
klehel77@yahoo.com

Megújuló energiaforrások A szél ereje

a föld és a víz fényvisszaverő képességének, a nedvességtartalomnak és a szélsúlylódásnak az egyenetlenségei stb.

A levegő áramlását, vagyis a szél mozgási energiáját évezredek óta használja az emberiség. A csónakokat nagyon hamar vitorlakkal látták el, így a szelet nagyon jól ki tudták használni a tengereken, folyókon való szállításra, utazásra. Már az ókorban szél alapú szellőzőrendszereket működtettek. Az első, szél által hajtott gép az alexandriai Herón szélkereke volt az 1. században, amiről azonban mai napig sem tudjuk, hogy ténylegesen működött-e vagy sem.

A görög mitológiában is nagy jelentőséget tulajdonítottak a szélnek. Égtájak szerint csoportosították, és minden szélnek külön istene volt. A nyugati szél istenét Zephürosznak hívták. A szelek közül ő volt a legenyhébb, és a növények oltalmazójaként tisztelték, mivel csapadékot hozott. Itáliában a nyugati szél a tavasz kezdetét jelentette. A keleti szél istene Euros volt, aki meleget és esőt hozott keletről, ezért gyakran felhőként ábrázolták, amelyből eső hullott alá. Az északi szél – Boreasz – volt a szelek királya. Trákiában lakott egy barlangban, és ő ügyelt a szélzsákra. Viharos, dühös szélístenségként ismerték. Nótusz, a déli szél istene viharos, esőt hozó volt, aki a hajósokat különösen veszélyeztette. Ha testvérével, Boreasszal ütközött, hatalmas viharok, tornádók keletkeztek.

A szél energiáját tehát a legrégebbi idők óta igyekeztek kihasználni, felhasználni. Ki ne ismerné például a híres piros-fehér vitorlás viking sárkányhajókat, amelyekkel még Amerikáig is eljutottak, és amelyekről azt mondta Winston Churchill, hogy „a vikingek lelke benne van a hajóikban.” Az egyiptomi nádhajók a világ legrégebbi hajói közé tartoznak. Kr. e. 3800 táján gabonaszállításra használták ezeket a Níluson. A vitorla alapanyaga ugyancsak a papirusz volt, de pamutszövetből is készítették.

A mai Irak területén kétezer éves szélmalomokat találtak. A gabona, a lőpor őrlésére, de szivattyú meghajtására is használták ezeket a szél által működtetett szerkezeteket. A 7. századtól Kínában, Tibetben, Perzsiában bukkantak fel korai szélmalomok, majd elterjedtek szerte a nagyvilágban. A 13. század végétől megjelentek a kőből vagy téglából épült forgatható tetejű toronymalmok. Ilyen, mindig szélirányba állítható

■ A léghőrt alkotó levegő közel vízszintes irányú áramlását szélnek nevezzük. Ez az áramlás helyi nyomáskülönbséget hoz létre, így érezzük a levegő mozgását. A szél sebességét méter per másodpercben mérik, erősségét pedig a Beaufort-skálán osztályozzák.

A szél úgy keletkezik, hogy a Földet forgása következtében egyenetlenül éri a Nap hője. Az egyenlítő több, a pólusok kevesebb energiát kapnak, a szárazföld gyorsabban melegszik fel és hűl le, mint a tengerek. Ezek a hőmérséklet-különbségek pedig globális légáramlatokat eredményeznek. Természetesen még egyéb tényezők is hozzájárulnak a szelek kialakulásához: az évszakok vagy a nappal és éjszaka váltakozása, a Coriolis-erő,



Házi készítésű szélgenerátor



1. Szélmalom Hollandiában, a Kinderdijk-elshouti malomrendszerből
2. Vertikális szélgenerátor
3. Szélerőműfarm Magyarországon



malmok terjedtek el Hollandiában (vagy a mostani hivatalos névhasználat szerint Néderlandon) is, ahol olyan nagy szélkerekeket építettek, hogy a vitorláit majdnem a talajt súrolták. Mivel a torony igen magas is lehetett, mert viszonylag kicsi sapkát kellett elforgatni, ezek a malmok még gyenge szélben is jól működtek. Források szerint az 1500-as években már Magyarországon is voltak szélmalomok.

Elektromos áram előállítására a 19. században használtak először szélturbinákat, amelyek a szárnylapátok forgási energiáját alakítják át villanyárammá.

Ipari méretekben használnak ma szélturbinákat a nagy áramtermelők a szélfarmjaikon. A mai 80–120 méter magas szélturbinák átlagosan 3 MW energiát termelnek. A szélturbinák viszonylag egyszerű szerkezetek. Egy tartóoszlopra forgatható generátorház (ügynevezett gondola) van szerelve, a gondolán egy kerékagyon pedig szárnylapátok (többnyire három) helyezkednek el. A lapátokba belekap a szél, forogni kezdenek, és egy tengely segítségével a mozgási energiát átadják a generátornak, amely kiefeszültségű árammá alakítja azt. A gondolára szélesebbség- és széliránymérőt is szerelnek, amelynek segítségével a generátor szélirányba tud fordulni. Ha a széllökések meghaladják a 25 km/h sebességet, biztonsági okokból a turbina leáll. A termelt áramot felhasználhatják helyben akkumulátorok segítségével, de egy transzformátor által az országos hálózatba is továbbíthatják azt.

A szélturbinák – melyek sorozatgyártása 1979-ben kezdődött Dániában – nagy előnye, hogy környezetkímélő módon állítják elő az elektromos energiát, működésük nem jár semmiféle melléktermék-kibocsátással, sőt, maga a berendezés is úgy van legyártva, hogy az alkatrészei nagyrészt újrahasznosíthatók. Ez egyben hátrány is, mert a telepítési költségek elég



nagyok. Másik hátrány az, hogy a szél, a levegő mozgása nem állandó, és emiatt nehéz számolni, tervezni, költséghatékony-ságot mérni, a termelés egyenlőtlen. A szélfarmok veszélyesek a madarak számára, eltérítik a vonuló madárcsapatokat, a fészkelő fajok egy része pedig elkerüli a szélfarmok környezetét, ami élőhelyvesztést okoz.

Ahol lehetőség van rá, a tengerekre telepítik a szélfarmokat, így ezek nem zavarják a lakott területeket, sőt, a Föld görbülete miatt nem is látszanak még a partról sem.

Magyarországon jelenleg 34 szélfarm, szélerőmű üzemel, 171 szélturbinával, amelyek összesen 329 MW-ot termelnek. Az elsőt 2000-ben telepítették Inotára.

Romániában Konstanca megyében telepítették az első szélfarmot 2010-ben. Az országban jelenleg 24 farm működik ezenél valamivel több turbinával, amelyek összesen 3038 MW áramot termelnek.

Világviszonylatban jelen pillanatban Kína áll az első helyen a szélerőenergia felhasználásában, 211 392 MW áramot termel. Második helyen az Amerikai Egyesült Államok áll 96 665 MW-tal, majd Németország (59 311 MW), India (35 129 MW) és Spanyolország (23 494 MW) következnek.

Érdekességként megjegyezhetjük, hogy 2017. december 1-jén kezdte meg működését Dél-Ausztráliában a világ eddigi legnagyobb, 100 MW-os lítium-ionos akkumulátora, amely egy óriási szélfarmra csatlakoztatva szolgáltat megújuló energiát. Az óriásakkut az amerikai Tesla cég gyártotta.

Magyarországon a szeles napok száma átlagosan évi 120. Ebből 35 viharos nap, amikor a turbinák nem működhetnek, tehát a maximális kihasználtság 85 napon keresztül valósul meg. Észak-Erdélyben az átlagos szeles napok száma csak 10. Kolozsváron a 80 méteres oszlopon lévő 2 MW-os szélturbina energiatermelése 2392,4 MWh évente, Szatmárnémetiben pedig az energiatermelés 4508,6 MWh évente.

Manapság már nem ritkák a kis, egyedi turbinákat működtető telepek sem, vagy a házi használatra szánt kis turbinák sem.

Számos menedékház, így például Négyfaluban, a Bolnokon lévő 2003-ban épített Sava menedékház (45,5905° É; 25,6592° K; 1060 m) vagy a borsai hegyimentő-szolgálat Asztal-tetőn (Runcul Ştiol) lévő menedékhelye (47,6012° É; 24,7996° K; 1364 m) is kis szél turbinát használ, hogy 12 vagy 24 V-os áramot állítson elő saját célra.

A szél turbinák lehetnek vertikálisak vagy horizontálisak.

A vertikális szél generátor olyan helyekre ajánlott, ahol nincs hely és lehetőség normál szél generátor telepítésére, például családi házak, raktárak tetőszerkezetére úgy, hogy működés közben városi környezetben sem zavarja a szomszédokat. A jól megtervezett karbonszálal lapátoknak köszönhetően bármilyen irányból is fújjon a szél, a generátor teljesítménye nem változik. Egy ilyen szél generátor teljesítménye elérheti a 4000 W-ot is.

A horizontális szél generátorok minirepülőgépekre hasonlítanak.

A napkollektorokhoz hasonlóan szél generátort, szélkereket is készíthetünk otthon, házilag. Generátornak egy DC motort

használhatunk, amely alacsony fordulattal (330 rpm) és magas (30 V) DC feszültséggel üzemel. A három darab szél lapátot 30 cm hosszú, 110 mm-es műanyag csövekből vágjuk ki, amelyeket egy korongra szerelünk. A szél irányba való állítást egy faroklemez garantálhatja, amelyet alumíniumból vagy vaslemezből vágunk ki. A szerkezetet egy 1 colos tartócsőre rögzítjük. A generátort egy töltésvezérlőn keresztül egy akkumulátorhoz csatlakoztatjuk, ebből pedig áramot nyerünk.

Korábban elképzelhetetlen rekordokat állított fel a szélenergia-ipar 2019-ben. Megjelentek a 260 m magas, 107 m-es lapátokkal rendelkező generátor-gigászok, amelyek egyenként 67 GWh villamos energiát állítanak elő évente, s ezzel mintegy 16 ezer európai háztartást tudnak ellátni árammal. A szélenergia világszinten az összes energiafelhasználás mintegy 4, százalékat adta, a napenergia mellett a legdinamikusabban terjedő energiaforrás lett. Az előrejelzések szerint 2022-ig 50 százalékkal nőhet a kapacitás világszinten, a mostani 540 GW-ról 820-ra.

Összefoglalásként elmondhatjuk, hogy a szélenergiáért folytatott harc bizony nem szélmalomharc, s a modern Don Quijoték nem megrohamozzák, hanem elmésen használják fel a szélmalomok megújuló erejét.

Erkölcsei csőd új házat építeni (4. rész)



■ Az a gondolatmenet, ahogyan a háromosztatú házaink kialakultak, ma már nem működik. Pedig az szép és gyakorlatias válasz volt egy adott életformához. Első ház, középső ház, konyha – az utca felőli sorrendben így volt zsinorra fűzve három tér. És szép visszautalást találunk ebben a megnevezésben arra a helyzetre, amikor a ház egyetlen szobából állt. És ezt a szobát nevezték háznak, mikor az udvar volt az élet. És ez nőtte magát tovább, az egykor még lassan növekvő tégigényhez.

A hosszan elnyúló házhoz alkalmanként társult ereszt, lopott tornác, tornác, veranda. Bent a ház belsejében a három tér lineárisan felsorakozó ajtóin világokon lehetett átmenni.

Az első világ a konyháé, ez volt az igazi lélettér. Értelemszerűen a gazdasági udvarhoz ez állt a legközelebb, és mivel így az utcától a legtávolabb került, valamiféle intimitása is volt. Itteni embert a tömbházak főzőlyukába szorítani annyit jelent, mint megfosztani a családjától és a társadalmi kapcsolataitól, és elvágni az életterétől. Olyan, mint rájönni, hol van a mesebeli sárkány titkos ereje, és megsemmisíteni azt. Ilyen szempontból nagyon is jól át volt gondolva Ceauşescu falurombolási politikája. A konyhában él általában a család, itt főznek, itt ebédelnek, itt alszanak télen. Egy teljes és kiforrott lélettér. Vendéget is itt fogadunk általában a mai napig, csak a papnak dukál másikkal bejárton bejönni a házba, házszeneléskor.

A télen beszűkülő élet nyáron kitágulhat a középső házra, ebben még van kályha, így alkalmanként, ha messziről jött vendég marad éjszakára is, a középső ház télen is igénybe vehető, de ha nem muszáj, nem fűtik...

Ha megnősül a legkisebbik fiú, a középső házba költözik az ifjú pár, míg az öregek továbbra is a konyhában élnek.



FOTÓ: KÖLLŐ MIKLÓS

1. A hagyományos ellentéte a haszontalan. Ami hasznos, annak helye van
2. Kandalló – a lángok látványa is melegít
3. Tértágítás

szerint. Érdekes válaszokat kaptam, a legtöbb esetben a régi ház tömegét érintetlenül hagyva szépen rendeltek mellé tömegeket, makettezték meg kortárs építészeti hozzáállással a bővítéseket. Jó forgatókönyvre éreztek rá ösztönösen, józanul gondolkodva. Így maradtak a régi szobák esetenként a régi házban, és került az udvarba – amiben sokan már nem gazdálkodnak – a nagy, egyterű konyha-nappali, megtartva a konyha-udvar kapcsolat lényegét, mára átfogalmazva az egykori konyha funkcióit. Mások a hagyomány szerint a konyhát a helyén hagyták (a háromszatú ház hagyománya szerint), a középső házba tervezték a nappalit (felhasználva a szép deszkamennyezeteket), az utca felé dolgozószobát javasoltak, és a hálókat kerültek részben a padlásra, részben a földszinti, bővített részbe, mert öregségére valószínűleg senki sem akar felle mászkálni a lépcsőkön.

A saját házam esetében nem választhattam e megoldások egyikét sem, mert tovább bővítve a házat, hátrafelé, szüleim házának tájra való kitekintését szüntettem volna meg, ez pedig éppoly fontos, mint a konyha. Ha nincs kapcsolat a tájjal, rozszul működik a ház, ha nincs nagy konyha, nincs is család.

A sok megoldási lehetőség közül végül is a legradikálisabbat választottam: az egykori tisztaszoba helyébe a konyhát, a kamrát és a lenti fürdőt alakítottam ki. A középső ház – a lebontott verandát is magába olvasztva – tovább bővült az udvar felé, ebből lett a nappali, míg az egykori konyhába került a vizesblokkos kandalló. A három tér pedig üvegajtóval, illetve eltolható, üvegezett ajtóval egymásba nyitható, naggyá varázsolva a kicsi tereket.

Az elrendezésnél egyszerű logikát próbáltam követni. A szemtelést vettem figyelembe. Régebb minden szemtelés a konyhában történt. Mára – a gépkorszak óta – a konyha szinte laboratórium. A fával való fűtés mocskolással jár, ezt nem akartam átcipelni az egész házra. Ugyanakkor nem akartam kazánt sem a pincében. Mindig is szerettem a duruzsoló kályhát, a kandallóban égő fa lángjának látványa pedig további ráadás. Persze ez sem az ideális megoldás, mert így a konyha elszakadt az udvartól, és feltárult az egész falu előtt, hogy mi is folyik nálunk a konyhában. Élet, három aranyos gyerekek! ■

Köllő Miklós

Az első ház mindig tisztaszoba. Általában nagyon hideg szoba, itt nincs se kémény, se kályha. Itt volt az ünnepi ruha helye, mert az nem lehet sem füst-, sem ételszagú. Gyerekkoromban itt ravatalozták fel nagyszüleimet, itt volt a virrasztás, innen temették őket, miközben a temetési menet, mint zászlós gyaloghad vonult végig néma fejelemben a falun. Tekercsben álltak itt a rongyszőnyegek, ravatalozáskor vágták fel őket a beállított deszkapadok hosszára, a szekrény tetején a keresztelői gyertyák sorakoztak.

Az első házak helyett ma a temető mellett ravatalozók épülnek, hidegházzal. Megszűnt az első ház hagyományos funkciója. És mára a tégigényünk irreálisan naggyá nőtt. Középiskolás tanítványaimnak adtam feladatként egyszer, hogy gondoljanak tovább egy régi parasztházra egy mai ember igényei

A Sötétpataki borvíz – a Hegyek varázsa

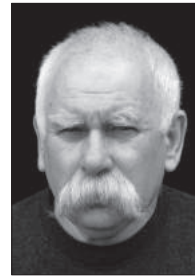
FOTÓ: JÁNOSI CSABA



■ Székelyföld keleti peremén a Tatros völgyére s a környező hegykeretre települt Gyimes egyben a mofettaöv keleti határa is. Itt törnek fel az utolsó borvízforrások. A kárpáti homokkő- vagy fliszrétegekbe bevágódott Tatros folyó felső folyásánál, a Gyimesközéplek nyugati szélén húzódó törésvonal mentén három szénsavas ásványvízforrás ismeretes: a Kurucborvíz, a Sötétpataki és az Antalokpataki borvíz. A Gyimest alkotó többi patakban már csak bűdös vagy kénhidrogénes és nátrium-kloridos, sós ásványvizek törnek a felszínre, amelyeknek vizét a helyi csángóság gyógyvízként hasznosítja. Ismertebb népi fürdők a farkaspallói Bűdösvíz, a Muhosi bűdös-fürdő, a Borospataki bűdösfürdő és a Sötétpataki bűdösfürdő vagy Ilonafürdő.

A Naskalat gerince alatt eredő Sötétpatak völgyében, a Börvízgödre nevű helyen tör a felszínre a Sötétpataki

borvíz, amelyet Tankó Gyula helyi vállalkozó 1994-ben a Hegyek varázsa néven kezdett palackozni. A kis manufaktúrát saját telkén hozta létre, ahol havonta 3500 liter szénsavas ásványvizet palackozott, amit a Gyimes völgyében forgalmaztak. A Sötétpataki borvízforrás kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos vize került literes és másfél literes műanyag palackba, s aztán forgalomba. A korabeli, 2004–2007-ben nyomtatott címke szerint még szénsavas ásványvízként forgalmazták. Azóta sok víz folyt le a Tatrosra, s a gyimesi csángók torkán is a Sötétpataki borvízből. Mára már új épületben, modern gépsoron palackozzák egyliteres, új köntösbe öltöztetett üvegbe. A környezetbarát, visszaváltható göngyöleg egyik erőssége a családi vállalkozásnak, mondja a vállalkozó fia, Tankó Zsolt. A korábbi borvízforrás fölött, a palackozó



Jánosi Csaba
Csíki Természetjáró
és Természetvédő
Egyesület
cscstte@gmail.com

szomszédságában, a Sötétpatak jobb partján új kutat ástak, amit csinos forrásház véd a külső szennyeződésektől. Az új kút vizének összetétele más, mint az előbbie, több benne a magnézium, mint a kalcium, ezért a magnézium-kalcium-hidrogénkarbonátos vizek csoportjába sorolható. A címkén a palackozó fölötti, fenyők koszorúzza meszkőszirt látható. Asztali vízként hirdetik a triász kori meszkővekből fakadó zamatos borvizet. A kezdeti időszakban a Sötétpataki borvizet tartalmazó palackokra két-nyelvű, román, magyar feliratozású címke került, sajnos napjainkban már csak az ország nyelvén hirdeti, hogy Vraja munților, azaz a Hegyek varázsa. Kár.

A 2020-as nyári EKEVándortábor erre túrázó lakóinak kedvéért a patak partján csordogáló régi borvízforrás vegyelemzését közöljük, amelyet a németországi Karlsruhei Egyetem Közöttani és Geokémiai Intézetében vizsgáltak meg: nátrium – 34 mg/l, kálium – 4,90 mg/l, kalcium – 266 mg/l, magnézium – 60 mg/l, vas – 1,80 mg/l, klorid – 4,97 mg/l, szulfát < 0,2 mg/l, hidrogénkarbonát – 1205,73 mg/l, fluorid – 0,09 mg/l, szén-dioxid – 1936,00 mg/l.

Alább néhány méterre, a Sötétpatak jobb partján áll az elhagyott Ilonafürdő épülete, amelyet Sötétpataki-fürdőként is emlegetnek. A 19. század végén létesült és az itt fakadó kénhidrogénes bűdösvizet hasznosította. A fürdő egykor szebb napokat is megért, csinos fa-épületében egy 3x4 méteres medence és kilenc kád állott a fürdőzők rendelkezésére. Egykor a patak vize hajtotta szivattyúval emelték a kazánba a vizet. A 0,08 mg/l kénhidrogén tartalmú, alacsony ásványisó-tartalmú bűdös vizet nemcsak fürdésre, reumatikus bántalmak, bőrbetegségek gyógyítására használták, használják, hanem gyomorfájás kúrálására is. A fürdőt utoljára 1999-ben újítták fel, de mára már a természet kikezdte, elhanyagolt állapotba került.

Ha a Naskalat felé kirándulunk, ne feledjük el kulacsainkat megtölteni a Sötétpataki borvízzel, s jövet fáradt lábainkat megáztatni az Ilonafürdő záptojászagú vizében! ■



Meteorológiával kapcsolatos írások régi turistalapokban (6. rész)

A gainai menedékház, ahol az Aravidéki Turista-Egyesületnek köszönhetően állították fel meteorológiai állomást (*Turisták Lapja*, 1913)



A Gaina-menedékház.

(Balassa Ernő fényképe.)

■ A *Turisták Lapja* 1910-es számában három erdélyi meteorológiai állomásról írtak. Bánffy Györgynek volt a Kucsulátán (Vlegyásza-hegység) egy vadászkastélya. Az uradalmi főerdész, Wenczel Miksa kezdeményezte, hogy létesítsenek ott egy meteorológiai állomást. „A Meteorológiai Intézet örömmel támogatta a tervet annál is inkább, mert öröndetes módon ebben az esetben az uradalom már előre kijelentette, hogy saját maga szerzi be az összes szükséges műszereket és gondoskodik a rendszeres állandó észlelésekről... Az állomás országos jelentőségű, mert olyan hegycsoportban fekszik, amelyben mindaddig nélkülöztünk magasban fekvő meteorológiai állomást, bár jelentősége a helynek nagy, mert épen a két medence között emelkedik.” Megemlíti a Bükk-tetőn az EKE által kezdeményezett meteorológiai állomást is (erről már volt szó az *Erdélyi Gyopár* egy korábbi számában). „A pár hónapja már folyó feljegyzések a többi erdélyi magaslati állomással bizonyítva értékes anyagot fognak nyújtani Erdély klímájának megismeréséhez. Az állomás magassága ugyan csak 703 méter, mégis igen jól felhasználhatók az adatok, mert a többi magaslati állomással kapcsolatban jelentősége ennek a magasságnak is van.

A hely Kolozsvártól délnyugatra fekszik Felek község felett...” A dobrini (Gyalui-hegység) meteorológiai állomás is egy erdész közbenjárásának volt köszönhető. „A dobrini állomás 1520 m magasságban van, olyan helyen, ahol a természeti szépségekkel csakugyan bőven bánt a Teremtő. Dobrinban is állandóan fognak a megfigyelések történni, mert állandó erdőőr lakik ott fenn.”

Egy évvel később, 1911-ben újabb két erdélyi hegyi meteorológiai állomás létesítéséről számoltak be a *Turisták Lapja* hasábjain. „Ezúttal az állomás létesülésének érdeme a Siebenbürgischer Karpathenvereint illeti, amelyiknek kezdeményezésére szerelte fel meteorológiai műszerekkel a Keresztény-havason lévő menedékházat a Meteorológiai Intézet. Felette öröndetes, hogy ismét egy turista-egyesület jut abba a helyzetbe, hogy lehetővé tegye a tudományos köröknek a felsőbb légrétegek tanulmányozását.” Mivel ezt az állomást 1590 méteres magasságban helyezték el, ez lett Erdély legmagasabban fekvő állomása.

Másfél évnnyi megfigyelések, mérések után már érdekes dolgokat lehetett kimutatni. Így például a termikus inverziót. „Nagyon gyakori eset lehet, hogy



Dr. Rusz Ottilia
EKE Marosvásárhely
ruszotti@yahoo.com

melegebb régióba kerülünk a magasban, s bizony akkor lekívánkozik rólunk egy-egy kabát. A Keresztényhavason pl. 1909. december 2-án csak $-1,4^{\circ}$ -ot észlelték s akkor lenn a völgyben, Botfalun $-15,2^{\circ}$ hideg volt. Három teljes napon át tartott a levegő ilyen nyugalmi állapota, s fenn mindig melegebb volt.”

A másik meteorológiai állomást az Aravidéki Turista-Egyesület szerette volna létrehozni a Gajná (Bihar-hegység), az épülő menedékházukban. Ennek érdekében az egyesület „megkereste úgy a Magyar Földrajzi Társaságot, mint a Meteorológiai Intézetet, hogy az új menedékházban egy meteorológiai megfigyelő állomást létesítsen s kötelezte magát ez esetre, hogy a menedékházban egész éven át őrt tart fenn. Az egyesület kérését az illetékes körök örömmel karolták fel, s ez év nyarán ha megnyílik a menedékház, egyúttal elhelyeztetnek a meteorológiai műszerek is. Felette öröndetes, hogy ilyen exponált helyen, mint a Gajna, sikerül egy állandó megfigyelőhely.”

Dr. Réthly Antal meteorológus segített a műszerek elhelyezésében, ezt már az 1912-es számból tudjuk meg. Amúgy a meteorológiai témájú cikkeknel gyakran találkozhatunk a nevével, ha a *Turisták Lapját* böngésszük. Ő számolt be a János-hegyen (526 m) felállított állomásról, az itt mért adatokat összehasonlította a Kőbányán (130 m) mért értékekkel. 1911-ben a János-hegyen $9,4^{\circ}\text{C}$ volt az éves középhőmérséklet, míg Kőbányán $11,0^{\circ}\text{C}$. E két megfigyelőhely között is gyakran előfordult a termikus inverzió, így például február 11-én lent $-15,7^{\circ}\text{C}$ volt a minimum hőmérséklet, fent pedig $-8,2^{\circ}\text{C}$.

Az Andokban végzett meteorológiai megfigyelések érdekes eredményekkel

szolgáltak. Ezeket egy fiatal német házaspár végezte 5200 m magasságban. Addig ilyen nagy magasságban nem történtek ilyen irányú mérések. Egy év alatt két olyan nap volt, amikor a hőmérséklet egész nap fagypont fölött maradt. „Knoche és felesége, Edith, becses megfigyelésekkel gazdagították a tudományt, mert reggeltől késő estig majdnem folyton észleltek, s gyakran még éjjel is feljegyeztek egyes tűneményeket”, méltatta őket Réthly Antal (1912).

A zugspitzei meteorológiai állomást egy bajor turistaszervezet hozta létre (ezt említettük már egy korábbi lapszám-ban), és 2962 m magasán volt elhelyezve. 1916-ban adatokat közöltek az itt mért megfigyelésekre támaszkodva, ezeket Anton Huber állította össze, aki egy évig észlelő is volt ott. A sokéves közép-hőmérséklet $-5,3$ °C volt, a csapadékos

napok száma 212, a csapadékmennyiség évi középértéke 1408 mm, a sokévi maximum hőmérséklet $17,4$ °C, a minimum hőmérséklet pedig $-34,6$ °C volt.

Téry Ödön meteorológiai munkásságát mutatta be és értékelte 1917-ben Réthly Antal. „Téry külföldi turistáskodásai közben a magashegyi menedékházakban nagyobbbrészt mindenütt meteorológiai állomást talált. Amikor lelkes és mindenkor, mindenben önzetlen fáradozásai eredményeképp hazánkban is nagyobb fellendülést vett a turistaság és már menedékházak építésére is gondolhattak, közelfekvő volt nála a gondolat, hogy azokkal együttesen működő meteorológiai állomást is létesítsen. Így keletkezett nálunk 1896-ban az első magashegyi meteorológiai állomás a Dobogókőn.” De nem elégedett meg ennyivel, hanem „megvalósította azt az ideális

állapotot, hogy a megfigyelések naponta telefonon leadassanak a Meteorológiai Intézetnek, az közölje napi térképes időjárás-jelentéseiben és így nap nap mellett a város különböző részein kifüggesztésre kerülő bulletinékből Budapest turistái azonnal tájékozódhassanak arról, milyen volt aznap reggel az időjárás a Dobogókőn. A napilapok is felvették a jelentéseket és a Dobogókő ott szerepelt Magyarország nagyvárosai, Európa világvárosainak megfigyeléseivel együtt. Meteorológiai téren is haladás volt ez, mert a Dobogókő az első és még mindig egyetlen szabad hegyiállomás, amelynek adatait naponta közli a Meteorológiai Intézet.”

Szittyán is szeretett volna egy meteorológiai állomást létrehozni. A Magyar Turista Egyesület nevében a Tátrai Obszervatórium megvalósításán fáradozott, de ennek létrehozását már nem érte meg. ■

Palacsintasütő az égbolton



Molnár Zoltán
Gyergyószárhegy
mozika33@yahoo.com

Fiastyúk a Bika csillagképpel együtt „elfekszik”, majd ősszel újra színre lép. Április 3-án a Vénusz már a halmaz peremvidékét „tapossa”, majd 4-én lassan továbbáll. Szabad szemmel is ritkaszép látványban részesülünk, de kis távcsővel érdekes lenne elcsípni még ritkább eseményeket, éspedig amint a Vénusz az útjában

álló csillagokat elfedi. Ha április 2-án időben kiülünk észlelni, akkor 21.12 körül megfigyelhetjük a fényes Nemzetközi Úrállomást, amint nyugaton kel, elhalad a Vénusz mellett, majd elsuhan északkelet irányba a fejünk felett.

A fényes Vénusz egész áprilisban virít a nyugati égbolton, majd májusban elkezd közeledését a látóhatárhoz. Fényessége és átmérője fokozatosan nő, mivelhogy pályáján a Földhöz is közeledik. Már kisebb távcsővel is látható a Holdéhoz hasonló, vékonyodó sarló. Május végére már elvész az alkonyati fényben. ■

Téli emlék. A kép bal oldalán felfedezhetjük a Nagy Göncöl „palacsintasütőjét”
FOTÓ: MUNZLINGER ATTILA

■ Április elsején reggel 6 óra körül a délkeleti égbolt alján érdekes bolygóegyüttállást figyelhetünk meg. A fényes Jupiter-től keletre megláthatjuk a kissé halványabb Szaturnuszt, ez utóbbi alatt pedig, majdnem egy fok távolságra könnyen felismerhetjük a vörös színű Marsot. Ezután, naponként a Mars keleti irányba távolodik az óriásbolygók párosától, amelyek még hónapokig tartják az egymás közötti távolságot.

Április elején még egy ritkább eseménnyel találkozhatunk a nyugati égbolton. Másodikán a Vénusz megközelíti a Fiastyúk csillaghalmazt, amit sokan a Kis Göncölnek néznek. Igaz, nagyon hasonlít egy mély palacsintasütőhöz, mint a Göncölök, de emezek a Sarkcsillag körül „keringenek”, és sohasem nyugszanak le. Ehhez viszonyítva nyáron a







A növények szerelmi életének beteljesülése, avagy a beporzás

FOTÓK: GÁL LÁSZLÓ

1. Háziméh (*Apis mellifera*) tele kosárával egy Teleki-virágon (*Telekia speciosa*)
2. A kolozsvári Mikó kertben 2019-ben felállított rovarhotel
3. Kétszárnyú (*Diptera*) beporzó a nefelejcs (*Myosotis sp.*) virágzatán
4. Bár a katicabogár (*Coccinella septempunctata*) nem elsősorban beporzó, ezen a képen jól látszik, ahogy a fehér zászpa (*Veratrum album*) pollenjét hordozza
5. Nektárt szívogató gyöngyházlepke (*Argynnis sp.*) a szurokfű (*Oryganum vulgare*) virágzatán

Nagy léptekkel közeleg a tavasz, ezzel együtt lassan virágba borulnak a rétek, mezők. De vajon tisztában vagyunk azzal, hogy a mindenki által kedvelt tarka virágos rétek jelenkori elterjedése szorgos rovarok igen hosszú idejű (értsd: évmilliók) tevékenységének eredménye? A virágos növények több mint 80 százaléka ugyanis rovarbeporzású. Na, de ne siessük el, nézzünk kicsit a dolgok mögé (illetve a virágok mélyére)!

■ A növények szaporodása történhet ivartalanul (pl. indákkal – szamóca, hagymával – sáfrány, rizómával – nád) vagy ivaros módon. Ez utóbbi esetben a virágos növényeknek ahhoz, hogy termést hozzanak, magot érleljenek, beporzásra van szükségük. Fogalmazhatunk úgy, hogy a magvas növények szerelmi életének beteljesülése a beporzás. Ez tulajdonképpen az a mozzanat, melynek során a virágpor (pollen) a nyitvatermők (pl. fenyőfélék) esetében közvetlenül a magkezdeményre, illetve zárvatermők virágaiban a termőre, pontosabban annak a bibéjére kerül.

Ez megtörténhet egyazon virágon belül (ennek előfeltétele, hogy himnős virág legyen, vagyis egyazon virágon belül találjuk a porzókat és a termőt). Ez a folyamat az önbeporzás. Viszonylag ritka a növényvilágban, arányaiban igen kevés az a faj, mely kizárólagosan önbeporzó (lévén, hogy ez hátrányokkal jár, melyekre most nem térünk ki). A legtöbb esetben egyes virágoknál akkor figyelhetjük meg az önbeporzást, ha valamilyen oknál fogva nem jön össze a keresztbeporzás. Ez utóbbi során egyazon növényfaj egyik egyedéről egy másikra történik a pollen átvitele, ez a folyamat egyben biztosítja a növények genetikai változatosságát is. A pollenszemcse egyik növényről másikra való átvitele különböző vektorokkal, szállítókkal történhet: szelek szárnyán (fenyőfélék, gabonafélék, mogyoró stb.), vizek hátán (kanadai átokhínár, érdes tócsagaz stb.), illetve állati szervezetek által. Közismert példa a háziméh, illetve a rovarok szerepe a beporzásban. De érdemes tudni, hogy elsősorban a meleg égövön sok más szervezetnek is igen fontos szerep jut e téren. Hüllők (gekkók), madarak (kolibri, nektármadarak, mézmadarak), emlősök (denevérek, majmok) főleg nektárfogyasztás során végzik el ezt a hasznos tevékenységet. És természetesen nem maradhat ki az ember sem. Bár hagyományosan a növénynevelésben volt igen nagy szerepe a növények emberek általi kereszt-

beporzásának, ma sajnos a beporzó közösségek hanyatlása tette szükségessé az ember ilyen irányú tevékenységét. Újabban Kínában beporzó szervezetek hiányában kiterjedt területeken gyümölcsültetvények beporzását mezőgazdasági drónokkal végzik – ez hatékonyabb és olcsóbb módszernek bizonyult, mint az elmúlt évtizedben alkalmazott kézi beporzás.

A mérsékelt égövön elsősorban különböző rovarcsoportok tesznek igen fontos szolgálatot e téren: a hártványászárnyúak (méhek és darazsak), a bogarak, a kétszárnyúak (legyek és szúnyogok) és a lepkék (nappali és éjjeli fajok egyaránt). De tripszek, poloskák is alkalomadtán igen hasznosaknak bizonyulnak e téren.

A virágos növények rovarok általi beporzása egy mutualisztikus, mindkét fél számára előnyös kapcsolat. A növény egyértelműen jól jár, amint az kiderült a fentiekben, a futárt pedig többnyire nektárral, olajjal, gyantával, parfümmel vagy magával a pollennel „jutalmazza”.

Miért fontos a beporzók, a mérsékelt égövön elsősorban a rovarok védelme? A Biodiverzitás és Ökoszisztéma-szolgáltatás Kormányközi Platformja (IPBES) szerint a beporzók egészsége közvetlen kapcsolatban áll a saját jóllétünkkel. A száz leggyakoribb haszonnövény 70 százalékának beporzását rovarok vagy gerincesek végzik, a világ éves élelmiszer-termeléséből 235–577 milliárd dollárt tesz ki az a mennyiség, amely direkt módon függ a beporzóktól. Haszonnövényeink jó része függ a beporzóktól, ezek hiányában a piacainkon eltűnnének a zöltségek-gyümölcsök (gyakorlatilag csak a gabonafélék, a mogyoró és a dió maradnának).

Sajnos az emberi hatások következményeként, elsősorban az intenzív mezőgazdaság, a vegyszerek széleskörű használata, az élőhelyek feldarabolása, de a klímaváltozás miatt is az elmúlt évtizedekben a világ számos részén a beporzó rovarok visszaszorulását, hanyatlását tapasztalták.



Szarvas faliméh (*Osmia bicornis*)
petéket rak egy méhecskebölcsőbe.
A szorgoskodó rovar fölött
jól látszik egy már betömött lyuk.

Mit tehetünk tehát ezeknek a rovaroknak a védelmében? Ismerjük meg a módszereket.

Ennek érdekében 2018-ban a budapesti ELTE Természettudományi Karának Tudománykommunikáció szakáról Vásárhelyi Tamás és Györfy Borbála egy új jeles napot, a **Beporzók Napját** (március 10.) kezdeményezte. Ebbe a mozgalomba több erdélyi intézmény is a kezdetektől bekapcsolódott. A kezdeményezés célja minél szélesebb körben tudatosítani, hogy mennyire változékonyak és sérülékenyek a növények és az állatok között kialakult beporzó kapcsolatok. Ezért különböző események (tudományos és ismeretterjesztő előadások, interaktív játékos tevékenységek, rovarhotel barkácsoló műhelyek, illetve rovarhotelek kihelyezése) szervezésére kerül sor szerte a Kárpát-medencében, elsősorban a március eleji időszakban.

E jeles napról bővebben folyamatosan újló információval a következő linkeken lehet tájékozódni:

<http://www.beporzoknapja.hu>

<https://www.facebook.com/beporzoknapja>

Mit tehetünk a beporzó rovarok érdekében?

Globális szinten ideális lenne az intenzív mezőgazdasági területek mellett (még inkább azok helyett) a hagyományos mezőgazdálkodási módszerekkel mozaikos élőhelyek kialakítása a beporzók változatosságának biztosítására. A nagy kiterjedésű monokultúrák között fontos lenne vadvirágos sávokat biztosítani.

Mind rurális, mind urbánus terekben rovarbarát kerteket alakítsunk ki:

- sok, kora tavasztól késő őszi virágzó növényfajt telepítsünk;
- szorítsuk minimálisra a gyakran nyírt gyepek felületét;
- figyeljünk arra, hogy az éjjeli lepkék is találjanak megfelelő táplálékot (ennek érdekében ültessünk késő este/éjszaka virágzó fajokat: pl. estike, csodatölcsér, dohányvirág);
- biztosítsunk a rovarok, elsősorban lepkék számára nedves homokos, sáros, iszapos, pocsolós szívogató helyeket;

– helyezzünk ki rovarhoteleket, méhecskebölcsőket, darázsgarázsokat (nem kell félni, ezekbe nem az egyesek által ijesztőnek vélt lódarazsak, illetve koloniális darazsak és méhek, hanem főleg kisebb termetű, magányos méhek és darazsak költöznek be); <http://www.mme.hu/februar-vegen-erdem-es-elkesziteni-es-kihelyezni-meheskehoteleket-20200224>;

– a kiskertekben igyekezzünk vegyszermentes megoldásokat alkalmazni a kártevők távol tartására.

Érdekességek

– A burgonyafélék (*Solanaceae*) családjába tartozó növények jó része önbeporzó (egyazon virágon belül kerül a virágpór a porzóról a bibeszálra) – de a virágok speciális szerkezete miatt az összeboruló portokokból a pollenszemcsék elsősorban mechanikai behatásra, rezgésre távoznak, ezt főleg poszméhek biztosítják (szonifikációs beporzás).

– Az egyik kedvelt tavaszi növényünk, a zergeboglár, népi nevén pünkösdi rózsza (*Trollius europaeus*) beporzását egy légyalkatú kétszárnyú végzi, a *Chiastocheta trollii*. Ezen apró terméte légy petéit a virágba helyezi, az itt kibújó lárváknak bölsőt, illetve táplálékot biztosítanak a zárt virágok, melyekből a kirepülő nőtény legyek testükön szállítják a virágport egy másik virágba, ahová petéiket rakják, így biztosítván a faj beporzását.

– Egyes orchideák virágja megszólalásig hasonlít bizonyos rovarok nőtényeire, ezt nevezzük szexuális mimikrinek (pl. méhbangók különböző méhfajokra). Ezek a virágok gyakran az adott rovarfajra jellemző feromonokhoz hasonló illatanyagokkal is csábítják a hímeket, melyek a virággal való párosodási próbálkozások során végzik el a beporzást.

– A kisasszonypapucs (*Cypripedium calceolus*) hatalmas sárga mézajakával, illetve belsejének és a steril álporzónak a vörös foltos mintázatával csalogatja a különböző méretű rovarokat. A kisebbek gond nélkül kirepülnek, a nagyok pedig leszállnak rá, aztán tovaszállnak. A közepes méretű hártványasszárnyúak (elsősorban bányászmeheknek főleg nőtényei) mint egy csapdába, becsúsznak, a nyílás visszahajló viaszos peremén már nem tudnak megkapaszkodni, ezért kezdetben pánikba esnek, majd néhány perc elteltével megnyugszanak és a papucs alján lévő szőrsoron megkapaszkodva, annak hátsó, összeszűkülő része felé indulnak el. A mézajak hátsó részén található, pigmentáció nélküli érközökön beszűrődő fény a rovar fototaxis révén segíti a kijárat irányába. A rovar a szabadba csak az ivaroszlop két oldalán található keskeny résen át juthat ki, miután elhalad a bibe, majd pedig az egyik porzó alatt, ahol egy ragacsos pollenmassza (pollínium) ragad a torára. A rovar által a virágban eltöltött idő néhány másodperc, vagy akár néhány nap is lehet, de normális esetben kevesebb, mint 10 perc.

– A kakaó beporzását a *Ceratopogonidae* családba tartozó kis méretű szúnyogfaj végzi.

– Bizonyos fügefajok beporzását a fügedarazsak (*Agaonidae*) családjához tartozó endoszimbionta életmódú rovarok végzik. A megtermékenyített nőtények a füge áltermésébe (mely tulajdonképpen egy virágzat – syconium) rakják a petéiket, az ezekből kikelő igen apró méretű lárvák itt táplálkoznak, majd a kikelt szárnyatlan hímek megtermékenyítik a szárnyas nőtényeket és elpusztulnak. Utóbbiak az áltermés csúcsán lévő lyukon át távoznak, magukon hordva a pollent, mellyel bebújva egy újabb álterméscsoportba, beporozzák az abban található virágokat. ■

Macalik Kunigunda biológus
(Kolozsvár, BBTE, NECC –
Nature Education Community Center)



A Naskalat-túra résztvevői ■ FOTÓ: KELEMEN CSABA ANDRÁS

Csíkszéki EKE

■ Január 2-án Józánító túrával vette kezdetét a 2020-as esztendő a Csíkszéki Erdélyi Kárpát Egyesületnél. Kovács János vezetésével egy hetvenkét fős csapat a Nagysomlyó körül tett egy kellemes sétát a csíksomlyói borvízforrás – Nagysomlyó (Sóvár) – Kígyók pusztája – Csobotfalva – Csíksomlyó útvonalon. Ezúttal sem maradt el a szalonnasütés, az emlékezés és az éneklés a tűz körül.

■ Január 11-én a Csíkszéki Erdélyi Kárpát Egyesület Boldogaszony Papucsá Baráti körének szervezésében, Szakáli Mária túratársunk vezetésével a Szalonka völgyébe tartott egy harmincfős csapat a madéfalvi veszedelem áldozataira emlékezve.

■ Január 11–12-én Solti Imre vezetésével két csodálatosan szép téli napot töltöttünk tizenketten az Úz völgyében a már hagyományossá vált téli túlélő túrán. Első nap a Magyarós-tetőre (1340 m) és a Lizmann-kúpra túráztunk, egykori hadszíntereket, lövészárkokat, bunkereket követve, tisztelegve a hősök emléke előtt, másnap a Sóvető érintésével a Saj-havasra (1553 m), a Csíki-havasok vonulatának legmagasabb pontjára tartottunk.

■ A Kocsis György koordinálásával zajló, 2020-as téli előadás-sorozat keretében január 16-án Kedves Zsuzsa és Kedves Ferenc tartott lebilincselő élménybeszámolót a tavalyi kárpátaljai gerincvándorlásukról a nagyszámú hallgatóságunknak.

■ Január 18-án Kassay János vezetésével a 32-es határvadászok útjának egy szakaszát jártuk be, ezúttal téli változatban, ragyogó időben. Negyvenketten indultunk Hidegségből, a Kovács-patak érintésével a Naskalatra (1550 m), innen a Szalamás pataka völgyén ereszkedtünk vissza a Fatányéros panzióhoz.

■ Január 25-én Kovács János és Kocsis György vezetésével hatvanegyen vettek részt a Hosszúaszó-túrán a Fitód – Xantus kápolna, Xantus-kastély – Kígyók-pusztája – Csíkszereda útvonalon.

■ Január 30-án, csütörtökön Daday Hunor túratársunk *2500-asok búvóletében* címmel tartott vetített képes bemutatót a 13+1, 2500 m feletti csúcs megmászásáról. A Tőke Dénes által kezdeményezett *CsEKÉsek a Kárpátok bércein* program keretében egyesületünk Alpin szakosztályának tagjai az elmúlt év folyamán bejárták a romániai 2500 m feletti csúcsokat, ennek élményeit osztotta meg az érdeklődőkkel a program résztvevője.

■ Február 1-jén a CsEKE megalakulásának 10 éves évfordulója alkalmából jubileumi Egyesítő-túrát szervezett Bölöni Sándor és Solti Imre a Balánbánya – Szép-patak – Egyesítő (1504 m) – Balánbánya útvonalon, melyen hetvennél is többen vettek részt.

■ Kocsis György koordinálásával februárban is folytatódott a téli előadás-sorozat. Február 13-án Molnár Sándor túratársunk mutatta be a *Határjárók a Kárpátokban* sorozat harmadik kötetét, amely a Tarkó-hegység útvonalait ismerteti, február 27-én pedig Pápai Ferenc idegenvezető tartott előadást *150 éves Erdély első vasútvonala* címmel.

■ Február 21-én Kocsis György szervezésében a Csíki Sörgyárban tartottak farsangi mulatságot a CsEKE tagjai, velük mulattak a szomszédos EKE-osztályok képviselői is, vidám hangulatban búcsúztatva a telet. Másnap a Gyergyószárhegyen szervezett hagyományos megyei farsangtemetésen egyesületünk Zergék tánc csoportjának tagjai is felléptek.

■ Február 29-én – március 1-jén Solti Imre az Istenszékére szervezett túrát. Első nap a klasszikus útvonalat járták be Dédabisztráról indulva, másnap a Kofa-vízesés szerepelt a túragramban. (Péterffy Ágnes Katalin)

Fizessen elő az Erdélyi Gyopárra 2020-ra

Erdélyi előfizetőink figyelmébe

Előfizetési díj egy évre, 6 lapszámra (postai díjjal együtt):

- átutalás esetén: 45 lej
- készpénzbefizetés esetén: 55 lej

Kérjük, az előfizetés díját a következő bankszámlára juttassa el:

Societatea Carpatină Ardeleană
ING Bank N.V. Amsterdam – Sucursala București
Bankszámla száma: RO74 INGB 0000 9999 0316 7890
Adószám (cod fiscal): 4960082
Megjegyzés: „Abonament revista *Erdélyi Gyopár* 2020”

Magyarországi előfizetőink figyelmébe

Az Erdélyi Kárpát-Egyesületnél rendelheti meg az *Erdélyi Gyopár*!

Előfizetési díj egy évre, 6 lapszámra (postai díjjal együtt, Erdélyből postázva):

- átutalás esetén: 4500 forint
- készpénzbefizetés esetén: 5000 forint

Kérjük, az előfizetés díját a következő magyarországi bankszámlára juttassa el:

Erdélyi Kárpát-Egyesület – Unicredit Bank
Bankszámla száma: 10918001-00000027-75640007
Megjegyzés: „*Erdélyi Gyopár* előfizetés 2020”



XVI. EKE- gyereksíverseny

105 bátor kis versenyző részvételével szervezte meg idei gyereksíversenyét az EKE és az EKE – Kolozsvár 1891 Kisbányán, a buszkáti sípályán március 7-én.

■ Az EKE – Kolozsvár 1891 anyagi befektetésének köszönhetően a regisztrációs honlap, az elektronikus időmérő-benrendezés és a versenykapuk mellett az idén megvásárolt védőháló is jelentősen könnyítette a szervezést. Az önkéntesek profizmusa és áldozatos munkája pedig lehetővé tette, hogy gördülékenyen folyjon a rendezvény.

A verseny fővédnöki tisztségét Miklós Edit, a Magyar Sí Szövetség elnöke, olimpiai 7. helyezett síző vállalta el, aki viszont más elfoglaltságai miatt nem tudott részt venni a rendezvényen.

A kolozsvári rádiókban bejátszott vonzó programajánló, a korszerű weboldal és az esemény hatékony népszerűsítése idén is meghozta a várt eredményt: 53 lány és 52 fiú állt starthoz. A gyenge tél ellenére nem lehetett panasz a hóréteg vastagságára, ám a meleg miatt meglágyult a hó, így a különböző korcsoportok leereszkedése között a szervezők lesimították a versenypályát, a versenyzők biztonsága érdekében. A gyerekek a következő helységeket képviselték: Kolozsvár (87), Szászfenes (3), Budapest (2), Dés (2), Györgyfalva (2), Nádaskőröd (2), Torda (2), Kajántó (1), Kalotaszentkirály (1), Kisbács (1), Kövend (1) és Magyarléta (1).

A rajthoz állóknak egy kb. 300 méter hosszú, gyermek óriás műlesikló pályán kellett leereszkedniük. Idén legtöbbször a 9–10 éves lányok (17 versenyző) és fiúk (15 versenyző) korcsoportjában indultak. A kellemetlen időjárási viszonyok nem

kedveztek a díjkiosztó ünnepségnek, ám a gyerekeket ez nem zavarta, mindannyian örvendtek az ajándécsomagoknak, az oklevélnek és a tombolanyerményeknek, a nyertesek kupát és érmet is kaptak.

Dobogós helyezések (csak azoknál tüntetjük fel a települést, akik nem kolozsváriak):

Lányok:

3–4 évesek: 1. Széll Henriett, 2. Szabó Dóra, 3. Csete Kata Ibolya; **5–6 évesek:** 1. Roman Inamahoro Jessica, 2. Mocsáry-Gondos Anna (Nádaskőröd), 3. Szélyes Édua; **7–8 évesek:** 1. Gergely Zsófia, 2. Tătar Cosmina Maria, 3. Szakács Renáta Zsanett; **9–10 évesek:** 1. Damache Oana Bianca, 2. Veres Zsófia, 3. Duca Petra; **11–12 évesek:** 1. Fodor Andrea, 2. Egyed Eszter Dorka, 3. Tamás Borbála; **13–14 évesek:** 1. Damache Daria Daniela, 2. Néda Zsófia, 3. Széll Karola.

Fiúk:

3–4 évesek: 1. Kelemen Magor, 2. Varga Nimród Miksa; **5–6 évesek:** 1. Bakos Ádám Márk, 2. Pethő Borisz, 3. Gergely Márton; **7–8 évesek:** 1. Beschiu Costin Alexander, 2. Simon Vince, 3. Muntean Andrei; **9–10 évesek:** 1. Fedoreac Ștefan, 2. Simon Benjámin, 3. Kovács Milán; **11–12 évesek:** 1. Néda Dávid, 2. Török Zoltán (Kalotaszentkirály), 3. Hunyadi Norbert (Magyarléta); **13–14 évesek:** 1. Fodor Ádám (Kövend), 2. Papp Csongor, 3. Csibi Krisztián.

Az időeredményeket és a helyezéseket a siverseny.ekekolozsvar.ro oldalon lehet megtekinteni.

Köszönet jár az alábbi cégeknek, amelyek segítségével nélkül nem valósulhatott volna meg a rendezvény: BNW Systems, Wedas, Buscat Ski Resort, Media Contur Advertising, Idea Plus, Basicpromo, Juhászné Dobai Erzsébet és Juhász Tamás.

Támogatók:

Brick Depot, Epinvest, Adrenalin Park, Magyarország Főkonzulátusa Kolozsvár, Power Belt, Mendola Pro, Promelek XXI, Berett sapka- és kalapbolt, Ramex, Kygakon, Natura Travel, Natura Paper, Kertimag Románia, Mornota webáruház, Bistro 1568.

A tombola támogatói: Lasertag Kolozsvár, Snowcenter, Quadring Tour, Sajgó Márton, Kiddy Park, Szilaj Lovastanya, Culina Nostra, Pizza Rex. ■

Veres Ágnes





Hangay Oktáv Családi Síverseny

I. kiírás

„A család is... olyan valami az életben, ami becses... Olaj az élet lámpásában” – mondja Gárdonyi Géza, és ezt vallják az idén először megrendezett Hangay Oktáv Családi Síverseny szervezői is. De honnan is származik egy ilyen típusú verseny ötlete? A Madarasi Hargitáról, hiszen ott már 37. alkalommal szerveznek Pro Famíliá Családi Síversenyt.

■ Az ott szerzett nagyon kellemes tapasztalatok alapján döntött úgy az EKE – Kolozsvár 1891 szervező csapata, hogy megpróbál a kolozsváriaknak és a környékieknek is egy hasonló rendezvényt biztosítani.

Az ötlet tehát megvolt, de a teljesítménytűrákhoz hasonlóan nevet is kellett társítani a rendezvényhez. És ki lehetett volna erre méltóbb, mint Hangay Oktáv, az első erdélyi síklub alapítója, aki pontosan 125 éve, 1895-ben hozta létre az első Kolozsvári Síklubot a Kereskedelmi Akadémia hallgatóiból.

Fővédnöknek Jeszenszky Gézát, Magyarország korábbi külügyminiszterét, a Magyar Sí Szövetség korábbi tiszteletbeli elnökét kértük fel, aki lassan 70 éve sízik és unokáival együtt részt is vett a versenyen.

Hogyan kell elképzelni egy ilyen családi síversenyt? Itt nem számít a kor, csupán a résztvevő családtagok száma. Fontos az, hogy különböző generációk képviseltessék magukat: szülők-gyerekek, nagyszülők-szülők-gyerekek vagy akár nagyszülők-unokák. A cél ezúttal nem az egyéni győzelem. Egy csapat tag versenyideje a többiek idejét erősíti, a tagok idejét összeadva alakul ki a család ideje. Akár ketten vannak, akár hárman, négyen, öten vagy még többen, egy a cél: együtt tenni a győzelemért. De nem csak azért, hiszen nem feltétlenül a győzelem, hanem a részvétel a fontos.

Március 8-án délelőtt 11 órakor kemény pálya és szállingózó hó fogadta

a versenyre bejelentkezetteket a buszkáti sípályán. A 28 csapatot alkotó 80 versenyző nem kis izgalommal várta a „felkészülni-vigyázz-rajt”-ot. A kolozsváriakon kívül voltak aranyosgyéresi, budapesti, dési, kajántói, kalotaszentkirályi, kisbácsi, kövendi, szászfenesi és várfalvi versenyzők is.

A rajthoz állóknak egy kb. 300 méter hosszú, óriás műlesikló pályán kellett leereszkedniük.

Dobogós helyezések:

(csak azoknál tüntetjük fel a települést, akik nem kolozsváriak):

5 tagú családok: 1. Hómackók (Neményi Katalin és Ágnes, Egyed Zoltán, Zsófia és Eszter).

4 tagú családok: 1. Hópárducok (Veres Ágnes, Márton Zoltán, Zsófia és Kende), 2. Hóbaglyok (Szakál Andrea Boróka, András, Réka és Áron), 3. Gyere-B! (Bodoki Andreea, Ede, Emma Aliz és Ingrid Adél).

3 tagú családok: 1. Suhanók (Néda Tamás, Zsófia és Dávid), 2. Damache család (Damache Dan Dorin, Oana Bianca és Daria Daniela), 3. Crișan család (Crișan Horea, Ilinca és Hanna –Várfalva).

2 tagú családok: 1. Fodorok (Fodor Győző és Ádám – Kövend), 2. LEA (Fina László és Ágota – Aranyosgyéres), 3. Lavina (Kurucz Attila és Anita).

Idén a Hómackók öttagú csapata vihette haza a Vándorkupát, amelyet minden évben a legnépesebb résztvevő család érdemel ki.

Az időeredményeket és a helyezéseket a csaladsi.ekekolozsvar.ro oldalon lehet megtekinteni. ■

Veres Ágnes





1

Vigyázó szemetek Bölönre vessétek

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület Brassói Osztálya hagyományos farsangi mulatságát Bölön község határában, az úgynevezett Büdös-feredő Gyógykezelő Központban tartotta február első két napján.



2

állatbarát, pónilovat, arany-, ezüst- és vadászfácánt, pávákat tart, nyulakat tenyészt. Portáján megtekinthetők szépséges díszgalambok is.

Zoli bácsi

A nap díszvendége Kisgyörgy Zoltán volt, Székelyföld polihisztorja, mindenki Zoli bácsija, geológus, az ásványvizek tudora, helytörténeti szakíró, a *Háromszék* napilap főmunkatársa, az EKE Háromszék alapító tagja, kiváló barlangkutató, a Magyar Érdemrend tisztikeresztje tulajdonosa, friss Orbán Balázs-díjas, aki a nyolc ik-szen felül is roppant tevékeny, a Barcaságon is nagy szeretetnek, köztisztületnek örvend. Előadása élményszámba ment. Közölte, több figyelmet érdemelnének ezek a székelyföldi gyógykezelő központok az orvosok részéről is. Gyógyszerek helyett ezek a természetes gyógytényezők sokszor jobban használnának. Az itteni ásványvíz, a бүдös víz kénes tartalmú, két módon lehet gyógy-gyászati célra használni: ivó- és fürdőkúra formájában. A bölöni borvizet lassan, kortyolgatva kell inni, lúgos összetételének köszönhetően a gyomorsavval küzdőknek segít. A 38–40 fokos melegített vízben a mozgásszervi bántalmakat, a reumás panaszokat gyógykezelik. A székely asszonyok is többször

■ Megfogant lucfenyők

Tavaly tavasszal jó barátságba kerültünk a Bölöni Erdő Közirtokossággal. Egyesületünkől a Blénesi házaspár, Edit és Gyuri faültetést kezdeményezett, ami a legjobb fegyver a klímaválság ellen. Bernád Ella, kedves kollégánknak az EKE Háromszéktől segített megvalósítani a tervet, megszervezte a bölöniekkel a faültetést. Sikó Endre közirtokossági elnök és Sirikás Róbert erdész vezetésével sikerült a Kénos nyaka elnevezésű legelőn mintegy félhektárnyi területen lucfenyőcsemeteket telepíteni. Az eredmény

minden várakozást felülmúlt, majdnem száz százalékos lett.

Hálás bölöni barátaink idej farsangi multságunkra rendelkezésünkre bocsátották a gyógykezelő központot. Szombaton délelött tíz óraker csapatunkat a házigazdák részéről Sikó Endre és Ferencz Katalin köszöntötte, majd Vajda Béla nyugalmazott erdész vette át a szót, elmondva: azon a legelőn ő ültette az első csemetefákat 18 évvel ezelött, több mint két hektár erdőt sikerült befásítania. Harminc évig őrizte a völgyet, sok baja volt a fatolvajokkal. Nagy



FOTÓ: BLÉNESI EDITH

1. Elkezdődött a maskarás farsang a gyógykezelő központ belső medencéiben
2. A brassói ekések farsangi zenés-táncos mulatsága
3. Farsangozó csapatunk a Büdös-feredő Gyógykezelő Központ előtt

előtt Csíki Edy barátunk csoportképre gyűjtötte össze a társaságot, hogy megörökítsen a világhálón, a Brassói Magyar Közösség oldalán.

A túrának harmincötven vágunk neki, Sikó Endre vezetésével. Felfelé a Sárospatak árka mellett haladtunk. Felértünk arra a helyre, ahol a határ húzódott 1940 szeptemberétől a két ország között, a második bécsi döntés után. Bandi barátunk elmondta, a bölöniek gyakran átjártak a határon a román részre petróleumot vásárolni, mert ott sokkal olcsóbb volt. A magyar részen abban az időben majálisokat tartottak.

A szabadtéri Büdös-feredőnél pihenőt tartottunk, megkóstoltuk a forrás finom borvizét. Vezetőnk közölte, hogy a feredő vizének hőmérséklete télen-nyáron egyforma. A sepsiszentgyörgyi Csáki Enikő igazolta az állítást, mezítláb belógatta lábát a medencébe.

Megtekintettük a virágos díszítéssel ellátott hirdetőtáblákat. Az egyiken figyelmeztetőként olvastuk: legyen békeesség köztetek mindenkor! A Szélesföldnek nevezett oldalon ereszkedtünk vissza jó éhesen.

Babgulyás és birkapörkölt

Vendéglátóink újabb kellemes meglepetéssel rukkoltak elő, finom ebédvel vártak, így a hazuról hozott elemózsia mindannyiunknak a hátizsákjában maradt. Szilvóriummal kínáltak, ami fokozta étvágyunkat. Fejedelmi volt a menü, Csirikás Róbert babgulyása, valamint ifj. Ferencz Dénes birkapörköltje még a mesterszakácsoknak is ízlene. Mindkét fogás nagyszerűen párosult a hordós káposztával. A zsíros falatokat fehér és vörös borral öblítettük le.

Fürdőzés maskarában

Délután gyógyfürdőzés következett a medencében, kellemes volt a 38 fokos víz. Többen álarcot öltöttek, úgy fürödtek. Nagy derűtséget keltett Bíró Zsolt, aki oroszlános jelmezben ugrott a vízbe. Estére megszártotta. Jó ötlete támadt Szász Áginnak is, zenés gyógytornát vezetett a vízben.

Este került sor a farsangi zenés-táncos mulatságra, a maskarába öltöztek

felvonulására. Változatos jelmezekben voltak a turisták. Láthattunk varázslót, bohócot, arab párt, szelektív szemétkukát, szarvast, orvost, Pirokskát. Néhányszor szünetet tartottunk, a táncolást ötletes, szellemes játékok követték. Zsigmond Éva kolléganőnk volt a játékmeister. A legnagyobb sikert a kiskanalas csapatjáték aratta. Szájba fogott kiskanállal kellett cukorgolyócskákat egymásnak átgurítani. Az a csapat nyert, amelyik három perc alatt a legtöbbet juttatta át. A nyerteseknek édesség volt a jutalma. Többen este is megfürödtek. Az alvász matracokon történt, jó meleg volt a teremben, senki se fázott.

Vasárnapi körséta

Vasárnap reggel sem kellett elővenni a hátizsákból az edelt, mert vendéglátóink finom házi kolbásszal, szalonnával, tepertővel leptek meg. A bőséges reggeli után falulátogatás szerepelt a műsoron.

A 16. században Bölön lélekszám tekintetében nagyobb volt Marosvásárhelynél, Sepsiszentgyörgynél és Székelyudvarhelynél is. Most is van, amire büszkék lehetnek, szebb és nagyobb unitárius templomot nem nagyon lehet találni szerente a világon. A falu központjában, a Paphegyen magasodik az 1893–1894-ben épült, székesegyház méretű unitárius erődtemplom. Stílusában keleti, a Törökországot bejárta Pákei Lajos kolozsvári építész kupolásra tervezte. A templom messze kimagasodik, uralja a vidéket, nemhiába nevezik Bölönt az unitáriusok Rómájának.

Büszkék lehetnek a bölöniek jeles szülöttjükre, Bölöni Farkas Sándorra is, a nagy utazóra, útirajzíróra, műfordítóra, művelődésszervezőre, a Magyar Tudós Társaság és a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjára. Bejárta 1830–1832 között Európát és Észak-Amerikát. Ő volt az, aki először írta le a Niagara-vízesést. Emlékét kegyelettel őrzik a helybeliek, Bölöni Farkas Sándor nevét viseli a helyi általános iskola. Szülőházán 1941-ben helyeztek el márványtáblát, 1991. október 13-án avatták fel bronz mellszobrát, Jecza Péter szobrászművész alkotását, az erődtemplom előtti kis parkban.

Szép a karcsú tornyú templom is, 1768-ban épült, benne kőből faragott szószékkal. Egy másik figyelemre méltó műemléke a községnek Erzsébet királynő, Sissi mellszobra a díszkertben. A szakadó eső miatt sajnáltuk, hogy csak a távolból láttuk Pál Attila bölényfarmját.

Sok szép élménnyel gazdagodva búcsúztunk el vendéglátóinktól, hálásan köszöntük ezt a felejthetetlen két napot. ■

Nádudvary György

kellene gübbögtessék a gübbögnivalójukat – mondta ízes székelységgel. Megdicsérte a bölönieket, hogy ilyen gondosan működteszik a gyógykezelő központot.

A bölöniek régi vágya teljesült

Vendéglátóink között üdvözölhetjük Bölön polgármesterét, Sikó Imrét. Tőle megtudtuk, Erdővidék egyik legnagyobb megvalósítása a gyógykezelő központ. A bölöniek régi vágya vált valóra a gyógyfürdővel. A székelyföldi Borvíz Útja Projekt keretében épült 2011-ben, öt évig Kovászna Megye Tanácsához tartozott, 2016-tól működteti Bölön Önkormányzata. A kénes víz vezetéken keresztül kerül a gyógyfürdőbe. Légúti betegségekre sókamra, szauna is rendelkezésre áll. Az igen nagy méretű játékteremben asztaliteniszezni, biliárdozni lehet, testépítő, testet karbantartó felszerelések is használhatók. Csütörtökön gyógytornát tartanak. A polgármester azt is elmondta, 2016 nyarán közmunkával, a székelyföldi kalákamozgalom keretében felújították a kezelőközponttól másfél kilométerre levő szabadtéri Büdös-feredő medencéjét, napozóteret alakítottak ki, megújult a közeli forrás, tájékoztató táblákat helyeztek el. Jelentős volt az anyaországból érkezett kalákázók segítsége. A falubeliek biztosították a szállást és az ellátást is. Mindannyian megélték az összetartozás élményét.

Túrázás a régi határ mentén

A betervezett kirándulás előtt Szász Ági ügyvezető elnök ajándécsomagot adott át vendéglátóinknak, az erdészeknek, háromszéki barátainknak, mely tartalmazta dr. Kovács Lehel István EKE-elnök *Barangolások a Barcaságon* című tartalmas, szép fotókkal illusztrált kötetét, túrasapkát, hűtőmágnest. Indulás

EKE Gutin Osztály Nagybánya

■ Január 7-én a Vărătic-rétre túráztunk. Nagybánya északi részén, közvetlenül a város fölött emelkednek az 500–900 m magas hegyek, gyönyörű kilátással: délre a Nagybányai-medencére, keletre a Zazar folyó forrásvidékére, észak-északkeletre a Keleti-Kárpátok nyugati vonulatának vulkanikus hegyeire. Rétekben, legelőkhöz gazdag területek inkább a hegyek északi oldalán vannak. Autóbuszszal vagy személyautóval a Fernezelyi-völgyön fel, a Fernezelyi-tó gátjain megyünk, megkerülve a várost körbeölelő

hegyeket. Az út bal oldalán régről visszamaradt építmények mellett megkeresük a kék pontot és egy lezárt sorompót. (A kék pont egy rövidebb, de meredekebb ösvényen csatlakozik a sorompótól induló erdei útra, ami erre sokkal kényelmesebb.) Egy kis erdőn megyünk át, párhuzamosan a pár tíz méterrel magasabban a gáthoz vezető aszfaltozott úttal, ami Fernezely felől jön. Hamar kiérünk az erdőből, enyhe emelkedőn, jó minőségű, nem traktor ásta gödrökön keresztül haladunk. Nyugodtan felnézhetünk, nincs

mibe megbotlani. Ha körbenézünk, balra a Sólyomkő, előttünk a Sólyomkő és a Plestyor közötti nyereg, jobbra az Osztra hegyes csúcsával, és hátunk mögött az óriás Rozsály. Két esztenát is érint utunk, ezért ajánlott télen túrázni erre. A Vărătic-rét végében egy hegylábhoz érünk, amely egyben a Romana és a Vărătic völgyválasztója is. A Diana-nyeregbe 1 km és 50 m szintet emelkedve érünk, indulástól kb. 1,5–2 óra alatt. A Dina-nyeregéből Nagybányára a sárga sáv turistajelzést követve érünk. Valamivel hosszabb, 7 km az ösvény, de jól járható, jól jelzett, nem lehet eltévedni. (Kinczel Ferenc)

EKE Háromszék

■ Január 2-án Dukrét Lajos vezetésével immár 27. alkalommal szerveztük meg a hagyományos Kijózanító túrát a Gyertyános-kúthoz. Sepsiszentgyörgyről való négyórás gyaloglás után érkezett a harminc fős csapat a helyszínre, ahol két üstre való pityókatokány készült. Hazafelé a Görgő és Sugásfürdő irányába vezetett az út, este sötétre ért vissza a jókedvű csapat e kirándulásról.

■ Január 4-én téli magashegyi túrát szerveztünk a Csukás-hegységbe. Húszan gyűltünk össze a Bratocsa-hágón szép, de nagyon szeles időben. A Bratocsa-gerincen mentünk végig. A száraz tél miatt alig pár centis volt a hó vastagsága, de a vad szél nagyon megnehezítette az előrehaladásunkat. Emiatt a csúcstól kikerülve mentünk a menedékházhoz, amelynek védelmében fogyasztottuk el ételleinket. A Medvék (Berii) völgyén ereszkedtünk le, immár az orkánerejű szélről megvédeve.

■ Január 18-án szintén hagyományos kiránduláson vettünk részt, Dukrét Lajos kék körűt túráján a városunk környékének erdejében. E csodálatos napon negyvenyolc személyt csalogatott ki a természet hívó szava. Az Őrkő tetejét érintve a Kölce pusztáján pihentünk meg, majd a Papp-kutat érintve érkezünk vissza városunkba.

■ Január 25-én a Komollói Nagyvár- és Kisvárhoz kirándult a tízfős csapat Jártó Gábor vezetésével. A túra során a Réty melletti sík vidéket lehetett megismerni, természetesen az említett várak történetével együtt.

■ Február 1-jén Kozma Zoltán vezetésével Háromszék legmagasabb pontjára, a Lakóóra jutott fel a közel harmincfős társaság. Lehetett túrasíval, de gyalogosan is menetelni. Habár a hószegény tél itt, a magasabb háromszéki tájakon is jellemző volt, sítalpakon is végig lehetett járni az útvonalat.

■ Február 8-án városunk erdejének sárga körútját jártuk le Dukrét Lajos vezetésével. A huszonöt fős csapat a városi stadiontól indult, majd a Kölce-pusztán keresztül a Marinka-pusztára ért. Szalonasütésre és forralt bor főzésére is sor került e tisztáson. Az Orotvány-tető, illetve a Pacé irányába érkeztek vissza a kirándulók. Nagyon jó hangulatú kirándulásnak végére tettünk pontot a Búdöskútnál.

■ Február 9-én Jártó Gábor tagtársunk Lécfalvára kalauzolta a csapatot. Ez alkalommal a Vár-hegyet és annak történetét lehetett megismerni, majd Sepsibesenyő környékét lehetett bejárni.

■ Február 15-én cudar időben gyűltünk össze Gajdó Éva hagyományos farsangi kirándulásán, Bikfalván. A rossz idő ellenére harminchárman jelentünk meg mindenféle jelmezben. A Mókuszpanzió előtt Uzon polgármestere fogadott, aki részletesen bemutatta a települést. Ezek után elindultunk a Kövesponkra egy meredek erdei ösvényen. A 947 méteres csúcson finom falatokat fogyasztottunk el, majd elégettük Eleket, a telet szimbolizáló bábunkat. Lefelé jövet betértünk a fent említett panzióba, ahol a polgármester és a háziak farsangi fánkkal, teával, forralt borral vártak bennünket. Itt bebizonyosodott, hogy rossz időben is gyönyörű és jókedvű túrát lehet szervezni.

■ Február 20-án a Gyermek Palotájának dísztermében vetítésre került sor, ahol az elmúlt év Kisbakancs kirándulásainak összefoglalóját mutattuk be. A pontosan 400 fotóból álló képsorozatot figyelemmel kísérték a gyerekek szüleikkel együtt, közben jókat kacagva egy-egy mókásabb fotón. Az előadás végén édességcsomagokat és Erdélyi Gyopár folyóiratot kaptak a legtöbbet kiránduló gyerekek.

■ Február 22-én huszonkét résztvevővel indultunk a Malomdombtól a Nagy-kőhavas felé. A felhős időben kilátásra nem lehetett számítani. A szokásos családi út helyett a Hétlétrásvizes felé gyalogoltunk, amelyet kikerülve egy kemény kaputató után értük el az EKE-menedékházat. Innen a csúcs irányába indultunk, a sűrű köd miatt azonban nem láttuk értelmét oda is felmenni, így beereszkedtünk a Tamina-vizeséshez, amelyet végig is jártunk szerencsésen. Innen Felsőtömösre érkezünk be, ahol percre pontosan értük el a vonatunkat. (Gáspár László Zsolt)

Erős szélben a Csukásban ■ FOTÓ: GÁSPÁR LÁSZLÓ ZSOLT





A Kányafő-tetőn
FOTÓ: PÁL GYÖNGYI

EKE – Kolozsvár 1891

■ Ködös, borús időben indultunk január 19-én Barabás Ibolya Brüll-kilátóhoz meghirdetett túrájára. A monostori lakónegyedből a Szent János-kút felé vezető úton mentünk, majd a Gorbó völgyében folytattuk utunkat, onnan balra térve egy erdei ösvényen haladtunk tovább a Binder-forrás felé, ahonnan a Barta-tető, majd a Brüll-kilátó következett. A Brüll-kilátó a Dumbrava-gerinc egyik szép kilátópontja. Ezen a januári napon sajnos köd borította a tájat, de tiszta időben szép kilátás nyílik innen a Gorbó-patak völgyére, amely egyik kedvenc kirándulási helye volt a kolozsvári természetjáróknak.

Asztal, padok és tűzhely várta itt régebb a kirándulókat, sajnos, most ezeknek nyoma sincs, a körülötte levő erdőből pedig sok fát kivágtak. A tábla, amely a kilátópontot jelölte, már évekkel ezelőtt eltűnt. A Brüll-kilátó nevét az Erdélyi Kárpát-Egyesület egykori alelnökéről, Brüll Emánuel (1884–1951) református teológiai tanárról kapta. A Brüll-kilátóhoz egész közel, az erdő lombjai alatt van a Slamovics ház. A ház mellett egy fedett pihenőhelyet építettek a kirándulók. Sokszor meghúzódhattunk itt, ha eső esett, vagy ha nagy meleg volt, ezen az árnyas helyen kerestünk menedéket. A közelben forrás is volt.

A Slamovics házhoz jelzett turistaút vezetett piros háromszög jelzéssel, mely a Szent János-kúttól indult a Papok rétjén keresztül. Ma már a jelzések nem követhetőek. Évekkel ezelőtt a Dumbrava-gerincen levő erdő egy részét kivágták, helyébe egyre sűrűbbé váló bozót nőtt.

A piros háromszög jelzésnek a folytatása a Slamovics háztól, a Bivalyos rét alatt eléri a gerincen haladó Árpád-csúcsra vezető kék kereszt jelzést, ezen a részen még megmaradt az erdő és

követhető a jelzés. Erre folytattuk mi is túránkat, a kék jelzést elérve visszafordultunk, és a Cérna-forrás tisztásán tartottunk egy rövid pihenőt, majd leereszkedtünk a Szent János-kúthoz, átkeltünk a Plecska-patakon, kimásztunk a Diósetető felé vezető úton, és az erdőn keresztül visszatértünk a Monostor negyedbe. A túrán huszonegyen vettünk részt, 15 km-t tettünk meg.

■ Január 26-án a Bácsi-torokba kirándultunk. Kisbács község házait elhagyva elértük a Hosszú-patak völgyét, itt a patak egy kis szorost hozott létre, ez a Bácsi-torok. A szoros után a völgy kiszélesedett, a szucsági legelő széléhez értünk. Egy kis tavat is láttunk, az útelágazásnál balra fordultunk, és nemsokára kiértünk a legelőre. Az erdő szélén haladtunk, elértük a Bongár-forrás feletti nyeret, amely a Kis-Szamos és a Nádas vízválasztója. Hazafelé a Szent Pál-tetőn (533 m) folytattuk utunkat, érintve a Kerek-tisztást, a Rókadombot és a Kányafő úton ereszkedtünk le a Dónát negyedbe. A megtett út 12 km, a résztvevők száma tizenkilenc volt.

■ Kedves túratársunkat, nagyszerű túra-vezetőnket veszítettük el januárban, Palczer János életének 88. évében távozott közülünk.

■ Február 8-án a szászfenesi Leányvárhoz kirándultunk, megtekintettük az egykori vár megmaradt romját, a vár melletti kilátópontról szép kilátás nyílt a Feleki-gerincre, az Árpád-csúcsra, a Szelicsei Magurára, a Havasbükkre. A Várhegyről leereszkedtünk a Bocsor-patak völgyében fekvő Kolozstótfaluba. Onnan egy szekérúton felkapaszkodtunk a Gorbó-gerincre, ahol erdőben, majd

legelőn keresztül vezetett az utunk. Szép kilátás nyílt Kolozsvár nyugati negyedeire, a rohamosan növekvő Szászfenes községre, a környező dombokra, valamint a Gyalui-havasokra. A túrát Csorba Anna szervezte, a megtett út hossza 15 km volt.

■ Február 22-én a Gruia negyedből indultunk a Törökvágás irányába, a gerincen haladtunk, ahonnan északra a Kerekdomb negyed, a Lombi-erdő, az állomás környéke látható. Az új tömbházak parkolójából déli irányba megcsodálhattuk az alattunk elterülő várost. A Törökvágáson, a falumúzeum udvarán megnéztük a Dónát-szobrot. A Szent Dónát szobor a 18. század végén a Hója domboldalának egy kimagasló pontján állt, a Hója oldalában évszázadok óta művelt szőlők védőszentje volt. Az 1970-es években a szobrot ledöntötték, a feje is letört. Most a restaurált szobrot a Hója-tetőn levő Néprajzi Múzeum szabadtéri részlegének udvarán helyezték el. A szőlők pusztulása után, a 19. században más értelmezést nyert a szobor, akkor alakult ki a Dónátmonda, amely a Törökvágás keletkezését magyarázza.

Elhagytuk a Törökvágást, a felső úton folytattuk sétánkat, egy darabig a Hója erdő fái között, a kilátást a városra eltakarták a bekerített telkek. Pár helyen ki lehetett nézni a gerincről és csodálhattuk az alattunk elterülő város panorámáját. Elértük a legelőt, innen belátszott a Nádas-patak völgye és az egyre jobban kiépülő Kisbács település. Aztán ismét erdőben haladtunk, az út kétfelé vált, balra felfelé emelkedett, és hamarosan a Kányafő (506 m) nevű domb tetőjére értünk, ahonnan elénk tárult Kolozsvár, a Kis-Szamos völgye, délen a Feleki-gerinc, a Bükk-erdő, nyugat felé a Gyalui-havasok, mögöttük a távolban a Vlegyásza.

A Kányafő-tetőt elhagyva az út az erdő mellett enyhén lejt, és a Hajtás-völgy tetőjéről több ösvény is levezet a Dónát út végére, ahol már egész lakónegyed épült az elmúlt években. Az épülő tömbházak és a szászfenesi bekötőút miatt a Dónát út felső részének forgalma megnőtt. A keskeny út szélén a gyalogosnak már hely sem maradt, járda pedig egyáltalán nincs, ezért a kényelmesebb és biztonságosabb megoldást választottuk, a Kányafő út felső vége felé vettük az irányt és ezen ereszkedtünk le a Dónát negyedbe. A kiránduláson huszonhárom személy vett részt, köztük két öt éves gyermek is, a megtett út hossza 10 km volt. (Pál Gyöngyi)



Ereszkedünk be a Szarka-kő alá
FOTÓ: KOVÁCS-KENDI LEHEL

az V. 4T teljesítménytúrát nem tudtuk megtartani. Mindkét hosszabbik útvonal járhatatlanná vált. A közel 100 résztvevőnek ezért egy Kovács-Kendi Lehel által vezetett gyalogtúrát szerveztünk a Kalibás-kő – Tolvajos-tető (Hármas kereszt) – Csíki-láz – Fűrész-patak – Kalibás-kő útvonalon. Kilencvennégyen vettek részt ezen a 12 km-es túrán. Utána meleg ebéddel kínáltuk meg a résztvevőket. Este tartottuk az UEKE farsangi buliját, melyen huszonötven öltöztünk be. Vasárnap, ragyogó napsütésben rövid gyalogtúrán felkerestük a Hargita-ligetet és a Festő borvizet. Szintén február 8-án, Török Albert vezetésével a Tarcsafalva – Tordátfalva – Firtosvára – Csehétfalva – Tarcsafalva 16 km-es útvonalat járták be tizenheten.

EKE Székelyudvarhely

■ Január 2-án, a hagyományos évnitó túránkon 93 résztvevő mászta meg Székelyudvarhely legmagasabb pontját, a 888 m magas Szarka-kő csúcsát. Miután beereszkedtünk a nyeregbe, kiástuk az egy éve elásott boroskancsót, köszöntöttük az új évet, szalonnát sütöttünk és vidám nótázás közepette ástuk el a következő évre szánt kancsó bort.

■ Január 4-én Török Albert vezetésével a Gagymente egyik jellegzetes magaslatára, a 616 m magas Zsidó-hegyre túrázott a tizenöt tagú csoportunk. Rugonfalva felől indultunk neki a hegynek, és Kiskede érintésével jutottak fel a Nyikó- és a Gagypatak vízvázalató gerincére. Miután megcsodálták a kilátást, elindultak a Hegyek köze felé, követve a keskeny vízvázalató gerincet, melyen 36 kisebb-nagyobb csúcs megmásítása után érkeztek meg a Székelykeresztúr feletti, 535 m magas Jézus szíve kilátóra. Innen a timafalvi temetőbe ereszkedtek be, ahol felkeresték Petőfi Sándor legendás sírját.

■ Január 11-én az 1047 m magas Firtos várához látogatott el Nagy Gábor vezetésével harmincnegyzet tagú csoportunk. A Kalonda-tetőről indultak a gyalogtúrára, végig araszos hóban tettek meg a 21 km-es utat. A Firtos-hegyi szalonnasütés után, a délelőtti nyomaikon haladva jutottak vissza a Kalonda-tetőn hagyott kiskocsikhoz.

■ Január 18-án a 932 m magas Rez-tetőt látogattuk meg, Kovács-Kendi Lehel vezetésével. A gyalogtúrán, mely Székelydobóból indult, negyvennégyen vettek részt. Gyönyörű tavaszi időben tettük meg a 15 km-es utat, fenn a Rez-tetőn szalonnát sütöttünk. Visszafelé Vágáson

keresztül érkezünk a Dobóban hagyott kiskocsikhoz.

■ Január 25-én tizennyolc udvarhelyi EKE-tag a csíkmadéfalviak által szervezett Siculicidium-émléktúrán vett részt. A Központi-Hargita gerincén található Csompolty és a Madéfalvi Hargita csúcsát másztuk meg, majd a Hargita-pusztán keresztül tértünk vissza gyalogtúránk kiindulási pontjához, az Asztag-kőhöz. Innen kiskocsikkal szállítottak vissza Madéfalvára, ahol a kultúrházban házigazdáink zsíros kenyérral, forralt borral kínálták meg a hatvanégy tagú csoportot. A találkozó nagyon jó hangulatban, népdalénekléssel ért véget. A szervezők ezt a túrát szeretnék hagyományossá fejleszteni, és minden évben megszervezni. Ugyancsak január 25-én Török Albert vezetésével tizenketten a Bikafalva – Ócfalva – Agyagfalva – Mátisfalva – Bögöz útvonalon gyalogoltak 15 km-t, megtekintve e falvak templomait, népi építészeti emlékeit.

■ Január 26-án Nagy Gábor vezetésével hárman Gyergyócsomafalva néhány nevezettségével ismerkedtek meg. Megkeresték a Közúgó-vizesést, a Vár-kő kilátót és Jézus lábnyomát.

■ Február 1-jén két munkatúrán a következő hétvégére tervezett 4T teljesítménytúra útvonalait jártuk végig és láttuk el szalagjelzésekkel. Bencze Tibor vezetésével tizenegyen a 17 km-es útvonalat, Kiss Tibor vezetésével heten a 27 km-es útvonalat jártuk végig és szalagoztuk ki. Hideg, ködös idő volt, havat csak fenn a gerincen találtunk.

■ Február 8-án a két nappal azelőtti hatalmas szélvihar okozta szélöntés miatt

■ Február 15-én Török Albert a Cekend-tetőre vezetett túrát, melyen huszonheten gyalogolták végig a 15 km-es útvonalat, többnyire sárban és sűrű ködben.

■ Február 21-én a CSEKE meghívására huszonkét UEKE-tag vett részt Csíkszentsimonban a sörgyárban megszervezett nagyon jó hangulatú farsangi mulatságon.

■ Február 22-én Nagy Gábor vezetett túrát a Balánbánya – Szép-patak – Egyeskö – Öcsém – Terkő-mező – Ördög-hágó – Balánbánya útvonalon. Napsütéses időben, nagy hóban jutott fel a menedékházba a tizenhét tagú csoport, majd kimásztak az Öcsémre, ahol köd akadályozta a kilátást. A túra utolsó pár kilométere tette emlékezetessé ezt a túrát: a szélöntés szinte járhatatlanná tette az Ördög-hágóból Balánbányára vezető utat.

■ Február 29-én Török Albert egy honismereti házi versenyt szervezett *Kőbe vésett szavaink* címmel tanulók, családok, felnőttek számára. 45 helyszínt kellett felkeresni a város területén, és a versenyapon megadott szövegek üresen hagyott helyeire beírni a hiányzó szavakat. Nyolc csapat jelentkezett és mindenkinek sikerült kitölteni a versenylapot. A díjazást Lajos Sándor, az Oriente vendéglő tulajdonosa jóvoltából nyolc pizzautalvánnyal, Bencze Mária két gyöngyből fűzött karkötőjével és az *Erdélyi Gyopár* néhány példányával oldottuk meg. Kilenc tagtársunk segédkezett a verseny megrendezésében. Heten ezalatt Kovács Mária vezetésével az Ócfalva – Miklósfalva – Szentlászló útvonalon hóvirágtúrán vettek részt. Nyílik már a hóvirág Udvarhely környékén is! (Kovács-Kendi Lehel)

EKE '91 Nagyvárad-Bihar

■ A 2020-as esztendőt a lassan már hagyományossá váló Vigyázó-túrával indítottuk. Január 2-án szép időben, a klasszikus útvonalon Havasrogozról indulva és rövid pihenőt tartva a menedékháznál, értünk fel az Erdélyi-szigethegység második legmagasabb (1836 m) csúcsára. A kilátás csodálatos volt, a környező hegyeken túl, északkelet felé a Cibles és a Radnai-havasok, déli irányba a Páring és a Retyezát csúcsát is sikerült beazonosítani.

■ A rejtélyesnek tűnő VI/22-túráról idén is kiderült, hogy nem egy matematikai fejtörő. Január 4-én Fábíán Gyuri vezetésével vonatos túra keretében Körösrévtől Vársonkolyosig gyalogoltunk a ködben, érintve közben az útvonal legmagasabb pontján lévő, az ominózus számmal jelzett erdészeti határkövet.

■ Január 11-én a doni hősök emlékének szentelt múltidéző kirándulást a nagyváradi Tanoda Egyesület, melynek tagjaival együtt gyalogolva felkerestük a Püspökfürdő környéki második világháborús hadi cselekmények helyszíneit.

■ Szintén január 11-én a Pádisi-karsztfennsíkra vezetett túrát Balogh Laci. A Varasó-csúcs környékén próbálgattuk újonnan beszerzett téli túrázó eszközeinket, a túrasít és a hótaposót.

■ Január 18-án Barátkára vonatoztunk, ahonnan szélcsendes, napos időben túráztunk Danicska Papa vezetésével a Brätcuța-patak völgyében.

■ Buszos túrát vezetett Tiponut Tibor január 19-én, amikor a Bakhát-csúcsot megkerülve gyalogoltunk vissza az aranyosláposi üdülőtelepre (Vârtop). Az időjárás ezúttal kegyes volt hozzánk, a köd felszakadozott, és megcsodálhattuk túránk fénypontját, a Rozsda-szakadékot.

■ Január 24-én Danicska Papa a Feketető melletti Odombra kalauzolta az érdeklődőket.

■ Január 25-én Balogh Laci vezetésével, a zord időjárás ellenére, elindultunk a Nagy-Bihar csúcsára. Az igen erős szélben és ködben nehézkesen, de kitartóan másztuk fölfelé. Amint felértünk a gerincre, megennyhült a szél, eltűnt a köd és kisütött a nap. Érdekes, hogy a magasabb régióban is alig volt hó, de a jeges út így is kissé megerősítette a túrát.

■ Szintén január 25-én Pádis környékén is túrázott egy csapatunk. Itt a 30–40 cm-es hó igen kedvezőnek bizonyult hótaposós és túrasízós bolyongásra. A változékony időben a Boga-kő kilátójához is eljutottunk, ahonnan szinte madártávlatból tekinthettünk le a Boga-katlanra és távolabb a Belényesi-medencére.

■ Február 2-án a Gálosházi-víznyelőkhöz kirándultunk.

■ Február 8–9-én rendeztük meg a már szintén hagyományosá vált Téli Vigyázó túrát. Szombaton Bara Lilla vezetésével Havasrogozról indultunk gyalog a menedékházig, ahol rövid pihenőt tartottunk és elrendezkedtünk a szálláson. Innen nagyjából 2 óra alatt másztunk ki a Vigyázó csúcsára, ahol pont arra a néhány percre sütött ki a nap, amíg a csúcscsoportképet elkészítettük, majd kicsit melegedtünk a meteorológiai házban, és az erős szélben elindultunk visszafelé. A menedékháznál szerény vacsora várt minket, amit mi az otthonról hozott finomságokkal töltöttünk meg. Ezután következett az est szocializációs része, közben izgatottan vártuk a reggel Biharfüredről elindult három társunkat is. Ők is megérkeztek a 14 órás útról, kissé elcsigázva, de boldogan, 32 km-rel a hótaposójukban. Vasárnap már csak egy rövid túra volt a Fehér-kövekig és vissza, majd legyalogoltunk az autókhoz.

■ Azoknak, akik nem jöttek a Kalota-havasra, február 9-én Aranyi Jóska vezetett egy D-vitamin-túrát a Körösrév – Püspök-kilátó – Győzelem-vízkitörés (Izbândiș) – Vársonkolyos útvonalon.

■ Február 14-én Tiponut Tibor vezetett túrát a Rév – tízfalusi Pokol-barlang – Sonkolyos útvonalon.

■ Szintén február 14-én, és külön 15-én is ellátogattunk egy-egy rövid túra erejéig Pádisra, hogy megcsodáljuk a Ponor-réteget, ahol az előző héten kialakult időszakos tó már leszivárgott, de a friss hó, a napsütés így is csodálatossá varázsolta a tájat.

■ Február 22-én honismereti kirándulásnak is beillő gyalogtúrát vezetett István Laci hegyen-völgyön át, minden lakott települést elkerülve a Nagyváradtól 25 km-re lévő Síterbe, ahol a 13. században épült templomot látogattunk meg. Amúgy az útvonal szép kilátást nyújtott nemcsak az Érmellek felé, de a Bihar-hegyek impozáns csúcsaira is.

■ Népes csapatunk busszal ment Biharfüredre február 29-én, ahonnan Fábíán Gyuri vezetésével jártuk végig a Kis-Jád-völgyi vízesések körútját. Az egy nappal korábbi havazásnak és a szikrázó napsütésnek köszönhetően mesebelinek tűnő érintetlen tájban gyalogolhattunk, és csodáltuk meg a Trics-Tracs- és a Fátlyol-vízesést.

■ Összegzőképpen elmondhatjuk, hogy bár igen enyhének bizonyult az idei tél, de a magasabb hegyekben volt hó rendszer, és ebben az évszakban is nagyon jó a természetben lenni, túrázni. (Lázár Tibor)



Az Illés-rét fölött
FOTÓ: LÁZÁR TIBOR



Menetoszlop az Évadnyitó túrán
FOTÓ: NÉMET LEVENTE

erdőket jártuk be tiszta, páramentes időben, majd Marosszentannán áthaladva, a Szabad-patak töltésén a Holt-ág mögött értünk ki a Maros-partra. Innen a harmincfős csapatunk a gyalogshídon átkelve a Kárpátok sétányán fejezte be a 18 km-es túráját. Második utunk január 25-én a Bocsok erdőbe vezetett, amelyet északkeletről Mezőménés, Mezőszabad, Marosbárdos, délnyugatról Mezőkölpény, Székelykövesd és Harcó település határol. A 16 km-es út megtétele után a negyvennégy fős csoportunk Remeteszegen át érkezett az Egyesülés lakónegyedbe.

■ Január 29-én Hajdu Zoltán volt vendégünk a marosvásárhelyi Fókusz Óko Központtól, aki bemutatta a Katyi Antal közreműködésével készült kisfilmjét, ami napjaink problémáival és a jövő kérdéseivel foglalkozik. Világszerte kísérleteznek, hogyan lehet érthető, vonzó, érdekes módon eljuttatni a klímaváltozás elleni küzdelemről szóló megfelelő információkat az érintettekhez. A 30 perces kisfilmben egy lehetséges választ próbálnak adni erre a világméretű problémára. A vetítést követően hosszas beszélgetésre került sor, ahol részletesen elemeztük a lehetőségeinket.

■ Február 2-án, az idei Nyomkereső-túrán a nyomokat sajnos csak a sárban kereshettük, útvonalunkon ugyanis nem volt hó. A kitartónak tűnő szakadó eső ellenére így is negyvenen indultunk el a Kishegyszőlőből. Szerencsénkre az eső délre elállt, majd a szélnek köszönhetően ruházatunk hamar meg is száradt, így sikerült tüzet raknunk és megsütnünk a magunkkal hozott kolbászt és szalonnát. Túránkon több mint 120 őzet számoltunk össze és egy fürge lábú nyuszi is keresztezte utunkat. Ezenkívül számos szarvas és vaddisznó nyomot is láthattunk. Végül a pazar kilátás a környező magaslatokra, valamint a távoli hegyekre feledtette a nyomkeresést. Útvonalunk a Csereerdőn keresztül a Vácmányig, majd az Alsó-Nyárad mente fölötti gerincen Székelykakasdig, s onnan az egykori téglagyár mellett Meggyesfalvára vezetett.

■ Február 8-án a Görgényi-havasokba, az Iszticsó völgyébe szerveztünk kisbuszos túrát, amelyen huszonhárom személy és a hűséges Müzli kutya vett részt. A Kis-Iszticsó völgyében kezdetben alig foltokban jelentkező hó felfelé haladva összefüggő és egyre vastagabb hórétegben folytatódott. Az előző napokban végigvont vihar nyomai láthatóak voltak, több kidőlt fa nehezítette utunkat. Jeges, bővizű patakokon kellett átkelnünk és volt, ahol ez csak rögtönzött palló segítségével sikerült. Az érintetlen hótakaró a fenyők közti tisztásokon gyönyörű látványt nyújtott a napsütésben. A nehézségek ellenére mindenki energiával feltöltődve érkezett haza. (Frink György, Német J. Levente, Kocsis András, Unger Zsombor, Kiss Zoltán Ernő, Ősz István Béla)

Barangolás a maroszéki erdőben ■ FOTÓ: FÁBIÁN ALPÁR



EKE Marosvásárhely

■ Január 3-án tizenkét személy és két hűséges négylábú indult az immár hagyományos újköszöntő sétánkra Hagymásbodon határába. Kellemes napsütésben bontogattuk a pezsgőt a szokásos erdőszéli sütőhelyünkön, a filagóriánál. Ezután folytattuk utunkat a Vácmányig, ahonnan jókedvűen tértünk vissza a városba.

■ Január 4-én havasi tájakra kíváncsoktunk, így tizenkilencen közepesen nehéz, 18 kilométeres téli túra keretében a Nagy-Mező-havasra (1776 m) látogattunk. A Nyáradmentén haladtunk kisbuszunkkal, mikor a hajnali fényben felejthetetlen látványként tűnt fel előttünk a Bekecs. Etióp vendégünk kedvéért felidéztek nevezetességeit és kiemelt fontosságát, amelyet a magaslat jelent számunkra. Utunk a Bucsin-tetőig tartott, onnan mentünk fel a Nagy-Mező-havasra. Csodás napsütésben indultunk, majd ködös-párás levegő várt fent, a tetőn. Túránk során érintettük a tavaly elhelyezett védkunyhót is. Az erdő csendjét és békéjét több ízben lánctalpasok hangja zavarta meg, de ezek nyomán haladtunk mi is, és ez méginkább megkönnyítette előrehaladásunkat az amúgy is kevés hóban. Etióp túratársunk gyermeki őszinteséggel örült a hónap, megjegyzeve, hogy életében ennyi havat még nem látott.

■ Január 12-én volt az EKE Marosvásárhely 18. Évadnyitó túrája a Somos-tető – Németkalap – Terebics-tető – Cinege-tető útvonalon, 148 résztvevővel és 6 kutyával. Az utóbbi évek enyhe teleinek köszönhetően lassan elfelejtődik, hogy ezt a túrát eredetileg sítúrának szántuk. A Cinege-tetőn szalonnát és kolbászt sütöttünk, majd az erdő szélét követve, a marosszentgyörgyi lőtér érintésével jutottunk el a Megyei Kórházhoz. Itt a résztvevők közül többen buszt vártak, vagy csak egyszerűen hazasétáltak, de túránk hivatalosan egy meredek Somos-tetői kaptató leküzdésével végződött. Köszönjük Pánczél Tibornak a túraszervezést.

■ Az EKE Marosvásárhely 2020-ban is folytatja a *Barangolás a maroszéki erdőben* kirándulássorozatot azzal a céllal, hogy a városunkhoz közeli, könnyen megközelíthető, de viszonylag ritkán járt erdőket, dombvonulatokat sorra bejárjuk. Ezek az utak 15–25 km hosszúságú, könnyű-közepes túrák, amelyek csak néhány helyen érik el az 500 méter tengerszint feletti magasságot, de szép kilátást nyújtanak a Maros völgyére, a Mezőségekre és tiszta időben láthatjuk a Radnai-, a Kelemen- és a Görgényi-havasokat, a Bekecsot, a Siklód-követ, sőt, még a Fogarast is. Első utunk január 18-án volt, amikor a Mezőmajos, Mezőcsávás, Póka, Pókakeresztúr, Galambod, Várhegy, Udvarfalva közötti

EKE Szatmárnémeti

■ Január 25-én napsütéses időben kezdtük meg az idei túraidényt a szezonindító Mike-túrával. Több mint hetven résztvevővel, köztük sok-sok gyerekkel másztuk meg a csúcst. Ez volt a pontgyűjtő Kisbakancs-sorozat első állomása.

■ Január 25-én Hodas Erzsébet Katalin, a ProRuners – EKE tagja a nagyváradi Winter Wolf Race futóversenyen korcsoportjában az előkelő második helyezést érte el, a hölgyek között pedig összetettben az ötödik helyre futott be. Gratulálunk neki!

■ Január 30-án egy csapattal képviseltette az EKE magát a VI. Kocsmakvízen.

■ Február 3-án Szabó D. Zoltán képes élménybeszámolóját hallgathattuk meg a szatmári EKE-s kalandozások a nagyvilágban előadás-sorozat keretében. A teltházas előadáson megtudhattuk, hogy milyen nehézségekkel, veszélyekkel és szépségekkel jár, ha az ember az Atlanti-óceánt szeretné áthajózni egy vitorlason.

■ Február 12-én már hagyományosnak mondható módon került Szatmáron megrendezésre a Darwin-napi előadás-sorozat. E napon Charles Darwin tiszteletére a tudományos gondolkodásé a főszerep. A diákok és felnőttek ingyenes bemutatón és előadásokon vehettek részt. Idén újításnak számított, hogy Kocsmakvízzel is készültek a szervezők, melyet az EKE csapata nyert meg.

EKE Marosvásárhely

■ Február 14-én este 7 órától került sor Szőke Zoltán túratársunk beszámolójára. Nem mindennapi utat jártak be kilencen 2019. június 4. és július 22. között. A budapesti Kossuth Lajos térről, az Országház elől indultak el, hogy gyalogmenetben fejezzék ki – Franciaországban, a Nagy-Trianon kastély előtt – a Magyarország példa nélküli megcsonkításába soha bele nem nyugvó tiltakozásukat. Onnan egy nappal az Európát megmentő nándorfehérvári diadal (1456. július 22.) évfordulója után visszatértek az óhazába. A fordulatos, humorban bővelkedő előadás betekintést nyújtott abba, hogyan is jutott el kilenc ember gyalog átszelve Ausztriát és Németországot egészen Franciaországig. A forró aszfalton gyalogoltak szinte 40 fokban melegben, napi 30–40 kilométeres távot megtéve, fürödtek minden útban eső tóban, patakban, városi szökőkútban, sokszor kerültek a helyi rendőrség górcső alá, szállásuk időnként a csillagos ég alatt volt. Az út során Szőke Zoltán a csoport tagjaként Erdélyt képviselte. Útjukat végigkísérte a helyiek közönye, éppen ezért feltevédik a költői kérdés: megérte? Igen, mondhatnánk mi, akik részt vettünk a vetítésen. Köszönjük szépen, Zoli!

■ Február 15-én, 170 résztvevővel megtartottuk a farsangi bált. Nagyon jó volt a hangulat, sokan öltöztek jelmezbe, felnőttek, gyerekek egyaránt. A legsikeresebb jelmezeket a zsűri díjazta, a gyerekek pedig jutalomban részesültek, oklevél és édesség formájában. Meglepetésben is volt részük a bálozók-

■ Február 20-án két csapattal nevezett be az EKE a VII. Kocsmakvízre.

■ Február 29-én az esős idő miatt gyalogos kirándulásunk úti célját a Trestia tőzeglápokra módosítottuk. Körülbelül harmincan döntöttek úgy, hogy kihasználják ezt a páratlan napot. Az időjárás végül mellénk állt, hiszen szikrázó napsütéssel és téli tájjal kedveskedett. A túra a lunaforrási hegyimentő háztól indult, a Tálna-patak mentén a piros háromszög jelzésen, fel a Trestia tőzeglápig. A körülbelül tíz kilométeres családbarát túrára gyerekek is jöttek, hisz Kisbakancs pecsétet ért. Köszönjük Barkász Gábornak a túravezetést!

■ Örömmel jelentjük be, hogy a szatmárnémeti EKE weboldala új otthont és csinosabb külsőt is kapott. Híreinket, túraterveinket, elérhetőségünket a <http://szeke.ro/> weboldalon találhatjátok meg. A weboldalon nem csak az aktuális hírek vannak, hanem a túraleírásaink, beszámolóink is több mint 10 évre visszamenőleg. Köszönjük szépen a fejlesztést Bartha Botondnak és Koncz Gézának!

■ Egyesületünk idén szeretne különös módon figyelni a fiatal, kisgyermekes családokra. Mivel egyre nagyobb igény van a családbarát, bababarát túrákra, ezért számtalan új, könnyű túrával készültünk az idei túratervekben. Azért, hogy a kicsiket is motiváljuk és értékeljük erőn felüli teljesítményüket, kiadtuk a Kisbakancs füzetet, melyben a túrákon, rendezvényeken pontokat gyűjthetnek. Akinek sikerül év végére hét pontot összeszedni, ajándékban részesül majd. Részletek a <https://szeke.ro/kisbakancs> oldalon. (Lózer Beáta)

nak, a marosvásárhelyi EKE asszonykórusa *Időutazás* című produkciójával lépett fel. Köszönjük nekik az ötletes előadást.

■ Február 19-én dr. Ábrám Zoltán túratársunk *Bukovinától az Al-Dunáig* című újabb könyvének bemutatójára került sor székelyházunkban. A bukovinai székelyek Madéfalvától Érdig vezető történelme a legviharvertebb magyar história. A változó országhatárokon kint rekedt, a magyar identitás peremvidékén, nélkülözésben, vallásához rendkívüli mértékben ragaszkodó, időszakonként magyar iskola nélkül maradó, ám sajátos kultúráját gazdagító és közkinccsé tevő bukovinai magyarok a nemzet óriásaiává váltak.

■ Február 25-én Görgényüvegcsűrre utaztunk, s a falu felső végéből indítottuk túránkat. Mintegy negyvenen vágtnak neki a Kásva völgyéből jobbra térő erdei útnak, amelyen a Preluka (1143 m) kimagasló, sziklás bércére kapaszkodtunk ki. Ezúttal a felhős égbolt jelentősen korlátozta kilátásunkat, de láthattuk a Görgényi-havasok északi részének gerincét, a felhők alatt rejtőző Mező-havas hegy lábait a mögöttük magasló Bekeccsel és a Déli-Kárpátok is felsejlettek. A Korogána-mező felé folytatva túránkat hamarosan elmaradtak a kerék- és lábnyomok, így törnünk kellett a nyomot a jelentős vastagságú hóban. Vadak nyomait szemlélve s a tájban gyönyörködve lépegettünk, míg felértünk a környék legmagasabb pontját jelentő Széles-tetőre (1312 m), majd a Kásva menti úton ereszkedtünk vissza Üvegcsűrre. Köszönet Ősz István-Béla túravezetőnek. (Szilágyi Eszter, András Erika, Unger Zsombor, Kocsis András)

EKE Négyfalu

■ A 2020-as év első pillanatait kis csoportunk fent a Cenken tiszta időben találta. Az új év alkalmából a petárdák robaja megtöltötte a belvárost, a Tanácstérről látványos tűzijáték vette kezdetét, mi pedig fentről nézve mindezt köszöntöttük egymást.

■ Január 3–4-én a Nagy-kőhavas menedékházánál tartalmas időt töltöttünk együtt. Túratársainkkal megbeszéltük az idénre tervezett menedékházi munkálatainkat, a következő hónap túráit, ünnepeit.

■ Január 12-én tizennégyen a Bucsecs-hegységbe kirándultunk a Glăjăriei-völgyön haladva felfelé a Mălăiești menedékházig. Szép idő volt, ezért hárman kimerészkedtek a Mălăiești kürtőkön.

■ Január 19-én szánkótúrára került sor, amit csapatunk a helybeli George Moroiu és Zajzoni Rab István Középiskola tanulóival együtt szervezett meg a közeli Bolnokra. Szülők kíséretében libegős felvonóval pár perc alatt fent volt a hegyen

a gyerekserg. A csapat másik része gyakorlatosan tette meg az egyórás utat.

■ Január 26-án tizenhárman a Bucsecs-hegységben túráztunk, pontosabban a Dihám menedékházig tartott útvonalunk. Kellemes sétagyaloglással másfél óra után értük el a célt.

■ Február 2-án munkatúra keretében kenyeret és egyéb élelmiszert vittünk fel a Nagy-kőhavas menedékházához. Tizennyolcan két kutyával indultunk útnak a Malomdombtól. A családi útról kis idő után letértünk, választva egy meredekebb útvonalat. Finom zöldséglevessel vártak fent a menedékháznál, később pedig az alsó forrástól vizet hordtak a fiúk.

■ Február 6-án a tavaszi gyűlésünkön tárgyaltuk meg az idei terveket, többek közt az EKE-naptárunk képviselőit, a farsangi és nőnapit, a munkatúrákat, az idei nagy-kőhavas tábort, a túraszabályzatunkat és sok más egyebet.

■ Február 9-én tizenketten kirándultunk a Királykőre, a Nagy Tamás-csúcsra (1735 m). A Zernyest – Plaiul Foii menedékház – Runcului éle – Nagy Tamás-csúcs – Nagy Tisztás – Plaiul Foii menedékház

útvonalát felhőtlen időben jártuk be, eget átszelő repülő kíséretében. Fentről panorámiás kilátás nyílt a Királykő csúcsaira és a Jézer-Papusa főgerincére.

■ Február 16-án a Bucsecs-hegységbe kirándultunk. Szinájáról, 1400 m szintről indulva a Piatra Arsă menedékházig (2075 m) csaknem 3 óra alatt értünk el. Visszafelé a két nappal azelőtt dúlt vihar miatt a nagy hóban hadakozni kellett a fenyőktől elzárt útszakaszon, lassan és fokozott figyelemmel haladtunk lefelé. Ilyen körülmények közt a napi 20 km-es távot sikerült sötétedésig megtenni.

■ A farsangi télbúcsúztatót február 23-án a Garcsin völgyében ünnepeltük meg. Tizenkilencen vettünk részt, mindannyian különleges, ötletes jelmezekbe bújva, érdekes jelenetekkel fűszerezve töltöttük el a napot. Ízletesnek bizonyult a fánk és a bográcsban készített pityókakóvány Balázs Mihály menedékházastól. Köszönet illeti mindazokat, akik hozzájárultak a díjazásokhoz, a feledhetetlen vasárnap szervezéséhez és kivitelezéséhez. (Miklós Melinda)

EKE Brassó

■ Az új esztendő első két havában alig volt tél, alig volt hó a Barcaságon. Hol tavaszi meleg, hol eső fogadott túráinkon, s nagyon magasra kellett felkapaszkodni ahhoz, hogy havat érinthessünk.

■ Január 4-én a hagyományos évnnyitó Nagy Béla-émléktúránkat tartottuk meg a Nagy-kőhavason. A Malomdombtól a Családi úton mentünk fel az EKE menedékházhoz, majd szintén ott jöttünk haza.

■ 18-án a Dihám menedékházhoz kirándultunk a Bușteni – Gura Diham – Poiana Izvoarelor – Diham-nyereg – Dihám menedékház – Bușteni útvonalon.

■ Január 20–23. között a négyfalusi Zajzoni Rab István Középiskola nyolc 9,50-es átlagon felül teljesítő diákját kísértük el jutalomkirándulásra Rómába.

■ Január 25-én a Simoni dombokon kirándultunk. Csodálatos kilátás, csodálatos táj fogadott, hol télen, hol tavaszban jártunk.

■ Január 30-án Zsigmond Enikő mutatta be a Hargita-hegység turistakalauzát Brassóban.

■ Február 1–2-án fürdőzéssel egybekötött farsangi mulatságot szerveztünk a bölöni borvizes fürdőben. A mulatság sétával kezdődött, a Bűdősferdőt látogattuk meg, majd sütés-főzéssel folytatódott. Az álarcos felvonulás a medencében ért véget. A zenét Farkas Sanyi biztosította. Vasárnap a templomot, a települést és a bölényrezervátumot látogattuk meg.

■ Február 8-án a Curmătura menedékházhoz kirándultunk a Zernyest – Botorog-csorgó – Curmătura menedékház – Zernyesti-szoros – Zernyest útvonalon.

■ 21-én a Csíkszéki EKE farsangtemetésén vettünk részt, amelyet a Csíki sörgyárban szerveztek meg. A gyár meglátogatása után a kenyérben sült csülköt kóstoltuk meg, és a maskarás táncok közepette bizony igencsak fogyott a csíki sör.

■ Február 22-én a XXVIII. Hargita Megyei Farsangbúcsúztatót vettünk részt Gyergyószárhegyen. A hagyományörző csoportok színpompája, a szentegyházi ördögbetlehem, a vásártéri közös téltemetés és tánc igazi élménynek bizonyult.

■ 25-én, húshagyó kedden a négyfalusi Zajzoni Rab István Középiskola által szervezett Farsangtemetésen vettünk részt.

■ Február 24. – március 1. között Brassóban, Predealon, Barcarozsnyón és Bușteni szervezték meg az Alpin Filmfesztivál 5. kiadását, amelyen szebbnél szebb filmeket tekinthettünk meg a természetéről, a hegyekről, a túrázásról.

■ Február végén a Magyarországi Kárpát Egyesület XIII. Hargitai Téli Találkozásán vettünk részt a Madarasi Hargitán.

■ A farsang ideje alatt Kovács Lehel István kukoricaesteken tartott előadásokat Bácsfaluban (február 5.), Türkösön (február 7.), Krizbán (február 11.) és Brassóban (február 29.) a barcasági étkezési szokásokról, valamint az őskeresztények nyomában tett utazásairól a Földközi-tenger és a Kaukázus térségében.

■ E két hónapban a csütörtöki sétálók is igen szép számban gyűltek össze, hogy a Nádudvary György indította mozgalom keretében kapcsolódjanak ki a Cenk alatti sétányon vagy napsütötte melegben, tavaszi időben piknikezzenek a noai tó mellett.

■ A csodálatos kirándulásokat köszönjük túravezetőinknek, Blénesi Györgynek és Editnek, Kovács Lehel Istvánnak, Makk Barbarának és Regman Dávidnak. (Dr. Kovács Lehel István)

EKE Gyergyó

■ Magashegyi téli túrával kezdődött az esztendő január 4-én. Köllő Zsolt harminchét személyt vezetett az Egyesköre és a Nagy-Hagymásra a Gyergyószentmiklós – Balánbánya – Szép-patak – Egyeskö – Nagy-hagymás – Egyeskö – Szép-patak – Balánbánya – Gyergyószentmiklós útvonalon.

■ Január 11-én harminckét személlyel zajlott a nehéz téli túra a Ráró-Gyomaló-hegységben. Másnap a tusnádi wellness-túrán huszonhatan vettek részt.

■ Január 19-én a Maros forrásához indultak huszonheten a Gyergyószentmiklós – Heveder – Feketerez pusztája – Maros-forrás – Feketerez-csúcs – Loknyereg – Heveder útvonalon.

■ Január 26-án újabb nehéz túra következett, húszan járták meg a Nagy-kőhavast a Felsőtömös (országút) – a Tamina-szoroson a Nagy-kőhavas-csúcs – Poiana Stanei – Petriciaca-nyereg – Predeal útvonalon.

■ Tizenketten vettek részt a gyergyószentmiklósi Nőegylet által szervezett banyabálon január 25-én, ugyanennyien mentek el a Kítörés Emléktúra TT-re Budapestre február 8-án.

■ Február 15-én huszonhárman a Csukás-hegységben tették próbára erejüket, másnap sokkal kisebb kihívásokkal nézett szembe egy ugyanekkora csapat a Kovács kútjához kirándulva.

■ A sörgyári farsangoláson tizennégyen képviselték Gyergyó térségét.

■ Március 8-án a nőket ünnepelték egy szeszélyes időjárással fűszerezett túrán. Kettő híján száz résztvevő járta végig az egykori vicinális nyomvonalának Pongrác-tető – Békényfő szakaszát. Az ünnepség közös lakomával, ajándékozással és Bajna György versével vált kerekké a Kolping-tanyán. A tollforgató az élet közepén és húsz év múlva esedékes gondolatait is megfogalmazta a kedvesnek. Ebből idézünk, „csekélyke” eltérést és a kilátást is érzékeltetve: „Ugye nem bűn volt, csak rossz esetben vétek, hogy lobogni kezdtem nagy váratlan érted, és így van ez ma is, bár múlnak az évek, neked vétked se volt, mi történt, nem érted.” „Nem bűn, nem bűn volt az, csak legfeljebb vétek, hogy varázsos bájjal rogyantattad térdem, s tettél koldusoddá, bár múlnak az évek, egyetlen bűnöm van: tovább égek érted.” (Balázs Katalin)

Rejtvény

■ Az *Erdélyi Gyopár* 2020/1. számában meghirdetett, a kolozsvári MORMOTA webáruház (www.mormota.ro) és az EKE által támogatott vetélkedő helyes megfejtései: 1. b. Gyergyószentmiklós; 2. c. 1874. január 3-án; 3. c. Ökolábnymok; 4. a. 39; 5. a. Forrásligeti.

Nyertesek:

- Egy Pinguin termoszt nyert, a Mormota webáruház ajándékaént: Kovács László (Tapolca)
- Az EKE-bakancs 8. számát (Az Eröss Zsolt Teljesítménytúrák mentén – a Gyergyói-havasok déli része és a Hagymás-hegység) nyerte: Jakab Béla (Egerbakta) Lőrincz István (Budapest) Tóth Ferenc Attila (Miskolc)

Újabb játékunk nyerevénye:

- Egy Light My Fire, Ultimate Kit evőeszközkészlet (Spork es Spork Titanium) (a Mormota webáruház ajándéka);
- 3 példány az EKE-bakancs 10. számából (Barangolások a Mező-havas környékén és a Bekecsen – a Görgényi-havasok középső része).

A helyes megfejtéseket 2020. május 1-ig várjuk, e-mailben a rejtvény@eke.ma, illetve postán a S.C.A., O. P. 1, C. P. 41, 400750 Kolozsvár (Cluj) címre.

A válaszok mellett kérjük feltüntetni a beküldő nevét és postacímét is.

Kérdések:

1. Mikor és hol tartja idén az EKE-napi ünnepségeket az Erdélyi Kárpát-Egyesület?

- a. 2020. május 8–10. között az EKE Várban;
- b. 2020. május 15–17. között Borszáken;
- c. 2020. május 1–3. között Málnásfürdőn.

2. Az 1991-ben talált Ötzinél, a jégembernél milyen taplódarabokat találtak?

- a. Bükk- és nyírfatapló;
- b. Lepke- és nyírfatapló;
- c. Parázs- és lepketapló.

3. Milyen fürdőként emlegetik még a Sötét-patak jobb partján álló elhagyott Ilonafürdőt?

- a. Bálványosfürdő;

- b. Setétpataki-fürdő;
- c. Urmánczy-fürdő.

4. Melyik légyalkatú két-szárnyú végzi a zergeboglár, népi nevén pünkösdi rózsza beporzását?

- a. Leptoconops torrens;
- b. Ceratopogonid male;
- c. Chiastocheta trollii.

5. „Ennek a hegységnek csak az az egy hibája van, hogy a mienk, hogy itt van nálunk. Ha kint volna az Alpesek földjén, talán sokkal több figyelemre méltatnók.” Ki írta e sorokat 1899-ben *Biharfüred környékéről* című munkájában?

- a. Boér Miklós;
- b. Czárán Gyula;
- c. Thirring Gusztáv.

Nőnapozás „szűk körben”
FOTÓ: BARTALIS ÁKOS



Kínai közmondás

Pusztuló kazah sóstó	Tajték	Hon- határok!	Következ- ménnyel kapcsol- atos	Zárt, röviden	...-tenger; közel- keleti állóvíz	Ahhoz hasonló	Régi darab!	Az ittrium vegyjele	Város Sri Lankán	Benedek ... meseirő	Gramm, röviden	Folyó mellett levő vidék	Óvális rész!	Orosz zongora- művész (Jakov)	Torz mesebeli törpe	
1																A
... Xerox; világ- márka				Becézett Olívia Vers- csengő				Rangjelző előtag Loncinak is becézik			Feltaláló (Oliver) Tessék, itt látható!					
... ovo; a tojástól kezdve (latin)		Párizs röptere Ismételt tagadás					Reding ...; kártyaalak Szalonna fő benne					Rejtjel kulcsa Falusi ud- var része				
Római 50-es	Tűzet éleszt A múlt idő egyik jele					Szundikáló (kisbaba) Csattanós történet								Ebben a 24 órában Elemi parány		A hidrogén vegyjele Iszkol
Londoni csapat!	2				Gárdonyi műve Hordót mérő					Szótlanul elgon- dolkodó Vályú						
Kérdő- szócska	Néma méta! Suli			Török vá- ros lakója Sál végei!							Angol női név Tömegesen pusztít					
Római 51-es		Tanin- tézmény Irat sor- számozása							Te és társa(!) Harcol, tusázik			Érzelmes angol dal Gulya pihenése				
Archaikus			Togo fővárosa Ázsiai falutípus					Vívó- fegyver Ötven a fele!					Német író (Karl) Batu népe			
Állatövi jegy			Dúdoló szócska Énekelhe- tő vers			Bört napoztat Hír küldése (népies)								Oda-vissza igekötő Felhőtlen ég színe		
A bőr vegyjele	Ismerettel bíró Nem tart örökké				Villanyégő Eredeti fűstköd!						Kerti házikó Idő múlása					A tárgy ragja X, Y, ...
Belgrád hegye				Barlang nyílása És, latinul						Bajt csak fokoz ... Gibson (színész)						Háborúból nem tér haza
Egy pár			Vékony fémlap Sorozat epizódja						Nehéz mozgású Nagyobb helyiség							Az oxigén vegyjele Spanyol város
Karcsú vadász- kutya			Ízletes húsú hal Muzsika					Anyaközet hasadéka Férj és feleség						Népiesen juttat Élettel		
Kimé- letlenül bírált				Masínával írás Almafajta									Adam párja! Arra a helyre			
Szintén, ugyancsak		Sérülés Gabonát betakarít			Latyak ...Mall; lon- doni utca				Kötöző Larousse Enciklo- pédia		Hajdan (latin) Szorul, reked					
Római 100-as	Abban a 24 órában Joskar... (város)						Alvásfázis Pécsi egyetem					Idegen Adél! Német sportjel				
Láncolat			Verseny- szakasz Néma jak!					Ételt forgat Római 49-es								
Folyékony fűtőanyag				Kártya- játék Az elektron jele				... culpa; az én vétkem Hétfő, röviden					Spanyol autójelzés Határozott névelő		Amper jele Kerek betű	

■ A 2020/1. számban megjelent keresztrejtvény helyes megfejtése:

Helen Exley gondolata:
„Minden születés, minden
tavaszi eső, minden hajnal
a világ újjáéledése.”

Az EKE-bakancs 8. számát (Az Eröss Zsolt Teljesítménytúrák mentén – a Gyergyói-havasok déli része és a Hagymás-hegység) nyerte:

- Buchmüller Árpád (Nagyvárad)
- Daday Zsuzsa (Csíkszereda)
- Sógor András (Nagybánya)

E feladvány nyeresége 3 db. kétsze-
mélyes belépő a Kolozsvár melletti Ad-
renalin Parkba (www.adrenalinpark.ro).

Beküldési határidő: 2020. május 1.
(e-mail: rejtveny@eke.ma)

A rejtvényt készítette: Békés Lajos



Kilátás a Netedáról
FOTÓ: KINCZEL FERENC

EKE Gutin Osztály Nagybánya

■ Január 24-én a Netedára túráztunk. A Vihorlát-Gutin vulkanikus hegylánc keletre, a Láposi-hegyekben folytatódik. Akárcsak nyugati szomszédjának, altalaja gazdag színes fémekben, főként arany, ezüst, galenit található itt. A bányák a hegyvonulat mindkét oldalán megtalálhatóak. Északon, Budfalva (Budești) határában a Zserampó- (Jereapăn) és Tótosbánya ismert, déli oldalán pedig Erzsébetbánya. Bányákat régen bezárták, előbbieket az 1950-es, utóbbi a 2000-es években. Ritkán jár turista erre, pedig ritka szép gypshavas, hosszú gerincei pazar látványt nyújtanak a közeli és távoli vidékekre 1300 m feletti magasságból. A hegy

főgerince kelet-nyugat irányú, a Neteda-hágótól a Fenyvestető (Vărtic) és a Secu közötti nyeregig 16 km hosszú, két mellégerince észak-dél, valamint déli irányú. A Neteda-hágóból, valamint a Vărtic-Secu nyeregből könnyű túrákra lehet indulni. A Neteda-hágót Kapnik-bánya irányából a sípályák felé közelíthetjük meg. A piros sáv turistajelzés – mely mindig főgerincet jelöl, így mi is ezt fogjuk követni – a Gutin-hegységből ereszkedik a hágóba. Kb. 300 m-rel a hágótól vissza Kapnikbánya felé egy kereszt van az út mentén. Sűrű fenyőerdőben indulunk, figyelmesen kövessük a piros sávot, mert több út keresztezi egymást az erdőben és

könnyen más útra térhetünk. Másfél óra alatt megtettünk 3 km-t és 150 m szintemelkedést. Kisebb-nagyobb réteken járunk nagyon szép kilátásokkal. A főgerincről északnak induló Măgura-hegy nyergében vagyunk. Itt keletnek fordulunk, kis ereszkedő után ismét egy nyeregbe jutunk. Jobbra, kb. 400 m-re a Fekete-tó tőzegláp lenne látható, de mi folytatjuk utunkat a piros sávon a Prisaca-hegy alatt egy kisebb réten, amiből nyílik a Neteda-rét újabb, más irányba néző panoráma-kilátással. Áthaladva a réten, jobbra megpillantjuk a Neteda (Pleșca) 1322 m-es csúcsát. Innen körpanorámás kilátásunk van: keletre a Cibles, a Vărtic, a Radnai-havasok, északra alattunk a Máramarosi-medence (Iza völgye), fölötte a Máramarosi-havasok romániai és kárpátaljai (Ukrajna) része, a Fagyalos, a Kraszna-havas – mind Kárpátalja –, nyugatnak fordulva a Gutin hegylánc, délre az alacsonyabb Sátorhegy, a Láposi-medencével.

Sátorral felszerelve mehetünk tovább, és valahol a gerincen megálhatunk, de ha nincs sátrunk, vissza kell fordulni, mert a távolság a Neteda-hágó és a Neteda csúcsa között oda-vissza 14 km, szintkülönbség 400 m, menetidő 6–7 óra és közepes szintű erőnlétet követel. (Kinczel Ferenc)

Szezonnyitó Mike-túra

■ Január 25-én nyitotta meg a szatmári EKE idei túráinak a sorozatát. Valószínűleg sokan vágytak már rá, hogy kimozduljanak végre a házból, hiszen a reggeli hideg, a ködös idő ellenére több mint hetven túrázó gyűlt össze.

Miután a parkolóban beosztottuk magunkat, hogy minél kevesebb kocsival menjünk, legközelebb már a Boda Oșanu fogadónál találkoztunk, Lunaforrás közelében. Itt már verőfényes napsütés fogadott minket.

Felfelé haladva többször pihenőt tartottunk, hogy a társaság ne szakadjon nagyon szét. Útközben csodálhattuk a tél és a hideg alkotta különböző képződményeket: jéggé dermedt víz-esések, befagyott patakok, kókuszszelék-szerű hó és a tavaszi-téli hatású völgyek, szurdokok váltakozása gyönyörködtetett.

Mivel ekkora társaságnál már nagyon változó a túratempó és az edzettség, voltak páran, akik visszafordultak. Végül azért a legkisebbek is sikeresen

felkapaszkodtak a csúcra, bár apró lábaikkal tényleg nem volt könnyű dolguk. Szerencsére nagyszerű idő volt, így a csúcson napozva falatozhattunk.

A visszavezető út egy meredek ereszkedővel kezdődött, amelyet a gyerekek, de mi, felnőttek is nagyon élveztünk, kipróbálhattuk, hogy milyen nadrágfékkel csúszni lefelé. Még szürkület előtt értünk le a kocsikhoz.

A 12 kilométeres túra azért jó sok mászást tartogatott. A 700 méternyi emelkedő a felnőtteket elfárasztotta, viszont a gyerekeket leginkább a sok hancúrozás

merítette le a nap végére. Mindenképpen megérdemelték a túrapontot, nagyon ügyesek voltak.

Szerencsére ez a túra is jó hangulatban, népes társaságban, sok gyerek részvételével zajlott. Azért, hogy mindenki épségben ért le és biztonságban érezhette magát, köszönet a túravezetőnek, segédtúravezetőknek: Barkász Gábornak, Márk-Nagy Jánosnak, Szabó Lacinak és Szejke Lórinak!

Azoknak a gyerekeknek, akiknek most nem sikerült eljönniük, üzenjük, hogy ne búslakodjanak, még van esélyük összegyűjteni idén a hét túrapontot! Bakancsra fel! (Lózer Beáta)

FOTÓ: BARKÁSZ GÁBOR



Következő lapszámunkban:



- Folytatjuk a XXIX. EKE Vándortábor túráinak bemutatását
- Ökolábnyomok – az Erdélyi Gyopár környezetvédelmi melléklete
- Erdélyi kisvasutak (3. rész) – A Vasér-völgyi kisvasút
- A Pirin Nemzeti Park (2. rész)
- Meteorológiával kapcsolatos írások régi turistalapokban (7. rész)

Pihenőt a vándornak, szálláshelyet, meleg vacsorát a turistának – ezt kínálja a

NAGY-KŐHAVASI MENEDÉKHÁZ.

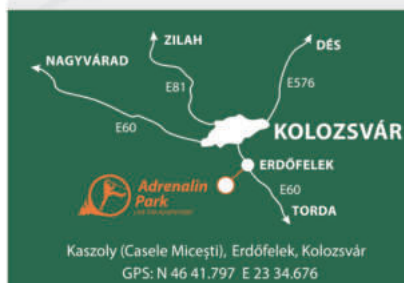
Szállást foglalni csak előzetesen lehet a 0744-322632 telefonszámon.

A szecselei EKE, a menedékház tulajdonosa 50%-os kedvezményben részesít minden EKE-tagot.



12 kalandpálya
3 gyerek és 9 felnőtt & junior

Aktív kikapcsolódás
kellemes erdei környezetben.



www.adrenalinpark.ro

[/adrenalinparkcluj](https://www.facebook.com/adrenalinparkcluj)

Rendelések: 0721 926 234,
0264 436 343
contact@mormota.ro

**MORMOTA
LAND**

Túrafelszerelés-
webáruház

www.mormota.ro

10% kedvezmény
EKE-tagoknak

Csomagküldés
az egész ország
területére



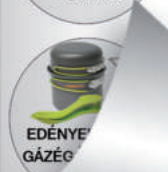
SÁTRAK



ALPINISTA
FELSZERELÉS



HÁTIZSÁKOK



EDÉNY-
GÁZÉCSKE



FEJLÁMPÁK



HÁLÓZSÁKOK,
MATRACOK



A TOROCKÓ VENDÉGHÁZ

VÁRJA ÖNT
MÁJUS 20-TÓL
SZEPTEMBER 30-IG!

Tel.: +40 258 768 240
+36 1 274 2366

E-mail: raczkati42@gmail.com
WWW.ERDELYITURIZMUS.HU



Hazajáró

AZ EKE-TAGSÁG ELŐNYEI

Számos, jelentős kedvezményben részesül Ön, ha az EKE tagja.

Mindehhez csak érvényes, idejű pecséttel ellátott tagsági könyvének felmutatása szükséges.

- 50%-os kedvezmény az EKE Vándortáborokban való részvételkor;
- 50%-os szálláskedvezmény az EKE Nagy-kőhavas menedékházában;
- 50%-os kedvezmény a parajdi Só-szorosba és a korondi Csiga-ház rezervátumba való belépéskor (www.korpa.ro);
- 50%-os kedvezmény a Sűgő-barlangba való belépéskor;
- 50%-os kedvezmény a parajdi Lepkeházba való belépéskor (www.vulticulus.ro);
- 35%-os szálláskedvezmény a várfalvi EKE-Várban;
- 25%-os szálláskedvezményt nyújt a csíkszeredai Riehen Egyesület (www.asociatiariehen.ro) a Pottyandi Erdei Iskola vendégházban;
- 25%-os szálláskedvezményt nyújt a csíkszeredai Montana Tours Kft. a Madarasi Hargitai Hargita villában;
- 21 százalékos szálláskedvezmény a Madarasi Hargitán a 21 gramm menedékházban (www.21gr.ro);
- 15%-os szálláskedvezményt nyújt a borsafüredi Medve panzió;
- 10%-os kedvezmény a Columbia túraruhatatot forgalmazó Dockyard Islands boltjaiban;
- 10%-os kedvezmény a csíkszeredai Kerékvár biciklikereskedésben (vásárlás és javítás);
- 10%-os kedvezményt nyújt a marosvásárhelyi, sport- és túrafelszereléseket forgalmazó Scopus bolt, a kolozsvári Mormota webáruház (www.mormota.ro) és az udvarhelyi, a gyergyói, valamint a csíkszeredai Zerge szakbolt;
- 10%-os kedvezmény a hargitafürdői Uz Bence menedékházban (20 főnél nagyobb EKE-csoport számára 20%-os kedvezmény) és a székelyudvarhelyi Oriente vendéglőben (www.oriente.ro);
- 10%-os kedvezmény a fűzesgyarmati Kastélypark Fürdő (www.kastelyfurdo.hu) szállásdíjai árából.

UZ BENCE MENEDÉKHÁZ Hargitafürdő



~ 70 ÉVE A TURISTÁK SZOLGÁLTATÁBAN ~

Tel.: (+40) 745 629 337; e-mail: uz_bence@yahoo.com

www.uzbence.ro

KÉK IRINGÓ KÚRIA



Sztána

Tel.: +40 264 274 132; +40 744 601 587

info@kertimag.ro

www.erdelyiutazas.hu



Medve Panzió Borsafüred

Aktív pihenés romantikus környezetben!



435200 Borsafüred

(Borša Complex)

Brădet u. 11/D.

Mobil: (+40) 743 272 575

cabanaursuborsa@yahoo.com

www.cabanaursu.ro

www.erdelyiturizmus.hu/szallas/medvepanzio

UTAZÁSI IRODA

Szolgáltatásaink:

- nemzetközi repülőjegyek
- üzleti utak szervezése
- nyaralások
- nemzetközi buszjegyek
- szállásfoglalás
- gépkocsibérlés

NATURA TRAVEL

400095 Kolozsvár (Cluj), Románia, Str. Iuliu Maniu (Szentegyház utca) nr. 5

Tel/Fax: 00-40-(0)264-430.911; 450.223; Mobil: 00-40-(0)723-155.667

E-mail: naturatravel@cluj.astral.ro

NATURA
TRAVEL



sportmaniac.ro

OUTLAND
OUTDOOR & SPORTS



10%

kedvezmény

EKE-tagoknak

MAROSVÁSÁRHELY, HOREA UTCA 33. SZÁM - WWW.SPORTMANIAC.RO



Columbia
TITANIUM

A tavasz kint indul.



Columbia 1000MW Titanium Outdry™

Prémium minőségű női hegymászó bakancs a Columbia Titanium kollekciónak

- Klasszikus hegymászó bakancs
- Vízhatlan, lélegző felsőrész az OutDry™ membrán technológiával
- Jól párnázott középtalp az egyenetlen talajra
- Vibram külső talpfelület a köves, sziklás hegyi terepekhez
- Tartós bőr felsőrész

ÜZLETEINK:

Brassó – Columbia: Republicii 52. | Bukarest – Columbia: Sun Plaza | Bukarest – Dockyard: AFI Cotroceni |
Kolozsvár – Columbia: Platina Shopping Center | Konstanca – Columbia: City Park

WEBSHOP:

www.columbia-sportswear.ro